

Správa Národního parku Podyjí

Na vyhlídce 5, 669 01 Znojmo

P L Á N P É Ć E

o Národní park Podyjí a jeho ochranné pásmo

Znojmo, září 1993

Autorský kolektiv Správy Národního parku Podyjí :

ŠKORPÍK Martin, Ing. - vedoucí autorského
kolektivu

ANDREJKOVIČ Tibor, RNDr.

JURMANOVÁ Eva

KORECKÝ Jiří, Ing.

KREJČÍ Jaroslav, Ing.

LAZÁREK Petr

PADĚLKOVÁ Libuše, Ing.

REŠKA Milan, Ing.

ROTHRÖCKL Tomáš, Ing.

RUŽIČKA Miloslav, Mgr.

VANČURA Petr, Ing.

VÍTEK Pavel, Ing.

O B S A H

str.

1.	Úvod	1
----	------------	---

O B E C N Á Č Á S T

2.	Všeobecný popis	2
----	-----------------------	---

2.1.	Definice a poslání národního parku	2
2.2.	Právní ustanovení národního parku	4
2.3.	Poloha, vymezení hranic národního parku	5
2.4.	Stručný vývoj ochrany území	5

3.	Přírodní poměry a vývoj vlivů člověka v území	8
----	---	---

3.1.	Geologický vývoj	8
3.2.	Geomorfologie	10
3.3.	Pedologické poměry	11
3.4.	Klimatické poměry	15
3.5.	Flora	20
3.5.1.	Charakteristika flory a vegetace NP Podyjí	20
3.5.2.	Význam flory a vegetace NP Podyjí z hlediska ochrany přírody	23
3.6.	Fauna	25
3.6.1.	Charakteristika území z hlediska zoologického	25
3.6.2.	Savci	25
3.6.3.	Ptáci	26
3.6.4.	Plazi	28
3.6.5.	Obojživelníci	29
3.6.6.	Ryby	30
3.6.7.	Bezobratlí	30
3.6.8.	Význam NP Podyjí z hlediska ochrany živočichů	32
3.7.	Vývoj území v postglaciálu	34
3.7.1.	Preantropický stav	34
3.7.2.	Vývoj osídlení a kultivace krajiny	35
3.7.3.	Vývoj kultivace krajiny v posledním období	39
3.8.	Aktuální stav krajiny	40

S P E C I Á L N Í Č Á S T

4.	Strategické cíle ochrany území a jeho jednotlivých zón	48
----	--	----

4.1.	Strategické cíle ochrany území národního parku	48
4.2.	Strategické cíle ochrany jednotlivých zón NP	49
4.2.1.	I. zóna	49
4.2.2.	II. zóna	49
4.2.3.	III. zóna	50
4.2.4.	Ochranné pásmo	51

5.	Střednědobé a krátkodobé cíle ochrany území národního parku a úkoly k jejich naplnění	52
5.1.	Ochrana přírody	52
5.1.1.	Monitoring	52
5.1.1.1.	Střednědobé cíle	52
5.1.1.2.	Krátkodobé cíle a úkoly	53
5.1.2.	Inventarizační průzkumy	56
5.1.2.1.	Střednědobé cíle	56
5.1.2.2.	Krátkodobé cíle a úkoly	56
5.1.3.	Záchranné chovy	61
5.1.3.1.	Střednědobé cíle	61
5.1.3.2.	Krátkodobé cíle a úkoly	61
5.1.4.	Reintrodukce	62
5.1.4.1.	Střednědobé cíle	62
5.1.4.2.	Krátkodobé cíle a úkoly	63
5.1.5.	Rekonstrukce	64
5.1.5.1.	Střednědobé cíle	64
5.1.5.2.	Krátkodobé cíle a úkoly	65
5.1.6.	Péče o lokality zvýšeného zájmu	68
5.1.6.1.	Střednědobé cíle	68
5.1.6.2.	Krátkodobé cíle a úkoly	68
5.1.7.	Druhová ochrana	71
5.1.7.1.	Střednědobé cíle	71
5.1.7.2.	Krátkodobé cíle a úkoly	72
5.1.8.	Věda a výzkum	73
5.1.8.1.	Charakteristika potřeb	73
5.1.8.2.	Střednědobé cíle	73
5.1.8.3.	Krátkodobé cíle a úkoly	75
5.2.	Péče o les	79
5.2.1.	Východiska péče o les	79
5.2.1.1.	Střednědobé cíle	81
5.2.1.2.	Krátkodobé cíle a úkoly	81
5.2.2.	Zásady lesnické činnosti v typech porostů a zónách ..	83
5.2.2.1.	I. zóna	83
5.2.2.2.	II. zóna	84
5.2.2.3.	III. zóna	85
5.2.2.4.	Ochranné pásmo	85

5.3.	Péče o nelesní plochy	86
5.3.1.	Charakteristika nelesních ploch	86
5.3.2.	Střednědobé cíle	88
5.3.2.1.	Vlhké a mezofilní louky	88
5.3.2.2.	Xerothermní společenstva	88
5.3.2.3.	Orná půda	89
5.3.2.4.	Plochy intenzivních kultur	89
5.3.2.5.	Území ochranného pásma	90
5.3.3.	Krátkodobé cíle a úkoly	90
5.3.3.1.	Vlhké a mezofilní louky	90
5.3.3.2.	Xerothermní společenstva	91
5.3.3.3.	Orná půda	92
5.3.3.4.	Plochy intenzivních kultur	94
5.3.3.5.	Území ochranného pásma	94
5.4.	Ekotony	96
5.4.1.	Charakteristika ekotonů v NP a jeho ochranném pásmu .	96
5.4.2.	Střednědobé cíle	97
5.4.3.	Krátkodobé cíle a úkoly	97
5.5.	Územní systém ekologické stability	98
5.5.1.	Charakteristika ekostability území NP Podyjí a jeho ochranného pásma	98
5.5.2.	Střednědobé cíle	100
5.5.3.	Krátkodobé cíle a úkoly	100
5.6.	Myslivost	102
5.6.1.	Charakteristika současného stavu	102
5.6.2.	Management péče o zvěř	103
5.6.3.	Střednědobé cíle	104
5.6.4.	Krátkodobé cíle a úkoly	104
5.7.	Rybářství	106
5.7.1.	Charakteristika současného stavu	106
5.7.2.	Střednědobé cíle	107
5.7.3.	Krátkodobé cíle a úkoly	107
5.8.	Vodní hospodářství	110
5.8.1.	Charakteristika oblasti	110
5.8.2.	Výčet hlavních vodohospodářských problémů NP a jeho ochranného pásma - návrh opatření	110
5.8.3.	Střednědobé cíle	114
5.8.4.	Krátkodobé cíle a úkoly	115

5.9.	Rekreační aktivity na území NP a jeho ochranného pásma	117
5.9.1.	Turistika	117
5.9.1.1.	Charakteristika současného stavu	117
5.9.1.2.	Střednědobé cíle	119
5.9.1.3.	Krátkodobé cíle a úkoly	120
5.9.2.	Rekreace a sport	123
5.9.2.1.	Charakteristika současného stavu	123
5.9.2.2.	Střednědobé cíle	125
5.9.2.3.	Krátkodobé cíle a úkoly	125
5.10.	Stanovení mezí pro rozvoj sídel	126
5.10.1.	Vymezení problémových okruhů a zásady řešení	126
5.10.2.	Střednědobé cíle	128
5.10.3.	Krátkodobé cíle a úkoly	128
5.11.	Osvětová činnost, výchova	131
5.11.1.	Vývoj problematiky v NP Podyjí v době jeho existence.	131
5.11.2.	Metody a formy působení na veřejnost	132
5.11.3.	Stanovení cílových skupin veřejnosti	132
5.11.4.	Střednědobé cíle	134
5.11.5.	Krátkodobé cíle a úkoly	135
5.12.	Terénní služba	139
5.12.1.	Charakteristika a funkce terénní služby	139
5.12.2.	Střednědobé cíle	139
5.12.3.	Krátkodobé cíle a úkoly	140
6.	Správa NP Podyjí	143
6.1.	Přehled vývoje pracoviště	143
6.2.	Statut Správy Národního parku Podyjí, předmět činnosti organizace	143
6.3.	Organizační uspořádání Správy Národního parku Podyjí.	144
6.4.	Ekonomika Správy NP Podyjí	150
6.5.	Informatika	153
7.	Mezinárodní spolupráce	155
8.	Seznam použité a související literatury	157
9.	Seznam příloh	165

Upozornění: V textu " Plánu péče o Národní park Podyjí a jeho ochranné pásmo " jsou uváděny odkazy na materiály, které jsou součástí přílohy. Vzhledem k jejich značnému rozsahu a jedinečnosti existuje tato příloha v jediném vyhotovení, které je trvale deponováno na Správě NP Podyjí ve Znojmě.

Kromě v textu zmíněných dokumentů jsou v této příloze obsaženy i necitované materiály zásadního významu.

1. Ú v o d

Termín "národní park" byl poprvé užit již v r. 1872, kdy bylo v USA založeno první chráněné území tohoto druhu - Yellowstone National Park. Národní park jako kategorie chráněných území je celosvětově hojně využívána - chráněná území takto označovaná existují ve více než 120 zemích světa. Přívlastek "národní" vyjadřuje význam území v rámci daného státu, popř. i širšího regionu. Je to prakticky nejvyšší forma ochrany relativně rozsáhlých území přírody.

Obvyklými nástroji péče o národní parky jsou příslušné právní normy, vydávané zpravidla nejvyšším kompetentním orgánem země a plány managementu (management park plan), neboli plány péče.

V souladu se zněním § 18 zák. ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, předkládá Správa NP Podyjí návrh Plánu péče o národní park a jeho ochranné pásmo (dále jen "plán"). Osnova plánu byla dokončena ministerstvem životního prostředí a je jednotná pro všechny zpracovávané plány v národních parcích České republiky.

Plán je vytvářen jako základní programový dokument, který zejména integruje zájmy a úkoly ochrany přírody, péče o půdu, les a vodní toky, výstavby a ekologicky optimální využívání území, usměrňování turistiky, myslivosti a rybářství s ohledem na zájmy ochrany přírody, rozvoj strážní služby, informační služby a ekologické výchovy. Tento dokument by měl vytvářet předpoklady k harmonizaci jednotlivých aktivit při respektu prioritního poslání národního parku. Plán bude sloužit jako závazný podklad pro jiné plánovací dokumenty a pro činnost orgánů ochrany přírody.

Plán je chápán jako otevřený dokument, jehož obecná část obsahuje popis území a jeho hodnot, speciální část obsahuje vlastní plán péče s vyjádřením strategických (dlouhodobých) a krátkodobých, resp. střednědobých cílů, včetně úkolů k jejich naplnění. Předkládaný základní dokument obsahuje filozofii péče o národní park a rámcové zásady této péče.

Předpokládá se, že všechny ostatní plánovací dokumenty, které se budou zájmovým územím zabývat, budou vycházet z plánu péče o národní park, což ostatně vyžaduje zákon. Tyto dokumenty mohou v budoucnu doplňovat plán, popř. být jeho součástí (např. územní plány, lesní hospodářský plán, odvětvové generely).

O B E C N Ā Č Ā S T

2. V š e o b e c n ý p o p i s

2.1. Definice a poslání národního parku

Z hlediska nové právní úpravy - zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny - jsou národní parky definovány jako " rozsáhlá území, jedinečná v národním a mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam" (§ 15, odst. 1).

Dále zmíněný zákon stanovuje, že " veškeré využití národních parků musí být podřízeno zachování a zlepšení přírodních poměrů a musí být v souladu s vědeckými a výchovnými cíli sledovanými jejich vyhlášením" (§ 15, odst. 2).

Tato právní definice překonala charakteristiku národních parků uvedenou v předchozím zákonu č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, který definoval národní parky jako " velké plochy původní nebo lidskými zásahy málo dotčené přírody, které mají, obzvláště vědecký význam, jsou důležité z hlediska klimatického, vodohospodářského nebo zdravotního a vedle toho mohou sloužit vzdělání našeho lidu ..." (viz § 4, odst. 1).

Ve snaze definovat národní park jako mezinárodně využívanou kategorii chráněného území přijalo 10. generální shromáždění IUCN v New Delhi v r. 1969 definici termínu národní park. Tato definice byla v podstatě následně potvrzena na 2. světové konferenci o národních parcích v r. 1972 v Yellowstone National Park a Grand Teton National Park. Z rezoluce zde přijaté vyplývá:

Národní park je relativně rozlehlá oblast,

1. ve které alespoň jeden nebo několik ekosystémů nejsou pozměněny působením člověka, kde rostlinné a živočišné druhy, geomorfologická struktura a přírodní lokality mají zvláštní význam vědecký, poznávací a rekreační, nebo která zahrnuje přírodní krajinu velkých estetických hodnot;
2. pro kterou nejvyšší kompetentní orgán země přijal opatření, která urychleně zabrání nebo vyloučí využívání nebo zabírání celé oblasti a posílí efektivně hledisko ekologických, geomorfologických a estetických hodnot, které vedly k jeho založení;
3. kde je povolen vstup návštěvníků za zvláštních podmínek pro inspirativní, poznávací, kulturní a rekreační účely.

Kromě uvedené definice stanovil IUCN souhrn kritérií, která by měla být respektována při přípravě a vyhlášení nových národních parků.

Výše zmíněná kritéria IUCN jsou v Evropě mnohdy považována za velmi striktní, a to zejména vzhledem k dlouhodobému ovlivňování přírodních poměrů tohoto kontinentu rozličnými antropogenními faktory. Poukazováno je též m. j. na mnoho možností interpretace. Jedním z problémů se též jeví existence druhotných, lidskou činností podmíněných ekosystémů (byť přírodovědecky unikátních), jako územních součástí národních parků.

IUCN a s ním spolupracující Evropská federace přírodních a národních parků (FNNPE) i některé národní organizace připravily dokument o zvláštním postavení evropských parků pro IV. Světový kongres IUCN (Čerovský 1991).

Komise IUCN pro národní parky a chráněná území (CNPPA) se též snaží reálné potřebě určitě revize vyjít vstříc návrhem nové definice: " Národní park je poměrně velká, vynikající přírodní oblast, kterou spravuje národně uznávaný ústřední orgán za účelem ochrany ekologické integrity jednoho nebo více ekosystémů pro tuto a příští generace, směrem k úplnému vyloučení hospodářského využívání či intenzivní hospodářské činnosti a s cílem poskytovat základnu pro spirituální, vědecké, výchovné a turistické využití." (Eidsvik 1990, Čerovský 1991).

H. K. Eidsvik, tehdejší předseda komise pro národní parky a chráněná území (CNPPA) IUCN v roce 1990 navrhl rámcové směrnice pro kategorizaci chráněných území, stanovení cílů a kritérií. Národní parky jsou zařazeny v rámci klasifikace chráněných území do kategorie II. Pripouští se velmi malý až střední stupeň ovlivnění lidskou činností (0 - 20%) a předpokládá se národní (ve smyslu státní) úroveň uznání a statutu. Jako základní cíle ochrany důležité pro vyhlášení národního parku a řízení jeho vývoje jsou určeny:

- a) podpora základních ekologických procesů a podpora živých systémů;
- b) ochrana genetické a biologické diversity;
- c) ochrana estetických hodnot a přírodních ekosystémů;
- d) ochrana stanovišť (lokalit) vzácných a ohrožených druhů;
- e) zajištění příležitostí pro výzkum, vzdělání a monitoring;
- f) ochrana přírodního kulturního dědictví.

Jako druhotné cíle jsou určeny:

- a) ochrana povodí a jejich produkce;
- b) řízená eroze, sedimentace a užívání půdy;
- c) zajištění příležitostí pro ekoturismus;
- d) stimulace udržitelného využívání a ekologického vývoje.

Poslání národního parku je definováno v § 2 Nařízení vlády ČR č. 164, kterým se zřizuje Národní park Podyjí a stanoví podmínky jeho ochrany:

(1) Posláním národního parku je uchování a zlepšení jeho přírodního prostředí, zejména ochrana či obnova samořídících funkcí přírodních systémů, přísná ochrana volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, zachování typického vzhledu krajiny, naplňování vědeckých a výchovných cílů, jakož i využití území národního parku k ekologicky únosné turistice nezhoršující přírodní prostředí.

(2) Hospodářské a jiné využití národního parku musí být podřízeno zachování a zlepšení přírodních poměrů podle odst. 1.

Vzhledem k vývoji legislativy v ochraně přírody lze předpokládat, že definice pojmu národní park a jeho poslání budou precizovány v uvažovaném zákoně o Národním parku Podyjí, který by měl vycházet z nového zákona o ochraně přírody a krajiny a měl by nahradit nařízení vlády č. 164/91.

2.2. Právní ustanovení národního parku

NP Podyjí byl vyhlášen nařízením vlády ČR č. 164 ze dne 20.3. 1991, kterým se zřizuje Národní park Podyjí a stanoví podmínky jeho ochrany. Tato právní norma byla zveřejněna ve Sbírce zákonů, částka 33, dne 10. května 1991, kdy nabyla účinnosti. Vyhlášení národních parků touto formou vychází z tehdy platného zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, § 8 a § 9. Nařízení vlády č. 164, jako základní právní norma pro Národní park Podyjí, je samostatnou přílohou Plánu péče o národní park.

Sbírka zákonů ČSFR obsahuje v částce 28 z března 1992 zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Tato moderní právní norma nahradila přežitý zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Téměř dvouletý proces tvorby a zdokonalování nového zákona o ochraně přírody a krajiny byl završen vydáním rozsáhlé a podrobné normy, která m. j. upravuje i ochranu přírody v národních parcích. Jeho přijetím došlo k významné změně v postavení správ národních parků související s nabytím určitých pravomocí v oblasti státní správy. Správy národních parků provádějí výkon státní správy v ochraně přírody a krajiny na území NP a jejich ochranných pásem. Na území národních parků dále vykonávají správy NP státní správu jinak svěřenou do působnosti okresním úřadům a obcím: v oblasti ochrany ZPF, myslivosti, rybářství a lesního hospodářství.

Ve své hlavě druhé zákon obsahuje soubor ustanovení týkajících se výhradně národních parků: definici národního

parku, základní ochranné podmínky NP, členění území národních parků do zón, plány péče o národní parky a jejich ochranná pásma, návštěvní řády národních parků, právo vlastnictví k některému majetku v národních parcích, poplatky v národních parcích.

Zákon č. 114/1992 Sb. nabyl platnosti 1. 6. 1992 a stal se normou, která dává základní legislativní rámec oboru ochrany přírody. Je východiskem pro činnost správ národních parků a dalších pracovišť ochrany přírody a krajiny. Pro svá progresivní ustanovení je zákonem kladně hodnoceným i v evropském kontextu. Zmíněný zákon je obsažen v příloze plánu péče, včetně prováděcí vyhlášky č. 395/1992 Sb.

V návaznosti na nový zákon o ochraně přírody a krajiny by měl být v budoucnosti připraven, projednán a schválen zákon o NP Podyjí, neboť každý národní park v ČR má být zřízen samostatným zákonem ČNR, který stanoví i specifické ochranné podmínky. Tento postup by korespondoval i s mezinárodními požadavky.

2.3. Poloha, vymezení hranic národního parku

Území Národního parku Podyjí se nachází v České republice na jižní Moravě. Rozkládá se v okrese Znojmo při hranici se sousedním Rakouskem, přibližně mezi městy Znojmem a Vranovem nad Dyjí.

Národní park Podyjí leží ve východní části České vysočiny v geomorfologickém podcelku Znojemská pahorkatina, náležející do geomorfologické podsoustavy Českomoravské vrchoviny (Buček, Lacina 1990).

Rozloha území národního parku činí 6 283 ha, rozloha jeho ochranného pásma činí 2 841 ha (údaje získány z mapových podkladů v měřítku 1 : 10 000 pomocí přístroje Kartoflex).

Vymezení a bližší popis hranic národního parku a jeho ochranného pásma je součástí Nařízení vlády ČR č. 164/1991 Sb., které obsahuje též orientační mapku území s vymezením hranic (viz příloha).

2.4. Stručný vývoj ochrany území

V poválečných letech byly aktivity v ochraně přírody poznamenány existencí hraničního pásma, jehož přísný režim znemožňoval poznání a odbornou dokumentaci území. V tomto pohraničním území tak byla přerušena kontinuita vědeckovýzkumné činnosti. Příroda byla paradoxně chráněna útlumem veškerých

lidských činností v hraničním pásmu. V tomto období došlo k částečné renaturalizaci území, a to jak působením přírodních procesů (sukcesní pochody), tak i záměrnou činností člověka (např. likvidace objektů).

Z hlediska přírodních a krajnotvorných procesů jsou pro toto období v Podyjí typické zejména:

- sukcesní pochody ve střední a západní okrajové části území (např. Čížovsko), které nastaly po opuštění některých polí a jejich následném částečném nebo úplném zarůstání lesními dřevinami,
- sukcese v jihovýchodní části, kdy neobděláváním původních drobných vinic, sadů, políček a pastvin vznikla víceméně souvislá plocha vřesovištních ploch v k.ú. Popice - Havraníky - Hnanice (později navržené území SPR Havranické vřesoviště),
- spíše protipřírodně působící umělé zalesňování vřesovišť a pastvin na tzv. "Havranické plošině" až po terénní zlom v řece Dyji, kde v 50-tých a 60-tých letech byly tyto plochy vysazovány zejména borovicí, červeným dubem, ale i akátem.

V 70. letech vzešla ze spolupráce KSSPPOP v Brně a Jihomoravského muzea ve Znojmě myšlenka zajištění územní ochrany části středního Podyjí mezi Vranovem nad Dyjí a Znojmem. Zpočátku bylo uvažováno s využitím územní ochrany formou zřízení několika maloplošných chráněných území. V průběhu přípravných prací, v důsledku podrobnějšího poznání přírodních hodnot území, tyto snahy zákonitě vykrytalizovaly v podání návrhu na zřízení velkoplošného chráněného území - Chráněné krajinné oblasti Podyjí. V roce 1973 byly zpracovány podkladové údaje pro vyhlášení CHKO a po projednání s hospodářskými složkami (Státní lesy, Povodí Moravy, JZD, Pohraniční stráž atd.) předány tehdejší Radě ONV Znojmo. Zde po složitém jednání a několika odkladech byl návrh schválen a předán Radě Jm KNV, která v roce 1974 návrh potvrdila. V témže roce byl návrh s veškerými podklady předložen ministerstvu kultury ČSR, které po téměř pětiletém období svým výnosem z 28.12.1978 CHKO Podyjí vyhlásilo.

Formálně bylo tedy území chráněno, Správa CHKO Podyjí však vznikla až k 1.11.1980 jako detašované pracoviště Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Brně. Personálně byla správa vybavena zpočátku jedním pracovníkem, zhruba po roce dalším a od roku 1983 byli na správě CHKO tři odborní pracovníci. V tomto složení pracovala správa CHKO (v jedné místnosti pronajaté od Jm muzea) prakticky až do roku 1989, kdy se při zpracování Oborového dokumentu a podkladů k Územnímu plánu VÚC CHKO Podyjí poprvé objevila myšlenka na přehlášení území z CHKO na národní park.

K hlavním úkolům, které byly v tomto období realizovány, patřilo zejména:

- navázání spolupráce s odbornými a vědeckými institucemi a obnovení dlouhodobě přerušenoého výzkumu území za účelem získání souboru základních údajů,

- zpracování podkladů pro vyhlášení maloplošných chráněných území,
- zabezpečení základních podmínek ochrany jednotlivých druhů a společenstev a jejich lokalit podle tehdy platné legislativy,
- spolupráce s pracovníky památkové péče, výstavby a územního plánování při ochraně stavebních a historických památek a vesnické zástavby,
- správní řízení a spolupráce s hospodářskými složkami s působností v území CHKO, zejména při zpracování projednávání a schvalování:
 - * režimu PHO vodního toku Dyje,
 - * SPÚ pro zemědělské závody,
 - * LHP pro LZ Znojmo,
 - * územních plánů sídelních útvarů v CHKO,
 - * správního řízení při ochraně krajinné zeleně, výstavbě objektů, inženýrských sítí apod.,
- osvětová a dokumentační činnost (fotodokumentace, přednášky, pořady v čs. rozhlase, plakáty, seriály diapozitivů, dokumentační film o CHKO pro ČST), spolupráce s osvětovými organizacemi a veřejností,
- příprava a schválení základních plánovacích dokumentů, zejména Oborového dokumentu CHKO Podyjí a Územního plánu VÚC CHKO Podyjí.

Základním úkolem správy CHKO však bylo především zabránit všem tehdy dostupnými prostředky devastaci životního prostředí (např. v souvislosti s plánovanou přehradou Býčí skála, výstavbou vojenského objektu u Popic, centrálního překladiště dřeva na Havranickém vřesovišti atp.) a vytvořit tak předpoklady pro ochranu území, která byla dovedena do etapy přípravných prací pro vyhlášení národního parku.

3. Přírodní poměry a vývoj vlivů člověka v území

3.1. Geologický vývoj

Území NP Podyjí je z regionálně geologického hlediska situováno na jihovýchodních svazích Českého masívu, na něž ve východní části transgreduje neogen karpatské čelní hlubiny.

Nejstarším a svým rozsahem i nejdůležitějším souborem hornin jsou metamorfity moravika dyjské klenby, s kterými jsou metamorfně spjaty magmatity dyjského masívu.

Metamorfované horniny dyjské klenby jsou zastoupeny třemi jednotkami: od západu k východu je to vranovská jednotka (na území parku vystupuje velmi omezeně), dále bítešská ortorula a jednotka lukovská. Jsou od sebe odděleny tektonickými liniemi SV-JZ směru, ukloněnými k SZ.

Vranovskou jednotku tvoří především masivní či břidličnatá biotitická pararula. Pararula obsahuje také vložky dvojslídneho svoru s granáty a četné polohy granátického amfibolitu (horniny se střídají v centimetrových až metrových polohách), krystalického vápence, erlanu a kvarcitu (Jenček 1984).

Na JV se vranovská jednotka stýká s bítešskou ortorulou. Ta vznikla metamorfozou porfyrických vyvřelin nebo, podle novějších údajů, metamorfozou vulkanosedimentárních komplexů. Bítešská ortorula vystupuje především jako masivní okatá dvojslídňá leukokratní ortorula světlešedé barvy. Na styku s vranovskou jednotkou se ortorula střídá po několika milimetrech až decimetrech s biotitickým amfibolitem nebo muskovit-biotitickou pararulou (okrajový typ) (Jenček 1984).

Lukovská jednotka je tvořena dvojslídňými pararulami, které se střídají s biotit-chloritickými fylity. Uprostřed jednotky vystupuje těleso weitersfeldské (pleissingské) ortoruly, která má granodioritové až tonalitové složení. Pararula obsahuje též polohy krystalických vápenců, kvarcitických fylitů a kvarcitů. Na styku s bítešskou ortorulou je vyvinut erlánový horizont (Mísař 1983).

Vyvřelé horniny jsou v moraviku dyjské klenby zastoupeny ojedinele drobnými žilami křemene, lamprofyru, aplitu a aplopegmatitu. Pravděpodobně se jedná o paleozoické horniny spjaté se závěrečnými fázemi variské orogeneze.

Do lukovské jednotky intrudoval (a vyvolal v ní kontaktní metamorfozu) dyjský masiv, který tvoří přibližně 1/3 podloží území NP. Z velké části je překryt sedimenty terciéru a kvartéru. Nejvíce zastoupený bitotitický granit v jeho západní části (na styku s lukovskou jednotkou je silněji usměrněn) postupně přechází do biotitického granodioritu. Ve střední části masivu vystupuje těleso biotit-amfibolického dioritu až tonalitu. Východní část masivu tvoří jemnozrný granodiorit s růžovými živci (tasovický typ) (Batík et al., 1982).

Stáří jednotek moravika nebylo dosud jednoznačně prokázáno, ale většina autorů je považuje za prekambrikové, nejspíše proterozoické (svědčí o tom i stáří bítešské ortoruly zjištěné Scharbertovou v r. 1977 metodou Rb/Sr - 795 mil. let). Také stáří dyjského masivu je pravděpodobně proterozoické (K/Ar metoda - 630 mil. let). Metamorfoza moravika je nižšího stupně než je tomu u sousedního moldanubika. Od jihu a severu ke středu klenby můžeme pozorovat metamorfní zóny těchto minerálů: chlorit, biotit, granát, staurolit, někdy dokonce kyanit až sillimanit (Mísař 1983).

Od mladšího paleozoika bylo území denudováno a postupně zarovnáváno na parovinu. Současně působilo až do hloubky 25m kaolinitické zvětrávání. Z období mezozoika nemáme pro geologický vývoj žádné konkrétní doklady. V mladším terciéru byla oblast zaplavena mořem, které transgredovalo z alpsko-karpatské oblasti. Probíhala zde sedimentace klastického, převážně křemenného materiálu, který přecházel do písků, písčitých jíílů a prachů. Koncem eggenburgu došlo ke spadu vulkanického popela, který dal vznik ryolitovým tufitům a montmorilonitovým jíílům. Sedimentační prostor se v této době redukoval a vznikly samostatné pánvičky oddělené od moře. V průběhu ottnangu došlo zřejmě k postupnému zdvihu pánve, bazální sedimenty se tvořily přímo na krystaliniku. Nové poklesy v karpátu a na začátku spodního badenu způsobily další, i když méně rozsáhlé, mořské záplavy, jejich sedimenty však byly později vesměs denudovány (nepatrné reliкty těchto sedimentů vystupují v okolí Šatova) (Čtyroký et al., 1983).

Pro geologický vývoj mladšího miocénu a pliocénu neexistují žádné přímé doklady. Během kvartéru dochází k vyzvednutí a následné denudaci oblasti, takže byl obnažován starý předterciérní reliéf. Během pleistocénu a holocénu převažovala denudační činnost nad akumulací sedimentů, takže kvartérní pokryv je málo mocný a nesouvislý. Pouze v JV části NP, na okraji Dyjsko-svrateckého úvalu, se nahromadily větší mocnosti pleistocenních fluviálních, lakustrinních a eolických sedimentů.

Zvláštní pozornost si zasluhují polohy spraší würmského stáří, které lemují horniny moravika a dyjského masivu při severní a východní hranici NP a nepravidelně se vyskytují prakticky po celém území NP. Společně s pruhy krystalických vápenců a erlánů (především lukovské jednotky) pozitivně ovlivňují diverzitu bioty.

3.2. Geomorfologie

Národní park Podyjí leží na JV okraji provincie České vysočiny, tvořené Česko-moravskou soustavou a podsoustavou Českomoravské vrchoviny, která se v této oblasti dělí na Znojemskou pahorkatinu (střední část území) a Bítovskou pahorkatinu (západní část území). Nejvýchodnější část patří k provincii Západních Karpat , soustavě Vněkarpatských sníženin a podsoustavě Západní vněkarpatské sníženiny, která je zde tvořena Dyjsko-svrateckým úvalem, a to jeho zvýšenou částí - Jaroslavickou pahorkatinou.

Území národního parku má charakter členité pahorkatiny vráso-zlomových struktur a hlubinných vyvěřelin České vysočiny s kernou a hrástovou stavbou a s rozsáhlými zbytky zarovnaných povrchů. Reliéf svojí výškovou členitostí odpovídá plochým až členitým vrchovinám.

Tvary reliéfu jsou dány různou odolností hornin a stupněm jejich narušení. Rozdílů jsou mezi ostřejšími tvary vytvořenými v rulách proti zaobleným tvarům v žulách a plochým tvarům na neogenních sedimentech při východním okraji národního parku.

Nejvýznamnějším tvarem reliéfu je údolí Dyje a její přítoky, které vytvářejí zaklesnuté meandry vzniklé jako důsledek snižování erozní báze především v neogénu. V údolí Dyje můžeme vidět významné periglaciální tvary reliéfu, jako jsou skalní mrazové sruby, balvanité sutě, balvanité proudy, kamenná moře (kol. 1985).

Poslední období vývoje povrchu území je charakterizováno stupňujícími se vlivy a zásahy člověka. Jde zejména o různé druhy těžby surovin, skládek odpadů, opuštěné mlýny, jezy, náhony, v odlesněných oblastech velkoplošné zemědělství, v lesních porostech provádění holosečí, doprava dřeva a nadměrné stavy spárkaté zvěře. Růst devastace povrchu a zejména zvýšená eroze předpokládají urychlená ochranná opatření.

3.3. Pedologické poměry

Lesní půda

Z celkové výměry národního parku 6 283 ha zaujímá lesní půda 5 270 ha. V celkem 69 lesních typech v 1. - 3. vegetačním stupni je obsaženo 11 půdních typů a subtypů. Na základě provedené typologie a revize typologického mapování v roce 1990 zde mají největší zastoupení oligotrofní a mezotrofní hnědé půdy (35,3 resp. 38,3 %). Jedná se o půdy vzniklé převážně na kyselých vyvřelých a metamorfovaných horninách (granity, granodiority, ruly, svory, fylity), převážně mělké - středně hluboké, zrnitostně písčité - hlinitopísčité, kamenité, se střední až malou zásobou živin (zvláště u oligotrofních hnědých půd na nezpevněných sedimentech - písky, štěrkopísky, slepence, droby).

Dále následují s 6,4 % illimerizované půdy (sem patří i hnědozemě a parahnědozemě). Jsou to kvalitní hluboké půdy, hlinité až jílovitohlinité, s dobrými živinnými poměry. Vyvinuly se na spraších a sprašových hlínách.

Ze skupiny hydromorfních půd se zde přibližně ve stejném plošném rozsahu (1,0 resp. 0,9 %) vyskytují pseudogleje a gleje na hlínách a aluviálních naplaveninách.

Podzolové půdy (+ hnědé půdy podzolované) jsou vázány na štěrkopísky, slepence, ruly, a diority. Jde tedy o minerálně chudší, lehké a skeletovité, středně hluboké půdy (podíl z celkové výměry 5,9 %).

K vývojově nejmladší skupině zde patří nevyvinuté půdy a rankery (12,2 %). Jsou vázány na ruly, granodiority, písky a jiné horniny. Mají převážně mělký profil, značnou skeletovitost a vysychavost.

V tabulce č. 3 jsou uvedeny charakteristiky nejvíce rozšířených lesních typů v NP Podyjí vzhledem k nově platnému " Morfogenetickému klasifikačnímu systému zemědělských půd ".

Zemědělská půda

Klasifikace zemědělských půd okresu Znojmo, a tedy i NP Podyjí, proběhla v rámci celostátní akce " Komplexní průzkum zemědělských půd ČSSR " (KPP) v letech 1961 -1971. Na základě popisu základních sond (1 sonda / 18 ha) byly získány údaje o základních půdních představitelích, které byly doplněny analytickou charakteristikou z výběrových sond (na jednu výběrovou sondu připadlo 10 základních sond). Půdní představitelé byli definováni podle v té době platné geneticko - agronomické klasifikace půd a údaje o okrscích půdních představitelů byly zakresleny do map 1 : 5 000, z nich byly dále sestaveny mapy okresní (1 : 50 000) až republikové (1 : 500 000).

Dle této klasifikace se v NP Podyjí nachází v největším zastoupení, při celkové výměře zemědělské půdy 1013 ha, hnědá půda, typická na kyselých až neutrálních vyvěřelých a metamorfovaných horninách, středně hluboká až mělká, hlinitopísčité až písčitohlinitá se středním až malým přirozeným obsahem živin.

Druhým nejrozšířenějším typem jsou hnědozemě, vyskytující se na spraších a částečně i na smíšených svahovinách z karbonátového materiálu. Jsou to velmi kvalitní půdy, zásobenosti a živinami na úrovni černozemí, lišící se však hlavně horšími fyzikálně - chemickými vlastnostmi (illimerizace).

Vývojově za hnědozeměmi následují illimerizované půdy vázané na těžké smíšené svahoviny, kyselá až neutrální intruziva a metamorfované horniny (žuly a ruly), překrývající smíšené svahoviny.

Malou část, hlavně podél místních vodotečí, zaujímá nivní půda typická, která vznikla na bezkarbonátových nivních uloženinách, JV od Čížova pak hnědá půda illimerizovaná na kyselých až neutrálních intruzivech a metamorfovaných horninách a drnoglejová půda na aluviálních až deluviálních uloženinách.

Základní charakteristika zemědělských půd v národním parku s převodem do Morfogenetického klasifikačního systému je uvedena v přehledné tabulce č. 2.

Tabulka č. 1
Celková výměra zemědělské a lesní půdy
a jednotlivých půdních skupin

Skupina půd	výměra (ha)	% z celk. výměry NP
Hnědých (kambizemě)	4610,0	73,37
Ochrických (nevyvinutá půda, litozem)	626,9	9,98
Melanických (ranker, rendzina, pararendzina)	22,3	0,36
Illimerických (hnědozem, illimerizovaná půda)	529,1	8,42
Podzolových (podzol)	313,1	4,98
Hydromorfních (pseudoglej, glej, drnoglej)	168,6	2,68
Nivních (nivní půda, tj. fluvizem)	13,0	0,21
Zemědělská půda	1013,0	16,12
Lesní půda	5270,0	83,88
Půda celkem	6283,0	100,00

Tabulka č. 2
Charakteristika zemědělských půdních představitelů

Genet. půdní předs.	Název	Výměra (ha) / % zastoupení z celk.výměry	Půdní substrát	MKSP
HM	hnědozem typická	100 / 10,0	spraš+smíšené svahoviny na kys.intrusivech a svorech	hnědozem typická HMm
IP	illimeriz. půda typ.	93 / 9,3	těžké smíšené svahoviny	luvizem typická LMm
HP	hnědá půda typická	700 / 70,0	kyselá intrusiva +metamorf.hor.,	kambizem typická var.
HPi	hnědá půda illimeriz.	28 / 2,8	svory kyselá intrusiva +metamorf.hor.,	nasycená KMm ⁿ kambizem luvizemní
NP	nivní půda typická	13 / 1,3	svory bezkarbonátové nivní uloženiny	KMl fluvizem typická FMm
DG	drnoglej. půda	66 / 6,6	smíš.svahoviny, deluviální až aluviální uloženiny	glej arenický GLa

Tabulka č. 3

Charakteristika nejvíce rozšířených lesních půdních typů

Označ. les. typu	Půdní typ	Podloží (substrát)	Výměra (ha) / % zast. z celkové výměry les.půd	Označení dle MKSP
0 Z 1	nevyvinutá p.-ranker	ruly,svory,granodiority	64,6 / 1,2	litozem LIm ^q - ranker typický RNm ^a
1 Z 1	olig.hnědá p.-ranker	ruly,granodiority	226,8 / 4,3	kambizem typ., var.kyselá KM ^a
1 Z 2	olig.hnědá p.-ranker	ruly,granodiority	153,7 / 2,9	kambizem typ., var.kyselá KM ^a
1 M 2	podzol	štěrkopísky	51,4 / 1,0	humusoželez.podzol PZa
1 K 4	olig.hnědá půda	ruly	311,8 / 5,9	kambizem typ., var.kyselá KM ^a
1 K 9	olig.hnědá půda	ruly,granod.,štěrkopísky	43,0 / 0,8	kambizem typ., var.kyselá KM ^a
1 N 4	nevyvinutá p.-olig.hnědá p.	ruly,svory,granodiority	163,8 / 3,1	litozem LIm ^q - kambizem typ.,var.kys KM ^a
1 S 1	olig.hnědá půda	štěrkopísky	48,1 / 0,9	kambizem typ., var.kys. KM ^a
1 C 2	mez.-olig.hnědá půda	ruly,slep.,písky,diority	76,1 / 1,4	kambizem typ. KMm ⁿ (KM ^a)
1 C 6	mez.-olig.hnědá půda	ruly,granodiority	62,8 / 1,2	kambizem typ. KMm ⁿ (KM ^a)
2 K 3	olig.hnědá půda- -podzol.hnědá půda	ruly,slep.,písky,droby	443,1 / 8,4	kambizem typ., var.kys. KM ^a - - podzol kambizem. PZk
2 K 9	olig.hnědá půda- -podzol.hnědá půda	ruly,slep.,písky,droby	79,5 / 1,5	kambizem typ., var.kys. KM ^a - - podzol kambizem. PZk
2 N 1	olig.hnědá půda-nevyvin. p.	ruly,diority,písky,droby	199,1 / 3,8	kambizem typ. KM ^a - litozem LIm ^q
2 S 2	olig.-mez.hnědá p.	ruly,granod.,amfibolity	602,8 / 11,4	kambizem typ. KM ^a - KMm ⁿ
2 S 9	olig.-mez.hnědá p.	ruly,fylity,granod.,slep.	67,9 / 1,3	kambizem typ. KM ^a - KMm ⁿ
2 C 2	mez.(olig.)hnědá p.	ruly,fylity,granod.,slep.	300,4 / 5,7	kambizem typ. KMm ⁿ (KM ^a)
2 B 1	mez.hnědá půda	ruly,fylity,granod.,slep.	43,7 / 0,8	kambizem typ. KMm ⁿ
2 B 2	mez.hnědá půda	ruly,fylity,granod.,slep.	407,0 / 7,7	kambizem typ. KMm ⁿ
2 D 4	hnědozem pravá	hlíny	56,2 / 1,1	hnědozem typ. Hm
2 A 2	mez.hnědá půda	ruly,fylity,amfibolity, písky,granodiority	48,7 / 0,9	kambizem typ. KMm ⁿ
3 S 1	mez.hnědá půda	ruly,fylity,amfibolity, písky,granodiority	48,1 / 0,9	kambizem typ. KMm ⁿ
3 S 3	olig.-mez.hnědá půda	ruly,fylity,amfibolity, písky,granodiority	210,9 / 4,0	kambizem typ. KM ^a - KMm ⁿ
3 B 1	mez.hnědá půda	amfibolity,syenity,ruly, granodiority	104,3 / 2,0	kambizem typ. KMm ⁿ
3 B 2	mez.hnědá půda	granodiority,diority, fylity,ruly,slepence	345,6 / 6,5	kambizem typ. KMm ⁿ
3 B 6	mez.hnědá půda	granodiority,diority, fylity,ruly,slepence	87,2 / 1,6	kambizem typ. KMm ⁿ
3 H 2	illimerizovaná půda	hlíny (spraše)	47,5 / 0,9	luvizem typ. LMm
3 H 5	illimeriz.p.(vespod oglej.)	hlíny	40,5 / 0,8	luvizem typ. LMm (pseudogl. LMg)
3 D 7	mez.hnědá p.- -parahnědozem	hlíny,ruly,fylity, granodiority,syenity	126,5 / 2,4	kambizem typ. KMm ⁿ - hnědozem luvizem Hm
3 A 1	humóz.mez.hnědá p.	ruly,granodiority, fylity,písky,diority	69,5 / 1,3	kambizem typ. KMm ⁿ
3 J 2	nevyvinutá p.+ranker	ruly,amfibolity,fylity, syenity,granodiority	115,0 / 2,2	litozem LIm ^q + ranker RNm ^a
3 L 0	humózní gleje(nevyv.glej.p.)	aluviální náplavy	43,0 / 0,8	glej typ. (mullový) GLm (GL ¹)

3.4. Klimatické poměry

Základní klimatická charakteristika území:

Základní klimatické charakteristiky se na území národního parku mění od západu k východu, a to především v závislosti na klesající nadmořské výšce. Dochází tak ke zvyšování teplot a snižování srážek. Podle klimatické regionalizace (Quitt 1971) zasahují na území NP Podyjí čtyři klimatické oblasti:

Západní část území (až k údolí Klaperova potoka) tvoří mírně teplá oblast MT 9. Střední část leží v mírně teplé oblasti MT 11. Na ni navazuje teplá oblast T 2 (k okrajům údolí Dyje mezi Znojmem a státní hranicí) a do nejvýchodnějšího okraje národního parku zasahuje teplá oblast T 4.

Oblast MT 9 charakterizuje dlouhé, teplé, suché až mírně suché léto, přechodné období je krátké s mírným až mírně teplým jarem a mírně teplým podzimem, krátká mírná a suchá zima s krátkým trváním sněhové pokrývky.

Oblast MT 11 má léto dlouhé teplé a suché, krátké přechodné období s mírně teplým jarem a podzimem, zima je krátká, mírně teplá a velmi suchá s krátkým trváním sněhové pokrývky.

Teplá oblast T 2 má dlouhé teplé a suché léto, velmi krátké přechodné období s teplým až mírně teplým jarem i podzimem, zima je zde krátká, mírně teplá, suchá až velmi suchá, s velmi krátkým trváním sněhové pokrývky.

Oblast T 4 je charakteristická velmi dlouhým, velmi teplým, velmi suchým létem, přechodné období je velmi krátké s teplým jarem a podzimem, zima je krátká, mírně teplá a suchá až velmi suchá, s velmi krátkým trváním sněhové pokrývky (Quitt 1971).

Charakteristika teplotních poměrů:

Průměrná roční teplota v západní části NP se pohybuje podle nadmořské výšky kolem 7 °C. Ve východní části, v okolí Znojma, je již průměrná roční teplota 8,8 °C.

Nejchladnějším měsícem je zde obvykle leden, naopak nejteplejším je červenec. V lednu bývá průměrná teplota západní části NP -3,4 °C, v okolí Znojma - 1,9 °C. V červenci stoupá teplota v západní části v průměru na 16,9 °C, východní část má pak průměrnou teplotu 19,0 °C.

Nejvyšší teplota změřená na území NP byla 37,2 °C, a to ve Znojmě. Letní období (charakteristické průměrnou denní teplotou

15 °C a více) začíná v západní části 14. června a trvá v průměru 72 dnů. Ve Znojmě začíná 25. května a trvá 109 dnů (Quitt 1984).

Charakteristika srážkových poměrů:

Celý okres Znojmo, a tedy i území NP, patří mezi extrémně suché oblasti naší republiky. V chladném půlroce zde spadne 219 - 268 mm srážek, což je 33,9 - 35,5 % ročního úhrnu, v létě je pak srážkový úhrn 329 - 397 mm (66,1 - 64,5 %). Nejvíce srážek obvykle spadne v letním období (v červnu), minimum připadá na březen.

Průměrný roční úhrn srážek se v okolí Vranova nad Dyjí pohybuje kolem 620 mm, v okolí Znojma pak 564 mm.

Průměrný nástup sněhové pokrývky připadá na počátek prosince a její ukončení na první dekádu března. Průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou se na západě pohybuje kolem 46, na východě 40.

Charakteristika trvání slunečního svitu:

Počet jasných dnů se zvyšuje s rostoucí nadmořskou výškou. Jejich průměrný počet je v okolí Znojma 39,5 ročně, v západní části NP už 54,2. Rozdíl vzniká především v létě a na počátku podzimu. Zamračených dnů je na západě v průměru 123,8, ve východní části 137,5 ročně.

Průměrné trvání slunečního svitu je v červenci kolem 270 hodin a v prosinci 36 hodin (Quitt 1984).

Mezoklimatická charakteristika:

Mezoklimatické podmínky jsou ovlivněny tvarem a členitostí terénu a složením aktivního povrchu. Nejvýrazněji se uplatňuje hluboko zaříznuté údolí Dyje (tzv. říční fenomén) a jejích přítoků, kde dochází ke vzniku inverzních jevů, projevují se rozdíly mezi svahy s jižní resp. severní expozicí, rozdíly mezi klimatem lesních porostů a orných půd bez zastoupení vegetace apod. Tyto místní rozdíly spolu s dalšími ekologickými faktory mají vliv na velikou pestrost biotopů a druhovou diverzitu bioty.

Znalost rozsahu inverzních poloh má značný význam. Jezera studeného vzduchu (inverzní polohy) se vyznačují slabou výměnou vzduchu jak v horizontálním, tak ve vertikálním směru. V území NP se slabší inverze objevují v oblasti Vranova nad Dyjí a táhnou se údolím Dyje až pod Býčí horu a Větrník.

NP jako celek je charakterizován převládajícím směrem proudění ze ZSZ kvadrantu (38 %). Druhý význačný směr větru je JV (11 %). V okolí Vranova bylo zjištěno nedostatečné až velmi slabé provětrávání.

Tabulka č. 4 až 16 - klimatické charakteristiky oblasti

Průměrná teplota vzduchu (°C) - stanice Znojmo (1901 - 1950)

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
-1,9	-0,5	3,9	8,9	14,1	17,0	19,0	18,1	14,4	8,9	3,5	-0,2	8,8

Průměrná maximální teplota vzduchu (°C) podle extrémního teploměru za období 1926 - 1950 - stanice Znojmo

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
7,6	10,5	18,0	23,3	27,6	30,3	31,9	32,1	29,3	22,6	14,9	9,8	33,4

Průměrná minimální teplota vzduchu (°C) podle extrémního teploměru za období 1926 - 1950 - stanice Znojmo

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
-13,8	-11,8	-9,2	-2,4	0,8	5,5	8,6	7,9	3,3	-1,7	-4,2	-13,1	-16,2

Průměrná amplituda teploty vzduchu (°C) za období 1926 - 1950 - stanice Znojmo

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
21,4	22,3	27,2	25,7	26,8	24,8	23,3	24,2	26,0	24,3	19,1	22,9	49,6

Průměrný počet tropických dnů (max. t je větší n. rovna 30 °C) za období 1926 - 1950 - stanice Znojmo

IV	V	VI	VII	VIII	IX	Rok
0,1	0,5	2,9	5,5	3,8	1,1	13,9

Průměrný počet letních dnů (max. t je větší n. rovna 25 °C) za období 1926 - 1950 - stanice Znojmo

IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Rok
1,0	5,8	11,7	18,2	15,9	7,3	0,5	60,4

Průměrný počet mrazových dnů (min. t je menší n. rovna $-0,1\text{ }^{\circ}\text{C}$)
za období 1926 - 1950 - stanice Znojmo

X	XI	XII	I	II	III	IV	V	Rok
2,9	8,9	22,3	24,8	21,4	15,5	3,8	0,5	100,1

Průměrný počet ledových dnů (max. t je menší n. rovna $-0,1\text{ }^{\circ}\text{C}$)
za období 1926 - 1950 - stanice Znojmo

XI	XII	I	II	III	Rok
1,5	10,5	14,8	7,7	1,7	36,2

Průměrná četnost větru v roce (v % všech pozorování)
za období 1937 - 1944 - stanice Znojmo

S	SV	V	JV	J	JZ	Z	SZ	bezvětrí
10,2	7,7	7,5	11,6	8,5	5,3	25,0	21,1	3,1

Průměrný počet jasných dnů
za období 1926 - 1950 - stanice Znojmo

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
1,9	3,3	4,0	3,0	3,4	3,3	4,2	5,3	6,0	2,9	1,0	1,2	39,5

Průměrný počet zamračených dnů
za období 1926 - 1950 - stanice Znojmo

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
18,0	12,9	11,1	10,0	8,3	6,9	6,6	5,1	6,9	12,1	18,3	21,3	137,5

Průměrný úhrn srážek (mm)
za období 1901 - 1950 - stanice Vranov, přehrada

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
31	32	31	50	63	77	78	80	53	47	39	39	620
30	30	27	40	62	73	72	69	42	43	39	37	564

Průměrný úhrn srážek (mm)
za období 1901 - 1950 - stanice Znojmo

Průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou
za období 1920/1921 - 1949/1950 - stanice Vranov, přehrada

X	XI	XII	I	II	III	IV	Rok
0,2	1,3	11,9	16,6	14,3	5,1	0,4	49,8
0,2	1,0	11,1	15,6	13,1	4,9	0,2	46,1

Průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou
za období 1920/1921 - 1949/1950 - stanice Znojmo

3.5. Flora

3.5.1. Charakteristika flory a vegetace NP Podyjí

Jak z hlediska flory, tak i vegetace, se Národní park Podyjí řadí k nejpozoruhodnějším územím ve střední Evropě. Důvodů je několik. Nejdůležitější z nich jsou fytogeografická poloha území, mikro a mezoklimatické poměry, geomorfologie území a geologické podmínky.

Flora Podyjí je určována především polohou území na hranici termofytika (oblasti teplomilné květeny) okrajových partií panonika a jeho přechodů do mezofytika (oblasti květeny vyšších pahorkatin a vrchovin), které již náleží k hercynské, tj. středoevropské lesní floře. Geomorfologie průlomového údolí umožňuje prolínání dvou základních vlivů; tzn. ostrožny a exponovaná výslunná místa hostí teplomilnou květenou, která izolovanými ostrůvky proniká hluboko do nitra mezofytika, naopak inverze v údolí dovoluje sestoupit podhorským druhům do velmi nízkých nadmořských výšek (Grulich 1985). Díky gradientu nadmořské výšky a anemografickým poměrům existuje výraznější západovýchodní gradient klimatických faktorů. V nejvýše položené západní části se setkáváme s vegetací podhorskou. Východní okraj národního parku se stepní a lesostepní teplomilnou vegetací leží ve srážkovém stínu (Grulich 1986). Území národního parku můžeme rozdělit, na dvě části s odlišným vegetačním vývojem (Vicherek et al. 1991):

- plošinu s reliéfem mírně zvlněné pahorkatiny
- kaňonovitě údolí Dyje.

Vegetace plošiny

a) Přirozená vegetace

Potenciální vegetací podstatné části plošiny jsou dubohabřiny. Ty jsou na značné části své původní rozlohy zachovány, místy jsou nahrazeny kulturními porosty s převahou borovice a modřínu, ve východní části pak zejména akátu. Významnou asociací plošiny je dubojedlina se svízelem okrouhloolistým (*Galium rotundifolium*), z ní jsou ale zachovány pouze roztroušené fragmenty a jedle samotná tvoří v současnosti méně než 1 % dřevin parku.

Pahorkatina v JV části území nemá zachovány zbytky původní lesní vegetace, ale vedle dubohabřin lze předpokládat na jižních svazích pahorků dřívější výskyt teplomilné doubravy.

Uvedené komplexy mezofilních a xerofilních lesů jsou místy přerušeny v mělkých údolích potoků údolními luhy; nejlépe jsou zachovány v úseku mezi Lesnou a Čížovem. V nich lze nalézt ostřici řídkoklasou (*Carex remota*), kakost bahenní (*Geranium*

palustre), starček potoční (*Senecio rivularis*), škardu bahenní (*Crepis paludosa*) či bezkolenec modrý (*Molinia caerulea*). Vzácně jsou na lokalitách se stagnující vodou vyvinuty slatinné olšiny s ostřicí prodlouženou (*Carex elongata*).

b) Náhradní vegetace

Na části plošin v NP jsou dnes lesy odstraněny a přeměněny na ornou půdu, louky a extenzivní pastviny. V jihovýchodní části území mají pastviny přirozený charakter. Vlivem vypalování a extenzivní pastvy získaly tyto plochy podobu zapojeného vřesoviště.

V keříčkových společenstvech je dominantním druhem vřes obecný (*Calluna vulgaris*) a kručinka chlupatá (*Genista pilosa*). Méně časté jsou pak čilimník řezenský (*Chamaecytisus ratisbonensis*) a kručinkovec (*Corothis procumbens*). Z dalších vzácnějších keřů zde rostou růže bedrníkolistá (*Rosa pimpinellifolia*) a višně křovinná (*Cerasus fruticosa*). Z velkého počtu bylinných druhů jmenujme ostřici nízkou (*Carex humilis*), kavyl Ivanův (*Stipa joannis*), lomikámen cibulkatý (*Saxifraga bulbifera*) atd. V jarním aspektu rozkvétá koniklec velkokvětý (*Pulsatilla grandis*), křivatec český (*Gagea bohemica*), rozrazil ladní (*Veronica dillenii*) a orchideje - vstavač kukačka (*Orchis morio*) a prstnatec bezový (*Dactylorhiza sambucina*). Dalšími nápadně kvetoucími druhy jsou například smil písečný (*Helichrysum arenarium*), trávnička prodloužená (*Armeria vulgaris*) a na sprašových překryvech hvězdnice zlatovlásek (*Aster linosyris*) a hvězdnice chlumní (*Aster amellus*).

I jinde na erozí vypreparovaných skalních výchozech, na spraších a na mělkých půdách v okolí skalních výchozů lze nalézt xerothermní rostlinná společenstva.

Luční vegetace je zachována především v odlesněných údolích potoků v SZ části území. K nejvýznamnějším druhům zde patří ostřice trsnatá (*Carex caespitosa*), vrba rozmarýnolistá (*Salix rosmarinifolia*), upolín evropský (*Trollius altissimus*) a prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*).

Několik malých rybníčků má většinou fragmentálně vyvinutou vodní a pobřežní vegetaci. Z vodních makrofyt jmenujme alespoň výskyt bublinatky (*Utricularia australis*) a haluchy vodní (*Oenanthe aquatica*) v rybníku "U Jejkala".

Vegetace údolí Dyje

a) Přirozená vegetace

Kaňonovité údolí Dyje má velmi dobře zachovanou přirozenou vegetaci. Na hranách a horních konvexních částech svahů jižních expozic jsou doubravy, které proti proudu Dyje ustupují podél gradientů k chladnějšímu klimatu xerofilním borům. Stromové patro

je tvořeno dubem letním (*Quercus robur*), na skalnatých místech je často střídán dubem žlutavým (*Quercus daleschampii*). Zde se vtroušeně objevuje i jeřáb muk a břek (*Sorbus aria*, *Sorbus torminalis*) a dřín (*Cornus mas*). Keřové patro je chudé a je místy tvořeno krušinou olšovou (*Frangula alnus*) a jalovcem (*Juniperus communis*). Z bylin se setkáme s metličkou křivolakou (*Avenella flexuosa*) a bikou hajní (*Luzula luzuloides*). Dostí častá jsou na otevřených místech keříčková společenstva tvořená především vřesem (*Calluna vulgaris*), kručinkou chlupatou a německou (*Genista pilosa*, *Genista germanica*), například na Liščí skále. Na několika místech se v těchto společenstvech vyskytuje i vzácný lýkovec vonný (*Daphne cneorum*), například v okolí Havraníků. Po celé délce údolí se na nejexponovanějších místech objevují reliktní bory (např. šíje Ostrohu, Hamerské vrásky atd.). Na extrémních skalních svazích se setkáváme se společenstvy skalních stepí s poměrně bohatou florou. Roste zde např.: skalník celokrajný (*Cotoneaster integerrima*), kavyl vláskovitý (*Stipa capillata*), koniklec velkokvětý (*Pulsatilla grandis*), sesel sivý (*Seseli osseum*), česnek žlutý (*Allium flavum*), mochna písečná (*Potentilla arenaria*) a reliktní tařice skalní (*Alyssum saxatile*). Tato společenstva lemují údolí Dyje v celém národním parku, například na těchto lokalitách: Pašerácká stezka, Hamerské vrásky, šíje Ostrohu, skály pod Novým Hrádkem atd.

Na obdobných stanovištích na krystalických vápencích u Čížova jsou zastoupeny teplomilné doubravy s bohatým keřovým podrostem. Nápadnými druhy skalních svahů na bazických horninách jsou třemdava bílá (*Dictamnus albus*) a oměj jednoj (*Aconitum anthora*).

Na analogických stanovištích severních svahů, která jsou chladnější a vlhčí, jsou zastoupeny chudé acidofilní doubravy. Ve spodních konkávních částech svahů, které jsou chladnější vlivem teplotní inverze a mají hlubší půdu vzhledem k akumulaci svahovin, bývají zastoupeny dubohabřiny, s častými hájovými bylinami, jako je např. dymnivka plná (*Corydalis solida*), jaterník podléška (*Hepatica nobilis*), prvosenka jarní (*Primula veris*). Na stinných místech roste brambořík nachový (*Cyclamen purpurascens*), lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*) a lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum*).

Na severních expozicích v SZ části území (Braitava) jsou submontánní bučiny a na prudkých svazích pod skalami s akumulací balvanitého materiálu suťové lesy. Vyskytuje se zde kyčelnice devítelistá (*Dentaria enneaphyllos*), samorostlík klasnatý (*Actaea spicata*) a měsíčnice vytrvalá (*Lunaria rediviva*). Protější břeh Ledových slují je pozoruhodný reliktním výskytem ploštičníku evropského (*Cimicifuga europaea*) a četnou populací dealpinní růže převislé (*Rosa pendulina*). Na svahu Ledových slují je rovněž jeden z posledních zbytků životaschopných porostů jedle bělokoré (*Abies alba*) v národním parku. Ve svahové bučině na Braitavě roste přibližně dvacet autochtonních jedinců tisu (*Taxus baccata*). V suťových polohách je ještě poměrně častý jilm drsný (*Ulmus glabra*).

Pro skalnaté svahy údolí Dyje je typický výskyt ostrůvků primárního bezlesí. Objevují se zde i některé orchideje, jako vstavač osmahlý (*Orchis ustulata*), vstavač vojenský (*Orchis militaris*) a kruštík širolistý (*Epipactis heleborine*).

Vedle skalních výchozů jsou druhým typem stanovišť primárního bezlesí v kaňonovitém údolí Dyje periglaciální balvanité žulové a rulové sutě. Zatímco na jižních svazích jsou porostlé pouze společenstvy epilithických lišejníků, na vlhčích severních svazích se na nich zvláště na kontaktu s lesem vyskytují druhově chudé kapradinové porosty.

Aluvium Dyje je porostlé olšinami a samotný tok je lemován říčními rákosinami, lokálně i fragmenty vrbových křovin. V korytě Dyje jsou časté porosty lakušníku vzplývavého (*Batrachium fluitans*).

b) Náhradní vegetace

Lužní porosty byly v minulosti ve značné části přeměněny na kosené aluviální louky, které jsou druhově velmi bohaté. Dnes na mnoha těchto místech les regeneruje. Vyvinutý lužní porost je zachován například při ústí Klaperova potoka. Rostou zde mohutní jedinci jilmu (*Ulmus laevis*) a vrby bílé (*Salix alba*). Bylinné patro je tvořeno prvosenkou vyšší (*Primula elatior*), sněženkou (*Galanthus nivalis*), řeřišnicí luční (*Cardamine pratensis*) atd. Na několika místech v nivě Dyje (Ledové sluje) i v údolích přítoků (Klaperův potok) dnes regenerují podmáčené olšiny.

3.5.2. Význam flory a vegetace NP Podyjí z hlediska ochrany přírody

Značná přírodní rozmanitost tohoto území podmiňuje velkou koncentraci rostlinných druhů na malé ploše. Z území národního parku a jeho ochranného pásma je dosud známo téměř 1.300 druhů vyšších rostlin (Vicherek et al. 1991) a další jsou každoročně objevovány. To dokládá značný význam oblasti z hlediska ochrany fytozooce. Kromě prvků hercynské a ponticko - panonské květeny, pro něž území NP Podyjí představuje migrační hranici, se zde setkáváme i s několika druhy perialpinními, které sem pronikly od jihu a Podyjí je jejich jedinou recentní lokalitou v ČR. Jde například o volovec vrbolistý (*Buphthalmum salicifolium*), prorostlík prutnatý (*Bupleurum affine*), bělolist žlutavý (*Filago lutescens*) a diviznu nádhernou (*Verbascum speciosum*). Tyto druhy patří v červeném seznamu mezi kriticky ohrožené. Do této kategorie patří rovněž svízelka piemontská (*Cruciata pedemontana*), křivatec český (*Gagea bohemica*), zápalička největší (*Tordylium maximum*) a kýchavice černá (*Veratrum nigrum*). V území i dnes dochází k významným floristickým objevům. V roce 1990 byl například nalezen řebříček (*Achillea tanacetifolia*), jenž je

novým druhem pro Moravu.

Zcela zvláštní problematikou je pronikání invazních druhů rostlin do NP. Celoplošně proniká do Podyjí netýkavka malokvětá (*Impatiens parviflora*), podél vodních toků se začíná šířit netýkavka žláznatá (*Impatiens glandulifera*), americké hvězdnice (*Aster* sp.) a další druhy. Byl také již nalezen bolševník velký (*Heracleum mantegazzianum*) a opletka čínská (*Fallopia aubertii*); tyto rostliny byly okamžitě zničeny. Všem invazním druhům bude věnována mimořádná pozornost.

Zákon č. 114/1992 Sb. stanoví kategorii "zvláště chráněný druh", jež je dělena na tři skupiny podle stupně ohrožení. V následující tabulce je provedena sumarizace zvláště chráněných druhů rostlin zjištěných v NP Podyjí k roku 1992.

Tabulka č. 17

Počet druhů	Kategorie		
	kriticky ohrožený	silně ohrožený	ohrožený
ČR celkem	246	145	92
Podyjí celkem	14	30	34

V příloze k Plánu péče o Národní park Podyjí je uveden úplný seznam druhů v kategoriích ohroženosti, které se vyskytují v NP Podyjí.

3.6. Fauna

3.6.1. Charakteristika území z hlediska zoologického

Díky přírodní unikátnosti území, jež je dána zejména jeho polohou, klimatem a geomorfologií, je i živočišná složka biocenóz v Národním parku Podyjí nesmírně zajímavá a rozmanitá. Je nutné ale zdůraznit, že poznatky o fauně území jsou dosud velice kusé, o většině skupin bezobratlých téměř nulové. Proto je zatím velmi obtížné zhodnotit území například z hlediska zoogeografického či ochrannářského.

"Faunistická jedinečnost Podyjí, zejména úzkého pruhu údolí horní Dyje, je dána nejen jeho lokalizací na zlomu výběžků Českého masivu do úvalů při severozápadním okraji Panonské nížiny, ale i tím, že hluboký kaňon Dyje tu vytváří rozsáhlý soubor výhodně exponovaných stanovišť potřebných pro rozvoj a přežití ekologicky různorodých faunistických prvků. Teplomilné druhy mediteránního a pontického původu tu mohou pronikat hluboko do oblasti původního střeoevropského lesa, a naopak lesní prvky zase daleko do klimaticky příznivější oblasti lesostepí jižní Moravy. Taková situace se projevuje u několika moravských řek, údolí Dyje však zůstává posledním z charakteristických moravských říčních průlomů, kde je tento fenomén dosud zachován prakticky v celém horním a středním toku. Malá narušenost dyjského údolí antropickými vlivy je pochopitelně dána i tím, že Dyje tu tvoří linii státní hranice prakticky již od přemyslovských dob, a tak toto území bylo ušetřeno nadměrných zásahů, jež provázejí intenzivní hospodaření a větší pohyb obyvatelstva, zejména v průběhu středověké kolonizace. To vše jsou výhodné aspekty, jež vedly i k zachování poměrné pestrosti a rozmanitosti současné podyjské fauny" (Hanák, Škorpík, Vlašín 1990).

Vzhledem ke značné dynamičnosti živočišné složky ekosystémů a vzhledem k tomu, že vazba zoocenóz na prostředí není tak úzká jako je tomu u fytoocenóz, není možno zatím území zhodnotit z hlediska zoocenologického. V následujících odstavcích je proto provedena charakteristika dle jednotlivých zoologických skupin.

3.6.2. Savci

Z území je potvrzen výskyt 56 druhů, což představuje 67 % všech druhů v ČR. Toto číslo však zdaleka není konečné. Byl zde zaznamenán výskyt devíti druhů hmyzožravců (90% fauny ČR). Z významných představitelů jmenujme: bělozubku šedou (*Crocidura suaveolens*) a bělozubku bělobřichou (*Crocidura leucodon*), jež je zde na hranici svého areálu. Územím rovněž probíhá hranice rozšíření ježka východního (*Erinaceus concolor*) a ježka západního (*Erinaceus europaeus*) (kol. 1985). Výčet teplomilných druhů

doplňuje nález letounů: netopýra brvitého (*Miotis emarginatus*) a vrápence malého (*Rhinolophus hipposideros*). Z většího počtu zjištěných druhů letounů převládá původní lesní fauna, například netopýr černý (*Barbastella barbastellus*). Z druhů se širokou ekologickou valencí je pozoruhodný například výskyt netopýra Brandtova (*Miotis brandti*), jež byl zjištěn v Ledových slujích (kol. 1985). Z bohatě zastoupené skupiny hlodavců jmenujme ochranářsky významného sysla obecného (*Citellus citellus*), který je i zde na ústupu. Dříve se pravidelně vyskytoval například na Havranickém vřesovišti a Kraví hoře. Zalesněné stráně v údolí Dyje jsou domovem plšika lískového (*Muscardinus avellanarius*) a plcha velkého (*Glis glis*), který zde dosahuje neobvyklé populační hustoty. Z dalších lesních hlodavců jmenujme myšici lesní (*Apodemus flavicollis*) a norníka rudého (*Clethrionomys glareolus*). Stále vzácnějším druhem je i křeček polní (*Cricetus cricetus*), jenž byl v poslední době potvrzen z vývržků výra velkého (*Bubo bubo*) na Kozí stezce (Obuch 1991). Východním okrajem národního parku prochází i hranice rozšíření stepního druhu myšice malooké (*Apodemus microps*). V poslední době byl prokázán výskyt hraboše mokřadního (*Microtus agrestis*) a myšky drobné (*Micromys minutus*) (Obuch 1991).

Jen občas je hlášena vydra říční (*Lutra lutra*). Je pravděpodobné, že přirozený a dobře zarybněný tok Dyje jí plně nevyhovuje z důvodu každodenních nárazových průtoků způsobených provozem vranovské elektrárny. Představitelem stepní fauny je tchoř světlý (*Putorius evermanni*), nebyl ale již určitou dobu v území zjištěn (kol.1985). Za zmínku ještě stojí hojný výskyt běžně myslivecky vedených druhů, například zajíce polního (*Lepus europaeus*), prasete divokého (*Sus scrofa*), srnce (*Capreolus capreolus*), jelena evropského (*Cervus elaphus*) atd. Zvláštní kapitolou jsou vysoké stavy nepůvodního muflona (*Ovis musimon*), jež mají velmi nepříznivý vliv na xerothermní společenstva v údolí Dyje (např. Šobes, Ostroh). Problematický je rovněž výskyt nepůvodního daňka (*Dama dama*). Je nutno též upozornit na naprostou absenci velkých šelem.

3.6.3. Ptáci

Pro okres Znojmo uvádí Klejdus (1980) na 132 hnízdících druhů. Po kombinaci údajů z Oborového dokumentu CHKO Podyjí a pozorování Škorpíkové (ústní sdělení) je prokázán počet hnízdících druhů na území národního parku a jeho ochranného pásma 99. Další zvýšení zjištěného počtu hnízdících druhů je ale velmi pravděpodobné, protože v území zatím nebyl prováděn systematický ornitologický výzkum.

V minulosti se v jihovýchodní stepní části národního parku a jeho blízkém okolí vyskytovaly dnes již ustoupivší druhy: dytík úhorní (*Burhinus oedicnemus*), mandelík hajní (*Coracias garrulus*) a vlha pestrá (*Merops apiaster*) (Hanák, Škorpík, Vlašín 1990). Z pravidelně se vyskytujících srostloprstých v Podyjí hnízdí ledňáček říční (*Alcedo atthis*) a dudek chocholatý (*Upupa*

epops). Poměrně hojně se v Podyjí setkáme s tuhýkem obecným (*Lanius collurio*) a v posledních letech přibývá i tuhýka šedého (*Lanius excubitor*). Početněji jsou zastoupeni šplhavci. Hojnější výskyt byl zjištěn u strakapouda velkého a malého (*Dendrocopos major* a *Dendrocopos minor*) a krutihlava (*Jynx torquilla*). Vzácnější druhy zastupuje strakapoud prostřední (*Dendrocopos medius*) a strakapoud jižní (*Dendrocopos syriacus*).

Velmi málo údajů je zatím známo o výskytu sov. Mimo běžné druhy jako například kalous ušatý (*Asio otus*) a puštík obecný (*Strix aluco*), hnízdí pravidelně ve skalních stěnách (Hardeggské skály, Papírna atd.) výr velký (*Bubo bubo*). V lesostepních enklávách a zanedbaných sadech (Popicko, Havranicko) byl několikrát v hnízdní době potvrzen výskyt výrečka malého (*Otus scops*) (Fiala, ústní sdělení). Na netypickém místě, v teplomilné doubravě u Havraníků, vyhnízdil v nedávné době sýc rousný (*Aegolius funereus*) (Tunka 1988).

Oblast vřesovištních lad je pozoruhodná rovněž výskytem strnada lučního (*Emberiza calandra*), vázaného na nízkostébelné bylinné porosty. Na podobných stanovištích zde žil donedávna i strnad zahradní (*Emberiza hortulana*), jež byl v roce 1992 znovu pozorován (Hanák, ústní sdělení). Ve světlých acidofilních doubravách (Popice, Havraníky) poměrně často hnízdí i lelek lesní (*Caprimulgus europaeus*). Z měkkozobých jsou v celém území běžné oba druhy hrdliček (*Streptopelia turdus* a *Streptopelia decaocto*) a holub hřivnáč (*Columba palumbus*). Holub doupňák (*Columba oenas*) se vyskytuje v pralesovitých partiích na Braitavě. Naši běžnější dravci, káně lesní (*Buteo buteo*), poštolka obecná (*Falco tinunculus*), krahujec (*Accipiter nisus*) a jestřáb (*Accipiter gentilis*), jsou častí i v Podyjí. Pravidelný výskyt včelojeda (*Pernis apivorus*) je znám z východní části údolí od Znojma po Nový Hrádek a z Braitavy, kde hnízdí (Solař, ústní sdělení). Do 60. let v Podyjí tradičně hnízdil na několika místech i sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*) (vranovský hradní vrch, Vraní skála, Nový Hrádek, v Rakousku u Hardeggu). Poslední hnízdění je hlášeno z roku 1970 (Fiala in kol. 1985). Dnes jsou tato hnízdiště vesměs obsazena výrem. V posledních letech bylo také několikrát potvrzeno hnízdění raroha velkého (*Falco cherrug*) (například Kratochvíl ústní sdělení). Předpokládá se i hnízdění ostříže lesního (*Falco subbuteo*). Významné bylo pozorování orla nejmenšího (*Hieraaethus pennatus*) (Hudec, Škorpík 1988), rok předtím podle zpráv amatérských ornitologů (Kratochvíl ústní sdělení) i neúspěšně zahnízdil. V zimě se občas v národním parku zdržuje orel mořský (*Haliaeetus albicilla*). Pozorovala jej např. Škorpíková 1990 a Staněk 1991. V roce 1992 byl u Lukova pozorován orlík krátkoprstý (*Circetus gallicus*) (Škorpík ústní sdělení).

Vzhledem k nedostatku a malé rozloze vodních ploch nejsou v Podyjí příliš zastoupeny druhy, jež jsou na toto prostředí vázány. Celý rok se v Podyjí zdržují nehnízdící jedinci volavky popelavé (*Ardea cinerea*). Pozoruhodný je nález dvou mláďat v prachovém šatu v údolí pod Vranovem. Hnízdo však nebylo nalezeno (Solař ústní sdělení). V rybníku u Popic byl zaznamenán výskyt

volavky červené (*Ardea purpurea*) (Pelz 1991). V Podyjí hnízdí na naší i rakouské straně čáp černý (*Ciconia nigra*). Nedaleko za hranicí NP bylo zaznamenáno skalní hnízdo tohoto druhu (Hanák ústní sdělení). V letním období se na Dyji zdržuje pravidelně několik čápů bílých. Vrubozobí jsou zastoupeni běžnými druhy kachen, jako je polák chocholačka (*Aythya fuligula*), čírka obecná (*Anas crecca*) a kachna divoká (*Anas platyrhynchos*).

Běžná je rovněž labuť velká (*Cygnus olor*), jež hnízdí například ve Vranově a na Dyji u Devíti mlýnů. Díky přirozenému charakteru toku se na několika místech vyskytuje skorec vodní (*Cinclus cinclus*); např. úseky řeky Pod Lipinou, pod Novým Hrádkem, pod Braitavou. Běžní jsou i konipas bílý (*Motacilla alba*) a konipas horský (*Motacilla cinerea*).

Hojně je zastoupen řád pěvců. Kromě již zmíněných a zcela běžných druhů žijí na území národního parku i druhy méně obvyklé. V lesostepních partiích (Konice až Hnanice) hnízdí bělořit šedý (*Oenanthe oenanthe*). V blízkosti sídel (Znojmo, Havraníky) je častý chocholouš (*Galerida cristata*), v listnatých lesích východní části národního parku pak příbuzný skřivan lesní (*Lullula arborea*). Z Podyjí jsou známy všechny naše druhy pěnic, včetně pěnice vlašské (*Sylvia nisoria*). Na vhodných místech se vyskytuje linduška lesní (*Anthus trivialis*) a oba druhy šoupálek (*Certhya familiaris* a *Certhya brachydactyla*). Z cvrčilek byly prokázány cvrčilka zelená (*Locustella naevia*) a říční (*Locustella fluviatilis*). Z rákosníků zpěvný (*Acrocephalus palustris*) a obecný (*Acrocephalus scirpaceus*). Okraje lesů (Popice, Havraníky) jsou stanovištěm bramborníčka černohlavého (*Saxicola torquata*). Na většině území NP je hojná žluva hajní (*Oriolus oriolus*). Občas je hlášen i bramborníček hnědý (*Saxicola rubetra*). K typickým lesním druhům patří lejsci šedý, bělokrký a černohlavý (*Muscicapa striata*, *Ficedula albicollis*, *Ficedula hypoleuca*). Význačným horským prvkem je na Braitavě zjištěný lejsek malý (*Ficedula parva*) (Hanák, ústní sdělení). Podle nepotvrzených zpráv bylo Podyjí hnízdištěm skalníka zpěvného (*Monticola saxatilis*). K ornitologickým zvláštnostem patřila do nedávné doby skalní hnízda rorýsů obecných (*Apus apus*).

3.6.4. Plazi

S výjimkou ještěrky živorodé (*Lacerta vivipara*) a želvy bahenní (*Emys orbicularis*) byl zaznamenán historický či současný výskyt všech druhů plazů žijících v České republice. Pravděpodobně reliktní je výskyt užovky stromové (*Elaphe longissima*), jež byl spolehlivě prokázán v posledních deseti letech, přes četné starší neurčité údaje. Na vhodných stanovištích byl zjištěn tento plaz od Znojma až po Vranov nad Dyjí (Znojmo - hrad, Hradiště, Papírna, Nový Hrádek, Vraní skála, Kozí stezka atd.). Je známá rovněž z rakouské strany (např. Karlslust, Umlaufberg). V celém úseku řeky od Vranova nad Dyjí po Znojmo je častá užovka podplamatá (*Natrix tessellata*) díky přirozenému charakteru toku a dostatečnému zarybnění. Za zmínku

stojí rovněž nález rekordního exempláře užovky obojkové (*Natrix natrix*). Nalezl jej Vlašín (in verb) v roce 1990 u Baštova mlýna a had měřil 116 cm. Na lesostepních a vřesovištních lokalitách je dominujícím plazem užovka hladká (*Coronella austriaca*). Můžeme ji nalézt například na Hradištských terasách, Kraví hoře, Havranickém vřesovišti, nad Papírnou atd. Zmije obecná (*Vipera berus*) byla opakovaně (1949, 1985) zjištěna u Mašovic v lokalitě Vlčí jáma. Tento zřejmě reliktní výskyt je pravděpodobně dokladem šíření údolím Dyje od západu z Česko-moravské vysočiny a druh zde přežil díky klimatické inverzi v zalesněném údolí (Hanák, Škorpík, Vlašín 1990). Zmije se snad vyskytuje i v údolí Klaperova potoka u Čížova, odkud byla několikrát hlášena laiky.

Ještěrka zelená (*Lacerta viridis*) je nejnápadnějším zástupcem plazů na lesostepních lokalitách, vřesovištích a skalních ostrožnách v údolí Dyje. Na těchto stanovištích se vyskytuje v celém území národního parku od Hnanic až po Vranov nad Dyjí. Určitě nejhojnějším druhem je ještěrka obecná (*Lacerta agilis*). V celé ploše národního parku je rovněž zastoupen slepýš křehký (*Anguis fragilis*). Bezesporu velmi zajímavý je údaj o historickém výskytu ještěrky zední (*Lacerta muralis*) v okolí Znojma (Adolph 1922). Zatím se jej nepodařilo potvrdit, přestože stanoviště (Znojmo - hrad, Hradiště u Znojma) jsou vhodná a nejbližší lokality druhu v Rakousku jsou nepříliš vzdáleny.

3.6.5. Obojživelníci

O výskytu obojživelníků existují jen velmi kusé údaje. Téměř všude se v zalesněné části v dosahu údolí Dyje vyskytuje celkem hojně mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*). Mlok zde má vhodné životní podmínky díky bohaté potravní nabídce a příhodnému mikroklimatu. V některých místech se vyskytuje opravdu velmi hojně, zejména v hluboce zaříznutých bočních údolích (Mločí údolí) a fragmentech pralesových porostů (Ledové sluje). Z čolků byl zatím prokázán pouze čolek obecný (*Triturus vulgaris*) a čolek velký (*Triturus cristatus*). Druhové spektrum obojživelníků je limitováno nedostatkem stojatých vod v NP. Z toho vyplývá i následující přehled bezocasých obojživelníků.

Ropucha obecná (*Bufo bufo*) i ropucha zelená (*Bufo viridis*) jsou poměrně hojné, zejména v okolí sídel. Druhý druh pak především v sušší východní části NP (okolí Znojma, Popice, Hnanice). Kuňka obecná (*Bombina bombina*) se vyskytuje velmi lokálně a nehojně (např. Hradiště, Havraníky, Popice). Několikrát byla rovněž hlášena blatnice skvrnitá (*Palabates fuscus*) od Havraníků a Hnanic. Skokany zastupuje zejména skokan štíhlý (*Rana dalmatina*), který je hojný na celé ploše národního parku na všech typech stanovišť. Mnohem vzácnější je pak skokan hnědý (*Rana temporaria*). Byl zjištěn dosud jen v několika lesních tůních (např. Podmolí). Ze zelených skokanů byl zatím zjištěn druh *Rana esculenta* u Havraníků a kriticky ohrožený skokan menší (*Rana lessonae*) v rybnících u Jejkala (Hanák 1991).

3.6.6. Ryby

Úsek Dyje v národním parku je výrazně poznamenán vodními díly Vranov nad Dyjí a Znojmo. Vybudování vodní nádrže ve Vranově nad Dyjí v 30. letech zapříčinilo změnu vodního ekosystému a významně poznamenalo druhovou skladbu a populační dynamiku ichtyofauny. Určitou představu o původní rybí obsádce nám může poskytnout srovnání s výsledky průzkumu úseku Dyje nad Vranovskou nádrží a Želetavky (Lusk 1991). Dnes je v celém úseku Dyje v Národním parku Podyjí početnost i druhové složení ryb víceméně určováno umělým zarybňováním a sportovním rybolovem. Vysazován je především pstruh obecný (*Salmo trutta*), pstruh duhový (*Oncorhynchus mykiss*), siven americký (*Salvelinus fontinalis*) a lipan podhorní (*Thymallus thymallus*). V některých úsecích se dosud rozmnožují i druhy parmového pásma, např. parma obecná (*Barbus barbus*) a ostroretka stěhovavá (*Chondrostoma nasus*). V přirozeném toku řeky je všude hojná vranka obecná (*Cottus gobio*), jelec proudník (*Leuciscus leuciscus*), místně pak i jelec tloušť (*Leuciscus cephalus*) (Lusk 1991). Zoologicky významnější jsou nálezy hrouzka obecného (*Gobio gobio*), sekavce písečného (*Cobitis taenia*), ježdíka obecného (*Gymnocephalus cernua*) a mřenky mramorované (*Noemacheilus barbatus*) (Lusk 1991).

3.6.7. Bezobratlí

Vzhledem k obrovskému druhovému bohatství této skupiny a vzhledem k tomu, že v území zatím byl prováděn systematický výzkum jen u některých čeledí brouků a motýlů, následující faunistický přehled je jen orientační. V první řadě si všímá jen druhů zvláště chráněných, ochrannářsky významných a některých zoogeograficky a faunisticky pozoruhodných, především z třídy hmyzu.

Nápadným zástupcem řádu Mantodea na vřesovištních a lesostepních lokalitách je kudlanka nábožná (*Mantis religiosa*). Dospělci se koncem léta dají nalézt na Kraví hoře, Popických kopečcích, Havranickém vřesovišti, lesostepi nad Papírnou. Ootéku nalezl Škorpík v roce 1988 rovněž na Hradišti. K reliktním zástupcům rovnokřídlého hmyzu patřila kobylka sága (*Saga pedo*), která žila na stepích jižně od Znojma (Zacher 1917). V posledních desetiletích však nebyla potvrzena. Vzhledem ke skrytému způsobu života není její současný výskyt vyloučen, což potvrzuje i nový nález tohoto druhu u rakouského Retzu (Horný 1992, ústní sdělení). Z řádu síťokřídlých jmenujme ploskoroha pestrého (*Ascalaphus macaronius*), který je rovněž vázán v Podyjí na stepní, lesostepní a vřesovištní lokality. V roce 1992 našli Vítek a Buchar (ústní sdělení) další nesmírně významný druh - pakudlanku jižní (*Mantispa styriaca*), pro nějž je NP Podyjí jednou z mála recentních lokalit v České republice.

Dosud nebyl studován na území národního parku ani tak bohatý řád, jakým jsou blanokřídlí, včetně zvláště chráněných druhů mravenců (*Formica*) a čmeláků (*Bombus*). Dosud nejlépe prostudovanými řády hmyzu jsou motýli (*Lepidoptera*) a brouci (*Coleoptera*). Prvně jmenovaný řád je v Národním parku Podyjí zastoupen dvanácti zvláště chráněnými druhy. K nejvýznamnějším patří např. pestrokřídlec podražcový (*Zerynthia polyxena*), potvrzený téměř po čtyřiceti letech od Popic a ze Šobesu (Škorpík 1987, Švestka 1987, Vitek 1985). Naproti tomu jasoň dymnivkový (*Parnassius mnemosyne*) má dosud v Podyjí silné populace a nehrozí mu zatím bezprostřední nebezpečí. Vyskytuje se v zalesněné části území (např. u Podmolí a Lukova) a dospělci létají na pasekách (Podmolí, Čížov) a loukách u Dyje (od Široké louky až po Ledové sluje). Rovněž další dva zvláště chráněné druhy motýlů - otakárek ovocný (*Iphiclidides podalirius*) a otakárek fenyklový (*Papilio machaon*) - nejsou bezprostředně ohroženy a vyskytují se hojně zejména ve stepních a lesostepních lokalitách ve východní části národního parku. Nesmírně závažný je nález hnědáška podunajského (*Melitaea britomartis*) na Havranickém vřesovišti (Švestka 1986). Jde o jediné současné naleziště v celé ČR. V údolí Dyje žil rovněž endemický poddruh jasoně červenookého (*Parnassius apollo* ssp. *marcomanus*). Tato reliktní populace začala mizet na počátku století a poslední motýl byl zjištěn u Uherčic v roce 1935. Na území národního parku se vyskytoval na několika lokalitách (Znojmo, Vraní skála, Hardeggské skály, Vranov nad Dyjí) (Švestka 1977).

Rovněž řád brouků je v počátečním stadiu výzkumu. Přesto se podařilo zjistit výskyt některých, zejména zoogeograficky, pozoruhodných druhů. V první řadě je nutné se zmínit o některých zvláště chráněných druzích. Celkem hojně se ve světlých doubravách vyskytuje krajník hnědý (*Calosoma inquisitor*). Občas je hlášen ze stejných stanovišť i krajník pižmový (*Calosoma sycophanta*) (např. Popice). Ve znojmském muzeu je rovněž deponován dokladový materiál krajníka (*Calosoma auropunctatum*). Tento druh je indikátorem zachovalých teplých stepních stanovišť. Další zvláště chráněný druh - nosorožík kapucínek (*Oryctes nasicornis*) je znám především z druhotných lokalit ve Znojmě. Jeho výskyt v národním parku byl zjištěn v roce 1989 u Podmolí (Škorpík). Častým druhem v teplých doubravách je roháč obecný (*Lucanus cervus*), jež se vyvíjí v dubových pařezech a při mýtní těžbě většího rozsahu je potom lokálně hojným (Mráček 1989) (např. Podmolí 1987). Tesařík obrovský (*Cerambyx cedro*) žije velmi skrytě v malé populační hustotě zejména v přirozených porostech dubu zimního a žlutavého na skalních lesostepích v údolí Dyje. Existuje starší dokladový materiál o výskytu tesaříka alpského (*Rosalia alpina*) na Vranovsku, novější údaje však chybí. Není ovšem vyloučeno, že přežívá ve zbytcích bučin na Braitavě. Z dalších význačných druhů jmenujme nálezy dvou pralesních střevlíků: *Carabus irregularis* (Škorpík 1987) a *Carabus variolosus* (vyskytuje se na rakouské straně údolí). Další nesmírně významný nález učinil Kaláb 1992. Na Havranickém vřesovišti poblíž Popic zjistil typický stepní druh *Carabus*

hungaricus, jež indikuje zachovalost lokality.

Například čeleď krascovitých je zastoupena 65 zjištěnými druhy, což představuje přibližně 60% všech druhů ČSFR. Z této skupiny je zoogeograficky pozoruhodný výskyt druhu *Paracylindromorphus sabuliformis* (Hradiště), jehož nejbližší lokality jsou až na jižním Slovensku. Kovaříky reprezentuje např. velmi vzácný dutinový druh *Limoniscus violaceus*, jenž zde byl zjištěn teprve koncem 80. let jako jeden z prvních nálezů na Moravě.

Příležitostný průzkum ploštic (Heteroptera) potvrdil na Havranickém vřesovišti výskyt nového druhu pro Moravu - panonského prvku *Piesma silens* (Štys ex Hanák, Škorpík, Vlašín 1990). Buchar zjistil na stejné lokalitě nový druh pavouka pro ČSFR - *Thanatus pictus* (Buchar ústní sdělení). Z této skupiny jmenujme ještě stepníka rudého (*Eresus niger*). Tento pavouk se vyskytuje například na Havranickém vřesovišti a je významným indikátorem primárního bezlesí. Výzkum půdních členovců prováděla Folkmanová et al. a mimo jiné bylo zjištěno dvanáct nových druhů pro Moravu.

3.6.8. Význam NP Podyjí z hlediska ochrany živočichů

Pokračující inventarizační výzkumy prokazují nesmírné druhové bohatství fauny NP. Toto území je významné i svou polohou na styku střeoevropské lesní zóny se zónou stepní (Pecina 1979). Vzhledem k tomu, že jde o nejlépe vyvinutý a zachovalý říční fenomén západomoravských řek má toto území velký význam jako refugium výskytu velkého množství citlivých a ohrožených druhů. V následujících tabulkách jsou sumarizovány zvláště chráněné druhy živočichů zjištěné v Národním parku Podyjí.

Tabulka 18

Kategorie	Počet druhů					
	bezobratlí		ryby		obojživelníci	
	ČR	Podyjí	ČR	Podyjí	ČR	Podyjí
Kriticky ohrožené	36	16	6	0	7	3
Silně ohrožené	23	10	3	1	7	5
Ohrožené	93	29	10	3	4	3

Tabulka 19

Kategorie	Počet druhů					
	plazi		ptáci		savci	
	ČR	Podyjí	ČR	Podyjí	ČR	Podyjí
Kriticky ohrožené	4	3	35	11	8	2
Silně ohrožené	5	4	58	21	12	5
Ohrožené	0	0	30	22	10	9

3.7. Vývoj území v postglaciálu

3.7.1. Preantropický stav

Vývoj území Národního parku Podyjí v postglaciální době je do značné míry podmíněn reliéfem a geografickou polohou území. Hluboké říční údolí s množstvím skalních reliéfů, stěn a suťových polí spolu s rozmanitou expozicí svahů umožnilo existenci rozsáhlých ploch refugií po dlouhou dobu nedotčených a téměř nedotknutelných. Tyto plochy mají většinou charakter skalních stepí a extrémně svažitých lesostepí.

Dané přírodní podmínky umožnily existenci mnoha druhů rostlin, které dnes mají reliktní charakter. Jde především o relikty glaciálu a časně postglaciální. Jmenujme alespoň kýchavici černou, tařici skalní, tis červený nebo křivatec český. Z živočichů byl pozůstatkem této doby např. jasoň červenooký (*Parnassius apollo*), který žil na území národního parku Podyjí nejméně do 30. let tohoto století (Švestka 1977).

Lesní komplex národního parku odráží na řadě lokalit svou druhovou skladbou vcelku i dnes přirozený stav, i když i tato skutečnost byla na mnoha místech v poslední době dramaticky změněna. V boreálu se objevují na území některé submediteranní druhy, které mají dnes v teplých refugiích charakter reliktní boreálu. Uvedme opět jenom některé: kosatec nízký, všechny zde se vyskytující druhy kavylu, oměj jedhoj či lýkovec vonný. Rovněž ze živočišné říše jmenujme některé pravděpodobné relikty boreálu. Jsou to například: pavouk stepník rudý, kudlanka nábožná, donedávna zde žijící kobylka sága či užovka stromová. Z lesních dřevin se v boreálu rozšířil na území dub šípák. V atlantiku došlo ke stabilizaci vegetačních poměrů. Na východě území byla zřejmě silně redukována rozloha stepních enkláv a relikty boreálu přežívaly až do umělého odlesnění některých ploch nejčastěji pouze na rozvolněných lesostepních světlinách acidofilních doubrav. Existence těchto světlin byla podmíněna velmi mělkým vysychavým substrátem na silikátovém nebo vápencovém podkladu. Tyto lesostepní přirozené světliny jsou ve střední, východní a jihovýchodní části NP Podyjí dodnes zachovány a mají jednoznačně reliktní charakter. V západní části NP došlo k rozšíření bučin a jedlin. Na rozdíl od současnosti jedle tvořila významnou složku v jedlodubových porostech a plošinách (Málek 1970, Neuhäusel 1990, Rybníček, Rybníčková 1978, Chytrý 1992).

Údolní nivy větších přítoků (Klaperův potok, Fugnitzbach na rakouském území) jsou osídleny olšinami.

Je nutno se ještě zmínit o skalních společenstvech borů, jež jsou reliktem glaciálu či časně postglaciálu. Je na ně vázána i velmi vzácná entomofauna např. tesařík (*Molorchus marmottani*), pestrokrovečník (*Alonyx quadrimaculatus*) atd.

3.7.2. Vývoj osídlení a kultivace krajiny

Hodnocení vývoje území nedotčených člověkem stejně tak jako hodnocení vývoje kultivace krajiny bude na území Národního parku Podyjí dlouhodobým a náročným úkolem. Bude nezbytné uplatnit týmovou spolupráci archeologů, paleobotaniků, malakologů atd.

Počátky ovlivnění území NP spadají až do staršího paleolitu. V bezprostředním kontaktu s dnešní hranicí národního parku a jeho ochranného pásma byla zjištěna paleolitická sídliště (např. Šatov, Hnanice, Lukov atd.) s bohatým nálezovým materiálem (kol.1985). Velmi pravděpodobné osídlení vhodných lokalit v přilehlém údolí Dyje (již území národního parku) potvrdil orientační archeologický průzkum prováděný Jihomoravským muzeem ve Znojmě. Paleolitické nálezy jsou známy zejména z ústí menších přítoků Dyje (kol.1985). Ovlivnění přírody však bylo zřejmě úměrné životnímu stylu paleolitického člověka. Sídliště většího rozsahu eneolitického stáří bylo prokázáno na lokalitě Šobes (Klíma, ústní sdělení). V tomto místě rovněž křížila údolí Dyje solná stezka. Charakter území umožňoval vznik výšinných hradišť např. ve Znojmě. Potenciální lokality bude nutno teprve prozkoumat (např. Ostroh). Ani období neolitu není zatím možno z hlediska vývoje kultivace krajiny objektivně zhodnotit, stejně tak jako další období až do raného středověku. V době velkomoravské existovalo na Hradišti u Znojma jedno z nejvýznamnějších státních center. To je již dnes dokladováno bohatým archeologickým materiálem. V raném středověku již prokazatelně existovala některá sídla nad údolím Dyje v sousedství dnešního území národního parku. Hranice lesního komplexu v oblasti dyjského údolí již měla pravděpodobně zhruba dnešní průběh.

Znojemská vřesoviště

Široký pás světlých acidofilních doubrav táhnoucí se jihozápadním směrem od Znojma byl zřejmě v časném středověku vykloučen a přeměněn na pastviny, jež byly využívány až do 50. let tohoto století. Tyto plochy byly spontánně osídleny unikátními keříčkovými společenstvy s dominujícím vřesem obecným (*Calluna vulgaris*) a kručinkou chlupatou (*Genista pillosa*), jež jsou střídány stepními enklávami (kol.1985), a poskytly nové možnosti již jen v refugiích zde přežívajícím teplomilným submediteránním druhům. Území tzv. Znojemských vřesovišť má nesmírnou přírodovědeckou hodnotu a je pozoruhodné velkým množstvím druhů hmyzu a rostlin. Je příkladem druhotně stabilizovaného společenstva podmíněného pastvou.

Hrady

Vlastní údolí Dyje bylo osídleno ve středověku jen částečně. Na území dnešního národního parku byly postaveny pravděpodobně ve

12. století dva hrady - Vranov nad Dyjí a Nový Hrádek, které plnily funkci hraničních obranných pevností. V době využívání těchto hradů jako vojenských objektů (přibližně do konce 16. století) byly svahy pod pevnostmi udržovány uměle, bez vzrostlých dřevin. To pravděpodobně přispělo k zachování některých pozoruhodných druhů rostlin na těchto lokalitách, jako např. divizny nádherné na Novém Hrádku. Vranovský hrad byl posléze přestavěn na barokní šlechtické sídlo, v jehož širším okolí byl v průběhu minulého století částečně realizován romantický přírodně-krajinářský park. To mělo určitý vliv na vývoj přírodního prostředí této části národního parku. Byly zde postaveny některé romantické stavby a propojeny sítí cest i v přírodně nejzachovalejších lokalitách. Byly rovněž prokáceny některé průhledy. Konfrontace dobových rytin a současného stavu těchto lokalit však ukazuje, že minimálně od začátku tohoto století některé části přírodně-krajinářského parku pustly a postupně získaly přírodě blízký charakter.

Mlýny

Dalším zásahem do přírody dnešního národního parku ve středověku byla výstavba vodních mlýnů. Tyto stavby vznikly na několika příhodných místech v celém úseku řeky mezi Vranovem a Znojmem. Ke mlýnům byly zřízeny vozové cesty, říční ekosystém byl výrazně ovlivněn náhony a jezovými stavbami. V nivě Dyje kolem mlýnů vznikly pak po vykloučení lesa pozemky orné půdy a blíže k toku Dyje louky. V těchto místech jsou mnohde patrné úpravy svahů údolí terasováním. Osídlení těchto lokalit mělo za následek pravděpodobně i ovlivnění druhové a prostorové skladby lesa v blízkém okolí těchto míst, neboť provoz mlýnů vyžadoval přísun palivového a konstrukčního dřeva. Některé mlýny zanikly ještě ve středověku, např. v úseku Devíti mlýnů. Několik těchto objektů existovalo až do r. 1951, kdy byly násilně demolovány při zřízení hraničního pásma.

Louky

Brzy po vzniku středověké sídelní struktury byly na příhodných místech, kde to šířka údolní nivy Dyje dovozovala, zřízeny louky. Jejich přibližná rozloha v úseku mezi Vranovem a Znojmem byla ještě po 2. světové válce 80 ha. Dnes je určitá část plochy luk porostlá mladým náletovým lesem. Floristické složení podyjských luk je závislé na úrovni hladiny podzemní vody a osciluje od mezofilních společenstev až téměř ke xerofilním. Z nejvýznamnějších rostlin jsou zde zastoupeny vstavač kukačka, vstavač osmahlý, trávnička obecná či černoohlávek velkokvětý (Vicherek et al. 1991). Společenstva luk jsou druhotně stabilizovaná a jejich existence je podmíněna sečením.

Báňská činnost

Ve skalní stěně Kozích stezek pod Čížovem jsou patrné dvě pokusné štoly středověkého stáří (Šmerda ústní sdělení) cca 20 m hluboké. Rozsáhlejší těžba zde nikdy neproběhla. V okolí sídel

(např. Podmolí, Lukov, Čížov) byly v lesích otevřeny jámy pro těžbu lomového kamene. Tyto útvary jsou však již částečně zazemněné a dobře zapojené do terénu.

Sídla

Na území Národního parku Podyjí je pouze jediné sídlo - Čížov (první zmínka o obci je z roku 1323, ještě v roce 1880 zde žilo 217 obyvatel - kol.1985). Dnes jde o stagnující sídlo s 62 obyvateli (1990). Zastavěná část obce má statut ochranného pásma NP. Většinu plochy katastru Čížova tvoří orná půda. V minulosti připadalo asi 60% odlesněných ploch katastru na louky a pastviny.

V ochranném pásmu Národního parku Podyjí jsou tato sídla:

Vranov nad Dyjí - první zmínka o obci je v Kosmově kronice z roku 1100. Osídlení je zde doloženo ze starší i mladší doby kamenné. Ve středověku se obec rozvíjela vedle obranného zeměpanského hradu. Ke šlechtickému sídlu patřil i velkostatek a posléze porcelánka (od 18. století). Dnes je ve stejném objektu elektrotechnická výroba. Přírodní prostředí v okolí obce bylo ovlivněno i přeměnou části lesního komplexu v okolí zámku na přírodně-krajinářský park. Dnes má obec 973 obyvatel (Anonymus 1990) a její perspektiva je především v rozvoji turistického ruchu. Jde o největší obec ochranného pásma NP, centrum turistiky a přirozené nástupiště do západní části NP.

Onšov - je zmíněn v roce 1323, ale obec je pravděpodobně starší. Roku 1535 Onšov úplně zpustnul, ale byl během 20 let opět osídlen. Nejvíce obyvatel zde žilo v r. 1930 a to 234. Dnes má obec 93 obyvatel (Anonymus 1990). Určitá část domovního fondu je využívána k rekreačním účelům, což umožňuje poloha obce poblíž Vranovské vodní nádrže.

Lesná - starším jménem Liliendorf. Obec byla založena roku 1794 na místě lesního komplexu, který propojoval lesy v Podyjí s dalším velkým lesním celkem u Vranovské vsi a Olbramkostela. Lesní plochy byly přeměněny na pozemky orné půdy. Na okraji zastavěné části obce je prameniště Klapera potoka. Poblíž obce jsou dva velké provozy zemědělské výroby - hospodářský dvůr státního statku a drůbežárna. Dnes žije v obci 336 obyvatel (Anonymus 1990).

Horní Břečkov - poblíž obce prokázáno pravěké osídlení. První zmínka o obci je z roku 1323 (kol.1985). Dnes jde o zemědělskou obec s provozovny zemědělského družstva. Obcí prochází komunikace k hraničnímu přechodu Čížov - Hardegg. V Horním Břečkově žije 481 obyvatelů (Anonymus 1990).

Lukov - osídlení je prokázáno z mladší doby kamenné a doby bronzové. První zmínka o obci je z r. 1190 (kol.1985). V okolí Lukova byl lesní porost vykloučen až na samou hranu údolí Dyje. Obec s 251 obyvateli (Anonymus 1990) je východištěm turistické

trasy na Nový Hrádek a prochází jí hlavní turistická trasa v NP Podyjí a cykloturistická stezka. Pracovní příležitosti jsou v provozovně zemědělského družstva.

Podmolí - prokázané osídlení je z mladší doby kamenné, doby bronzové a slovanské. Prokazatelně obec existovala v roce 1358. Ještě před sto lety zde bylo kromě běžné zemědělské výroby značně rozšířeno dnes zaniklé vinohradnictví (Oborový dokument CHKO Podyjí). Dnes jde o malou zemědělskou obec (213 obyvatel v roce 1987). Přibližně 1 km východně od obce existovala pravděpodobně až do třicetileté války osada Piesky.

Mašovice - na území obce zjištěno mnoho dokladů o osídlení ze starší i mladší doby kamenné a z doby bronzové, stejně jako z mladší doby hradištní (Oborový dokument CHKO Podyjí). První zmínka o obci pochází z roku 1046. Dnes převážně zemědělská obec (hospodářský dvůr a sídlo zemědělského družstva). Na okraji zastavěné části obce kamenolom, poblíž obce vojenská střelnice. Počet obyvatel se pohybuje kolem 450, v roce 1987 byl 443 (Anonymus 1990).

Znojmo - Hradiště - kontinuální osídlení od paleolitu dodnes. V období velkomoravském zde existovalo výšinné hradiště, které představovalo jedno z center Velkomoravské říše. Svůj význam ztrácí po získání Moravy Přemyslovci, kdy byl založen nový hrad na protější ostrožně (mezi 1017 a 1037). Dnes je Hradiště součástí města Znojma.

Konice - osídlení je doloženo z neolitu a doby bronzové. Prokazatelná zmínka o obci je z roku 1577 (Anonymus 1990). Dnes vinařská obec, v okraji zastavěné části středisko živočišné výroby. Při sčítání v r. 1980 zde žilo 339 obyvatel.

Popice - pravěké osídlení předběžně datováno do mladší doby kamenné. První zmínka o obci je z roku 1252. Dnes zemědělsko - vinařská obec s cennými ukázkami lidové a sakrální architektury. V roce 1980 zde žilo 211 obyvatel.

Havraníky - na území obce nálezy z mladší doby kamenné, bronzové, halštadské a železné. Rovněž byly objeveny nálezy římské a slovanské. První písemná zpráva o obci je z roku 1229. Dnes jde převážně o zemědělsko-vinařskou obec, prochází zde rovněž silniční tah na hraniční přechod do Hnanic. V roce 1987 zde žilo 378 obyvatel.

Hnanice - jsou zde doklady o osídlení v mladší době kamenné, v éře popelnicových polí, v římské době a je zde prokázáno i osídlení starými Slovy. První zmínka o obci je z r. 1210. Obec je však situována na trase prastaré solné stezky, což způsobilo, že Hnanice měly ve středověku značný význam. Byly první zastávkou obchodních karavan na našem území. Poutní kostel sv. Wolfganga byl vybudován na pohanském kultovním místě (Anonymus 1990). Později po přeložení trasy obchodní cesty Hnanice svůj význam ztratily. Dnes má převážně zemědělská obce 243 obyvatel (Anonymus

1990) . Její význam opět vzrostl po otevření hraničního přechodu v r. 1990.

3.7.3. Vývoj kultivace krajiny v posledním období

Podle předběžného paleomalakologického hodnocení několika lokalit v národním parku (ústní sdělení Ložek) je patrné, že k ustávání intenzivnější lidské činnosti v údolí Dyje došlo již přibližně před 200 lety. Souvisí to pravděpodobně s opuštěním některých mlýnů a chorobami vinohradů v minulém století. Od této doby postupně docházelo k návratu některých částí údolí Dyje k přírodním poměrům, např. svahy pod Královým stolcem. Vinohrady byly opuštěny a zarostly listnatým lesem. Lokalizace některých mlýnů je v terénu již jen těžko patrná a dříve využívané pozemky jsou rovněž spontánně zalesněny. Po roce 1918 byla stará moravská zemská hranice jdoucí po řece Dyji znovu změněna v hranici dvou nezávislých států. I to mělo vliv na postupné utichání ruchu v údolí Dyje. Poslední velká změna nastala v roce 1951. Po spuštění " železné opony " a zřízení hraničního pásma došlo k úplnému nucenému vysídlení tohoto prostoru. Byly vysídleny všechny mlýny i objekt Nového Hrádku. Bylo znemožněno využívání půdy v soukromém vlastnictví, a to umožnilo nástup sukcese na některých místech v nivě Dyje a v okraji lesního komplexu hlavního údolí. Tím došlo na mnoha místech k posunu hranice lesa směrem od údolí. Pro združstevněné podniky bylo nevýhodné udržovat drobné nescelitelné pozemky a extenzivní sady. Podle předběžného odhadu téměř třetina výměry luk v údolní nivě Dyje podlehla sukcesním pochodům a dnes je pokryta mladým lesem. Dobře přístupné louky byly nadále udržovány zemědělskými družstvy a pohraniční stráží v přijatelném stavu.

Vlhké a mezofilní louky v nivách přítoků (Lukovský potok, Klaperův potok), jež byly většinou v soukromém vlastnictví, byly opuštěny a z velké části nahrazeny olšínami. Téměř tak zmizelo jedno z neunikátnějších společenstev v Podyjí - vlhké a slatinné louky s charakteristickou florou a faunou. Jedna z posledních lokalit tohoto typu pod Čížovem byla v polovině 70. let zničena drenážním odvodněním. V té době byla také celá nelesní část katastru Čížova vystavena drastickému rekultivačně-melioračnímu zásahu. Byly odstraněny meze s přirozenými porosty křovin, louky a pastviny byly převedeny na ornou půdu. Jedním z nejnápadnějších důsledků tohoto zásahu je zrychlená eroze na pozemcích orné půdy.

Pásmo stepních pastvin a vřesovišť jihozápadně od Znojma bylo podle dobových fotografií na některých místech ohraničeno až horní hranou údolního zářezu Dyje. Nevyužitelná skalnatá místa byla porostlá světlými dubovými remízky. Tento stav se výrazně změnil po 2. světové válce, kdy téměř přestal účinkovat udržovací faktor pastvy. Celé území je vystaveno sukcesí, zejména přes borovici lesní. Rozsáhlé plochy byly rovněž uměle zalesněny do značné míry velmi nevhodnou druhovou skladbou (smrk, modřín, dub červený, borovice černá a zejména akát).

3.8. Aktuální stav krajiny

Tato kapitola byla zpracována s ohledem na jednotlivé, především hospodářsky motivované lidské aktivity, mající vliv na novodobé utváření krajiny a na kvalitu prostředí.

Lesnictví

Národní park Podyjí má lesnatost 83%, včetně ochranného pásma pak 58%.

Celé území parku leží v lesní oblasti 33 - Předhůří Českomoravské vrchoviny. Úpatnicová hranice, která ho na spojnici Hnánice - Znojmo dělí od lesní oblasti Dyjskosvrateckého úvalu, tvoří i východní hranici jeho lesů. Celkový ráz je dán morfologií oblasti s klesající nadmořskou výškou k úvalu, klimatickým rozhraním i převahou kyselých hornin. V detailu je charakter lesních porostů dále ovlivňován členitostí území, expozicí a existencí inverzních poloh. Poloha území NP Podyjí na rozhraní dvou významných fytogeografických oblastí spolu s reliéfem terénu umožňuje lesním společenstvům značnou pestrost. Na údolní nivě jsou podle oborového dokumentu CHKO Podyjí vázány lesní geobiocenózy a geobiocenoidy těchto skupin: vrby bílé a křehké, jasanové olšiny, habrovo-jilmové jaseniny. Na bezodtoké úpady a půdy charakteru slatinného gleje jsou vázány březové doubravy a březové olšiny. Většinou na bazálních částech svahů se vyskytují lipovo-habrové javořiny, dubovo-babykové javořiny a lipové javořiny. Nejhojněji, v široké škále ekologických podmínek, se vyskytují doubravy osmi skupin - doubravy s dubem zimním, bukodoubravy, habrodoubravy, borodoubravy, mahalebkové doubravy, doubravy s ptačím zobem, babykové doubravy, šípákové doubravy. Na střední a horní části stinných svahů s chudším substrátem jsou vázány dubobučiny, na živnějších substrátech svahů a plošin pak bukové doubravy, dále dubové bučiny. Ve fragmentech se vyskytují typické bučiny.

Lidskou činností došlo ke změně původní dřevinné skladby. Se středověkým osídlením je spojeno odlesnění v blízkosti hradů a vsí a tvoření polí a vinogradů. Široký pás světlých acidofilních doubrav, táhnoucí se jihozápadním směrem od Znojma, byl v té době přeměněn na pastviny. V éře pálení dřevěného uhlí došlo ke snížení zastoupení buků. Drobní vlastníci lesa převedli dubové lesy na lesy výmladkové, časem byl vnesen akát. Po opuštění vinogradů asi před 200 lety započalo opětovné šíření lesa. Ve 30. - 60. letech minulého století byly zalesněny některé enklávy, po 2. světové válce se les náletem a cílenou výsadbou šířil na další rozsáhlé plochy, zejména v jihovýchodní části území. Podíl lesa nízkého, který dosáhl největšího rozsahu v polovině 19. století, se do poloviny 20. století vyrovnal se zastoupením lesa vysokého. V důsledku různých druhů převodů

v 60. letech dochází k jeho dalšímu poklesu.

Podle LHP pro LHC NP Podyjí platného k 1. 1. 1992 jsou hlavními dřevinami dub (34%), borovice (27%), habr (12%) a smrk (8%). Významné zastoupení má modřín (6%), lípa (3,5%) a akát (přes 3%). Nižší, ale podstatné zastoupení má buk a bříza (téměř 2%) a olše (přes 1%). Kromě smrku odpovídá druhová skladba daným ekologickým podmínkám.

Smrk se vyskytuje převážně v západní, výše položené části NP spolu s modřínem a se zbytky původních bukových porostů. Dub s borovicí jsou zastoupeny po celé ploše. Habr tvoří podúroveň borových porostů, je zastoupen na celém území, často převládá v porostech charakteru pařezin. Akát je soustředěn převážně na pravém břehu Dyje na Konicku, Popicku a Havranicku.

Rozložení věkových stupňů je nerovnoměrné, převažují porosty 6. - 10. věkového stupně, zastoupení nejmladších věkových stupňů 1. - 5. mimo 3. věkový stupeň je nízké.

Ze škodlivých činitelů je rozhodující sucho, které se na skutečném nezdaru zalesnění 24% podílí 75%. Při preferování přirozeného způsobu obnovy se podíl zvěře na nezdaru ze současných 5% jistě zvýší.

Značný podíl nahodilé těžby v předmýtních porostech může negativně ovlivnit plošné plnění probírek.

Dosavadní způsob lesnického obhospodařování je z hlediska ochranných podmínek národního parku naprosto nevyhovující. Až do současnosti docházelo k přeměně smíšených a listnatých, relativně přirozených porostů, na převážně jehličnaté monokultury.

Při výchovných zásazích ve smíšených porostech byly preferovány jehličnany, nevěnovala se pozornost buku. Vysoké stavy zvěře znemožňovaly přirozenou obnovu. Několik desetiletí byly vysazovány dřeviny ekologicky problematické - dub červený, borovice černá, dále pak akát, který našel na lesostepních lokalitách vhodné podmínky pro šíření a v současné době snižuje přírodovědnou hodnotu rozsáhlých ploch zejména ve východní části národního parku.

Při běžné hospodářské činnosti došlo k likvidaci přírodovědecky cenných lokalit (např. bučiny na Braitavě). Skutečnost, že plnění úkolů předchozího LHP bylo z důvodu zpracování kalamity v jiných částech LZ Znojmo, kam lesy národního parku organizačně patřily, na území NP nižší než stanovené, pomohla některé cenné lokality zachovat (tzv. přestárlé porosty).

Zemědělství

Dlouhodobé trvale neobhospodařování lučních porostů přivedlo současný stav, kdy několik desítek hektarů bylo sukcesními pochody změněno na mladý les. Další plochy z přírodovědeckého hlediska velmi cenné jsou sukcesí ohroženy. Jsou to vřesovištní a stepní plochy, které jsou ohroženy expanzí šípku, borovice, akátu atd. Jde například o Havranické vřesoviště a Kraví horu. Sukcesí velmi ohrožené jsou rovněž plochy vlhkých a slatinných luk, které zarůstají olší (údolí Klaperova potoka). Nesmírné škody byly způsobeny likvidací velkých rozloh těchto luk v nedávné minulosti v ochranném pásmu, ale i na ploše samotného národního parku (Čížovsko). Negativní změny v hydrologickém režimu těchto lokalit se projevují např. letním vysycháním přítoků Dyje (Mašovický potok, Gránický potok). Ničení posledních zbytků slatinných stanovišť vedlo k vymizení a silnému ohrožení mnohých unikátních druhů rostlin. Na mnohých plochách v ochranném pásmu v západní části národního parku byly v minulosti zřízeny drenážní sítě. Z větší části jsou již ale nefunkční.

Celý komplex negativních vlivů na přírodu v národním parku představuje intenzivní rostlinná i živočišná výroba v ochranném pásmu a částečně i v národním parku (Čížovsko). Tento způsob

využití půdy s sebou přinesl likvidaci krajinných struktur (cestní síť, protierozní zábrany, mozaikovitost kultur, rozptýlená zeleň, trvalé travní porosty atd.). Následkem užívání agrochemikálií a používání těžké mechanizace je útlum edafonu, utužování půdy, zhoršování fyzikálně - chemických vlastností půdy a následně i její malá retenční a sorpční schopnost. Důsledkem zvýšeného povrchového odtoku a horších vlastností půd jsou potom erozní jevy a splavování agrochemikálií do Dyje. V Národním parku Podyjí tak na rozdíl od horských chráněných území jsou chemikálie transportovány směrem do centra území, do jeho nejcennějších částí.

Na území národního parku rovněž existují dva intenzivní sady u Havraníků a intenzivní vinohrad Šobes, který je pod závlahou. Sady jsou situovány v přírodně velmi cenných částech národního parku a při jejich založení koncem 70. let zde došlo k přímé likvidaci ploch vřesovišť. Negativní působení spočívá především v časté aplikaci agrochemikálií, zejména biocidů, existenci vysokého drátěného oplocení, v nadměrném hluku při častých pojezdech mechanismů a nebezpečí kontaminace půdy ropnými produkty.

Vodní hospodářství

Podle ČSN 830602 odpovídá kvalita vody v Dyji stupni IA až IB. Chemické, fyzikální i biologické vlastnosti vody jsou v rozhodující míře určovány existencí Vranovské údolní nádrže. Protékající voda je chladnější, s menším množstvím rozpuštěných chemických látek a živin. Rovněž unášených nerozpustných látek je méně než před výstavbou přehrady. Špičková výroba el. energie ve vranovské vodní elektrárně způsobuje denní periodické výkyvy průtoku v Dyji v podstatě z nulových průtočných hodnot až na průtok $52 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$. K tomuto nárazovému zvýšení průtoku dochází přibližně během deseti minut a tato skutečnost působí velmi negativně na vodní ekosystém a na vytváření abrazních reliéfů a nátrží břehů.

Pro potřebu závlah byla postavena kolem 70. let čerpací stanice u Devíti mlýnů. Jde o nežádoucí provoz v první zóně národního parku, který je navíc nevyhovující z hlediska hlučnosti a možností úniku ropných produktů do Dyje.

Potenciální zdroje bodového znečištění vod Dyje představují především provozy živočišné výroby, odtok splaškových vod z obcí a provoz lomu v Mašovicích. Cesta takto kontaminované vody do Dyje není většinou delší než 3 kilometry a malé vodní nádrže schopné částečně eliminovat vliv znečištění pod jeho zdroji jsou vybudovány pouze na Klaperově a Mašovickém potoce. Není možné vyloučit ani havarijní situaci. Například v roce 1989 došlo při údržbě rybníka v Mašovicích k poškození vypouštěcího zařízení a splachu kontaminovaných sedimentů do Mašovického potoka. Značná zranitelnost území havarijním bodovým znečištěním i znečištěním plošným z rostlinné výroby je dána směrem odtoku vody do centra území a jeho protáhlým tvarem.

Dalším výrazným zásahem do přírodního prostředí národního parku je údolní nádrž Znojmo, která byla dokončena v roce 1966. Bylo tak zatopeno údolí v délce 5,2 km. Nádrž vyrovnává energetické průtoky z vranovské elektrárny a slouží i jako zdroj odběru pitné vody pro Znojmo. Touto stavbou byla likvidována údolní niva, přirozený úsek řeky a části svahů s lesostepní vegetací.

Komunikační síť

Silniční síť je v území zastoupena minimálně. Ve správě OSS jsou pouze dvě silnice III. třídy. Silnice Horní Břečkov - Čížov - státní hranice (Hardegg) byla zbudována kolem roku 1873 přes jednu z přírodně nejcennějších částí národního parku. Její trasování je výrazně odlišné od staré hardeggské cesty, která vedla menší údolnicí přibližně 1 kilometr proti proudu Dyje od dnešní trasy. Další silnicí v národním parku je komunikace III. třídy Hnanice - státní hranice (Niederfladnitz). Jde o starou, historickou cestu, pravděpodobně v původní trase. Obě tyto komunikace jsou dnes k provozu motorových vozidel využívány jen účelově, veřejný provoz je zakázán.

Čistota ovzduší

Obecně lze konstatovat, že ovzduší v pohraničním regionu západně od Znojma je jedno z nejčistších v ČR. Tato situace vyplývá z faktu, že západním a severozápadním směrem od znojmského regionu neexistují žádné významnější zdroje znečištění. Převládající severozápadní a západní proudění tedy nepřináší (ve všech sledovaných hlavních škodlivinách) výraznější znečištění (Životní prostředí ČR - Ročenka 1990). Tento stav je lokálně porušován zejména v zimních měsících v sídlech, která jsou situována v inverzní poloze. Nejhorší situace bývá ve Vranově nad Dyjí a v Hardeggu, někdy i na starém městě ve Znojmě.

Ženičně - technické záatarasy

Jejich budování bylo zahájeno v roce 1951 a zrušeny byly v roce 1990. Linie této stavby byla několikrát přesunována směrem do vnitrozemí. V poslední verzi šlo o přibližně 20 m širokou linii s drátěným záatarasem, oraným pásem ošetřovaným totálními herbicidy a obslužnou asfaltovou komunikací. Rovněž k této linii patřila různá přídavná ženiční zařízení (ježkové a jehlancové záatarasy, dělobuchy, osvětlovací rampy, strážní věže atd.). Tento komplex zařízení znamenal značný zásah do přírody a krajiny území. V lesních úsecích byly odstraněny dřeviny, půda byla soustavně promořována totálními herbicidy, takže po třech letech jsou dosud některá místa bez vegetace. Ve svažitéch úsecích došlo po skončení kultivace oraného pásu k silné vodní erozi tak, že v některých partiích (Ledové sluje) je půdní profil odnesen a erozní rýhy jsou vyhloubeny až na skalní podklad. Půda byla splavena do Dyje a v pomaleji tekoucích úsecích se usadila. Při vyšších průtocích bylo ještě po roce možno pozorovat žlutavé

zbarvení vody způsobené opětovně transportovanou zeminou. Konečné místo sedimentace těchto zemin je Znojemská nádrž. Existence ženižně - technických zářararů včetně doprovodných objektů byla v novodobé historii území nepochybně nejvážnějším zásahem, který v mnoha směrech negativně ovlivnil krajinu a přírodu Podyjí.

Vojenská střelnice Mašovice

Je situována na hranici národního parku v ochranném pásmu. Provoz střelnice způsobuje značné hlukové zatížení na velké vzdálenosti. Oficiálně vymezený prostor ohrožený střelbou (viz příloha) zasahuje až k zastavěné části obcí Konice a Popice, ležících na pravém břehu Dyje. V době střelb dochází k znemožnění pohybu návštěvníků v tomto prostoru. Dopadová plocha i širší okolí jsou kontaminovány střelami, jejichž plášt je poškozen a do styku s půdou přichází olověné jádro. Dopadem střel jsou rovněž poškozovány kmeny stromů a byly již zaznamenány i menší lesní požáry v prostoru ohroženém střelbou. Neméně závažným problémem je existence parku uložené vojenské techniky v areálu střelnice. Existuje zde potenciální riziko úniku ropných produktů z techniky a skladišť PHM.

V roce 1991 byla ministry obrany ČSFR a životního prostředí ČR podepsána dohoda upravující režim střelnice a omezující její další existenci do roku 1996.

Vojenské obranné stavby

Na sklonku třicátých let byly na území Národního parku Podyjí a jeho ochranného pásma vybudovány (podobně jako i jinde v českém pohraničí) vojenské obranné stavby. Díky značné členitosti terénu se jejich počet jenom na území národního parku blíží stovce. Tyto objekty jsou v současné době předmětem studia (Koláček ústní sdělení). Vliv na přírodní prostředí existoval v průběhu jejich výstavby, dnes jsou většinou dobře zapojeny do prostředí. Vodorovné konstrukce jsou překryty zeminou a porostlé vegetací. Potenciální nebezpečí vyplývá z toho, že některé z těchto pevnůstek posloužily v poválečných letech jako sklady agrochemikálií. Bude proto nutné provést na celém území národního parku revizi těchto staveb a zbylé chemikálie odstranit.

Myslivost

Území bylo již ve středověku využíváno jako lovecký revír, což dokládá např. historie Nového Hrádku. Poměrně překvapivá je však informace, že na Čížovsku a u Podmolí existovaly až do padesátých let tohoto století dvě intenzivní obory pro chov zejména jelení zvěře (Čírtek ústní sdělení). Chov jelena zde byl zaveden již v 18. století. Od roku 1932 byl v oboře u Podmolí chován i muflon (Čírtek ústní sdělení). Dodnes dokládají existenci obor i názvy některých místních tratí, např. "U Vranovské brány". Vliv na vývoj přírodního prostředí (skladbu lesních porostů atd.) bude nutno teprve vyhodnotit.

S P E C I Á L N Í Č Á S T

4. S t r a t e g i c k é c í l e o c h r a n y ú z e m í a j e h o j e d n o t l i v ý c h z ó n

4.1. Strategické cíle ochrany území národního parku

Při stanovení strategických cílů ochrany území Národního parku Podyjí je nutno vycházet z obecně platných východisek, která definuje například Eidsvik (1990):

" Cíle managementu tkví v uchování přírodní a krajinné oblasti národního a mezinárodního významu pro duchovní, vědecké, výchovné, rekreační a ekoturistické využití. V území by měly zůstat zachovány v přírodním stavu reprezentativní příklady fyziografických regionů, biologických společenstev a genetických zdrojů i ohrožených druhů pro zajištění ekologické stability a diverzity.

Oblasti divočiny, národní parky a ekvivalentní chráněná území jako relativně nenarušené přírodní oblasti, přispívají k rozvoji společnosti prostřednictvím:

1. podpory základních ekologických procesů a podpory životních systémů
2. ochrany genetické a biologické diverzity
3. zohlednění potřeb sociálních, ekonomických, právě tak jako potřeb ekologické integrity
4. zajištění duchovních, intelektuálních, společenských a ekonomických příležitostí prostřednictvím ekoturismu. "

Ve středoevropském prostoru je díky velmi dlouhé době ovlivňování přírody člověkem význam území typu národního parku silně umocněn. Existence málo porušených ekosystémů by měla umožnit v budoucnu například přírodní rekonstrukci evropské krajiny, kdy tato stabilní území budou sloužit jako centra diverzity a genofondu organismů příslušného regionu. Národní park Podyjí je zatím jedním z mála evropských národních parků, kde je chráněn údolní říční fenomén. Vzhledem k charakteru území bude důležité usilovat o postupné sjednocování ochranných podmínek v naší a rakouské části Podyjí. Začátek a první kroky integračního procesu sjednocování ochranných podmínek by měly být provedeny bilaterální dohodou o spolupráci Rakouska a České republiky o společné ochraně území. Konečným cílem je tedy vytvořit bilaterální chráněné území v kategorii národní park - Národní park Podyjí - Thayatal, jež bude plnohodnotnou součástí evropské sítě chráněných území.

Strategické cíle jsou cíle dlouhodobého charakteru, jejichž časový horizont nelze jednoznačně stanovit a pro jednotlivé úkoly se může pohybovat mezi 20 až 150 lety.

4.2. Strategické cíle ochrany jednotlivých zón NP

Stanovení strategických cílů v jednotlivých zónách Národního parku Podyjí přímo vychází z kritérií IUCN pro národní parky. Základním předpokladem přitom je, že veškerý management bude prostředkem ke splnění podmínek zařazení Národního parku Podyjí do kategorie II klasifikace CHÚ podle IUCN.

4.2.1. I. zóna

V současné době je I. zóna vymezena na ploše 1977,7 ha, což představuje 31,96 % plochy národního parku. Plošné údaje byly odečteny z mapy 1 : 10 000 přístrojem Kartoflex na LADAP ČÚOP Praha.

V průběhu nejbližších desetiletí by vytipované části druhé zóny měly být aktivním managementem pozměněny tak, aby splňovaly kritéria pro převedení do první zóny. V tomto časovém horizontu by měl stoupnout podíl I. zóny na 60 a více procent z celkové plochy národního parku. Ve stejné době by rovněž měly být z první zóny odstraněny maloplošné prvky, které nejsou v žádoucím přírodním stavu. Jde například o akátové porosty na skalních stepích, maloplošné smrkové kultury v inverzních polohách apod. Hranice I. zóny budou arondovány tak, aby plocha zóny neměla neúměrně členitý okraj.

Cílový stav

V cílovém stavu bude přísná přírodní zóna představovat kolem 80% plochy Národního parku Podyjí. Bude tvořena přirozenými lesními porosty všech v tomto území potenciálních typů. Vzhledem k probíhajícím přírodním autoregulačním pochodům zde bude provádění managementu omezeno na minimum. Bude soustředěno na utlumení nepříznivých vnějších vlivů a na usměrňování a regulaci turistiky ve vymezených prostorách.

4.2.2. II. zóna

V současnosti představuje druhá zóna plochu 2778,6 ha, což je 44,90 % územní rozlohy národního parku. Jde o lesní i nelesní pozemky s velmi rozmanitými přírodními podmínkami.

a) lesní plochy - budou postupným a cíleným managementem převedeny přibližně z 90% na přirozená společenstva, kde budou obnoveny autoregulační mechanismy. Tyto porosty se tak stanou

součástí zóny I. Zbytek II. zóny bude v rámci arondace a ve prospěch turistických aktivit přizpůsoben režimu zóny okrajové.

Cílovým stavem je tedy přirozený, respektive přírodě blízký porost s režimem I. případně III. zóny.

b) plochy xerothermních vřesovišť a pastvin - jde o území, jehož existence je obecně podmíněna pastvou. Tyto plochy se značnou diverzitou a nesmírnou přírodovědeckou hodnotou je do budoucna nutno udržovat optimálním pastevním režimem případně jeho simulací.

Cílový stav - pro území vřesovišť je cílem zachování a ochrana těchto unikátních ekosystémů, které díky neustálé potřebě umělého režimu zůstanou stále v řízené přírodní zóně (zóna II.). Dnešní plocha 141 ha bude i v budoucnu zachována.

c) luční porosty - jsou to náhradní společenstva, jejichž existence je podmíněna kosením. Tyto lokality představují soubor rozmanitých společenstev od slatinných a mezofilních luk až po společenstva xerothermní.

Cílový stav - vzhledem k jejich diverzitě a značné přírodovědecké hodnotě je strategickým cílem jejich zachování a ochrana. Prostředkem k tomu bude pravidelné sečení v optimálním managementovém režimu. Určitá část luk (cca 30%), zejména neudržovaných lokalit v údolí Dyje, bude ponechána sukcesním pochodům, jejichž výsledkem bude ve vzdálenějším časovém horizontu přirozený lesní porost (tzn. cílovým stavem je zahrnutí do první zóny).

4.2.3. III. zóna

Výměra plochy III. zóny se v budoucnu na lesní půdě zvýší na úkor plochy II. zóny v důsledku arondace zón, organizace turistického provozu a plnění kulturně - výchovných cílů území. III. zóna má v dnešní době velmi rozmanitý charakter:

a) nelesní plochy - do národního parku byla zahrnuta (v zájmu plošného ucelení území) i nelesní část katastru Čížova a nelesní část katastru Lukova jižně od obce. Tyto plochy jsou dnes z větší části ornou půdou.

Cílovým stavem těchto pozemků bude téměř 100% zastoupení trvalých travních porostů s obnovenou sítí liniových i maloplošných útvarů dřevin, obnovení slatinných stanovišť s přirozenou flórou i faunou. Malá část pozemků orné půdy bude spolu se sečenými loukami ponechána jako ukázka tradičního způsobu zemědělského hospodaření při použití tradičních osevních postupů, způsobu obhospodařování a starých odrůd plodin. Určitá část nelesních pozemků III. zóny bude převedena na les.

b) lesní plochy - v následujícím období (jež bude v jednotlivých porostech různě dlouhé) nastane stadium intenzivních změn, kdy bude nutno na mnoha místech radikálně měnit druhovou skladbu a prostorovou strukturu porostu. Přírodně nejvhodnějšími částmi III. zóny jsou zejména údolí potoků. Od těchto míst musí postupná přeměna směřovat do míst méně stabilních s tím, že budou přednostně propojována místa stabilnější.

Lesy budou v cílovém stavu tvořeny stanovištně vhodným, věkově rozrůzněným porostem. V této zóně bude účelová lesnická činnost probíhat v určité míře neustále.

Určitá část porostů (v okolí turistických cest) bude sloužit demonstračním účelům. Budou zde zachovány ukázky nevhodných pěstebních metod (monokulturní a stanovištně nevhodné porosty) a ukázky nevhodných těžebních postupů.

Do III. zóny bude spadat těžiště turistických aktivit. Tomu se musí podřídit i budoucí plošné rozdělení zón a průběh arondace mezi II. a III. zónou. Z této skutečnosti musí rovněž vycházet projektování turistických tras a zařízení.

4.2.4. Ochranné pásmo

V ochranném pásmu by se postupně měly vytvořit takové podmínky, aby vlastní území národního parku bylo účinně chráněno proti možným negativním vlivům, zejména ze sféry zemědělské výroby, dopravy, rekreace, průmyslu, osídlení a podobně. V oblasti Národního parku Podyjí je nutné zvláště zohlednit vodohospodářské aspekty vzhledem ke směru koncentrace vod do centra území.

Na všech vodotečích v ochranném pásmu, jež směřují do Dyje, bude nutné zřídit soustavu malých vodních nádrží. Rovněž je nutné revitalizovat některé úseky malých vodotečí (horní úsek Klapérova a Žlebského potoka).

V celém ochranném pásmu bude na principu ÚSES provedena rekonstrukce vegetace a dalších ekostabilizačních prvků, včetně mokřadů a slatinných luk. Celá krajinná struktura bude respektovat tradiční a biologické způsoby zemědělského hospodaření, jež v podstatě empiricky respektovaly princip trvale udržitelného rozvoje.

Program rozvoje obcí v ochranném pásmu bude rovněž v souladu s potřebami ochrany území národního parku. Výstavba i rekonstrukce musí vycházet z parametrů tradiční lidové zástavby zdejšího regionu. Územní rozvoj bude vycházet z územního plánu VÚC NP Podyjí.

5. Střednědobé a krátkodobé cíle ochrany území národního parku a úkoly k jejich naplnění

Pro účely tohoto dokumentu jsou krátkodobé cíle stanoveny na období 1 - 5 let, střednědobé na 5 - 20 let. Tyto cíle vycházejí z dlouhodobé strategie péče o NP (viz kapitola 4).

5.1. Ochrana přírody

Konstrukce všech střednědobých a krátkodobých cílů a úkolů směřuje k co nejefektivnějšímu poznání této problematiky a zavedení účinných způsobů realizace ochranných metod a nástrojů.

5.1.1. Monitoring

5.1.1.1. Střednědobé cíle

Konkrétní monitorovací programy musí být v první řadě zaměřeny na stanovení postupů a cílů managementu pro jednotlivé konkrétní lokality.

Neméně významné je zaměření monitoringu na zachycení některých obecnějších mechanismů a trendů v kombinaci s konkrétními podmínkami v území. Tento aspekt zastupuje například sledování vývoje tracheomykózních onemocnění u jilmů, dubů, případně dalších dřevin, dlouhodobé změny v chemismu půd, vyhodnocování vlivu spárkaté zvěře na dynamiku ekosystému, zachycení negativního vlivu turistiky apod.

Vzhledem k tomu, že jedna z hlavních funkcí národních parků tkví ve využití území jako výzkumné základny, existuje rovněž možnost provádět monitoring, jehož výsledky budou aplikovatelné i mimo obor ochrany přírody. Do této polohy rovněž spadá možnost zařazovat území národního parku do monitorovacích sítí při speciálních programech třeba i globálního významu.

Veškeré získané údaje budou průběžně předávány v systému GIS - ARC/INFO.

5.1.1.2. Krátkodobé cíle a úkoly

Cílem monitoringu v nejbližších letech je získání informací o působení základních negativních vnějších a vnitřních faktorů na území Národního parku Podyjí a jeho ochranného pásma. K dosažení tohoto cíle jsou stanoveny následující již zadané či plánované úkoly:

a) stávající a zadané úkoly

Sledování cizorodých látek v řece Dyji:

V deseti odběrových místech na území Národního parku Podyjí a jeho ochranného pásma je periodicky sledován obsah těžkých kovů a reziduí pesticidů ve vzorcích vody z řeky Dyje. Toto měření má přispět k poznání mechanismu šíření škodlivin a zjišťování zdrojů těchto látek.

Zpracovatel: měření provádí Krajská hygienická stanice v Brně.

Finanční krytí: ze zdrojů KHS Brno.

Předpokládaný termín: odběry jsou prováděny v měsíčních intervalech, vyhodnocují se průběžně. Výsledky jsou odevzdávány Správě NP Podyjí příležitostně.

Zabezpečení trvale příznivého stavu jakosti vody pro zachování přirozených biocenóz a krajinnotvorné hodnoty řeky Dyje v oblasti Národního parku Podyjí - Thayatal:

Jde o dlouhodobý program monitoringu realizovaný ve spolupráci s rakouskou stranou. V první fázi je tento projekt zaměřen na vyhledávání bodových zdrojů znečištění a sledování erozních jevů.

Zpracovatel: garantem úkolu je Výzkumný ústav vodohospodářský, jež má celou řadu spoluřešitelů (např. Povodí Moravy, ČVÚT Brno atd.).

Finanční krytí: úkol je financován z grantu Federálního výboru pro životní prostředí.

Předpokládaný termín: 1994.

Bazální monitoring ve VCHÚ - NP Podyjí:

V tomto výzkumném programu bude sledováno pozadí škodlivin na vzorcích půdy. Výzkum by měl mimo jiné přispět k odpovědi na

otázku, proč ve stepních a lesostepních společenstvech dochází k posunu ve prospěch nitrofilních druhů. Výzkum má dlouhodobý charakter, v roce 1991 byly vybrány dvě monitorovací plochy v reprezentativních ekosystémech v Podyjí.

Zpracovatel: řešitelem úkolu je Výzkumné a monitorovací pracoviště ČÚOP Brno.

Finanční krytí: z vnitřních zdrojů ČÚOP.

Předpokládaný termín: výzkum bude prováděn a vyhodnocován dlouhodobě.

Mikroklimatický výzkum lokality Ledové sluje:

Výzkum bude probíhat na základě metod založených na periodickém, případně kontinuálním měření klimatických charakteristik, jak na povrchu, tak i v podzemních prostorách. Toto měření by mělo umožnit objasnění vzniku a vývoje ledové výzdoby podzemních prostor. Zároveň s tímto programem jsou geodeticky a terčovými měřidly zjišťovány pohyby skalního masívu Ledových slují, což by mělo spolu s mikrotektonickou analýzou přispět k vysvětlení vzniku Ledových slují.

Zpracovatel: úkol koordinuje ČÚOP Praha a má celou řadu spoluřešitelů (např. Česká speleologická společnost, Stavební fakulta ČVUT Praha, Ústav geologie a geotechniky atd.).

Finanční krytí: ČÚOP Praha, MŽP Praha.

Předpokládaný termín: úkol probíhá dlouhodobě.

Sledování vlivu lovné zvěře na dynamiku ekosystémů v Národním parku Podyjí:

V současné době se na území Národního parku Podyjí výrazně projevuje vliv přezvěření, zejména muflonů a černé zvěře. Monitoring by měl být zaměřen na sledování a vyhodnocování eutrofizace, okusu, eroze, případně dalších jevů. V rámci tohoto úkolu je zpracována jeho první etapa, studie "Škody způsobené zvěří na vegetaci Národního parku Podyjí, optimalizace stavů autochtonních druhů".

Zpracovatel: Ústav systematické a ekologické biologie ČSAV.

Finanční krytí: grantem MŽP ČR pro výzkum v NP Podyjí.

Od roku 1993 bude nutné přikročit k systematickému monitoringu vytipovaných rizikových ploch. Počítá se s druhou etapou výše zmíněné studie, která by kvantifikovala škody a určila jejich dynamiku. Zároveň je pro botanicky zvláště cenné lokality počítáno s participací katedry botaniky MU Brno, která by prostřednictvím navazujících diplomových prací řešila vyhodnocování vlivu lovné zvěře na tyto zvláště cenné lokality.

Zpracovatel: ÚSEB ČSAV Brno, katedra botaniky PřF MU Brno.
Finanční krytí: z grantů MŽP ČR.
Předpokládaný termín: konec r. 1993, respektive dlouhodobě.

b) úkoly plánované

Sledování změn ve struktuře fytocenóz stepních
a lesostepních stanovišť:

Spolu s rozborem škodlivin v půdě ze stejných stanovišť by měl tento výzkum přispět k objasnění mechanismu působení některých látek na stepní a lesostepní společenstva.

Zpracovatel: po kombinaci s dalšími monitorovacími programy je možným zpracovatelem VaMP ČÚOP Brno spolu s PřF MU Brno (vyhodnocování diplomových prací).

Finanční krytí: z grantů MŽP ČR

Předpokládaný termín: není stanoven, doba výzkumu se předpokládá na 10 let.

Sledování vlivu agrochemikálií na změny v okrajových
společenstvech stepních lokalit:

Na pesticidy a eutrofizaci velmi ohrožených lokalitách je nutno sledovat dynamiku a druhové složení rostlinných společenstev a dynamiku agrochemikálií v půdě a rostlinách. Tento monitoring by měl sloužit ke stanovení metod ochrany těchto lokalit.

Zpracovatel: předpokládaným řešitelem je VaMP Brno ve spolupráci s PřF MU Brno.

Finanční krytí: z prostředků MŽP ČR.

Předpokládaný termín: není stanoven.

Vývoj zdravotního stavu listnatých dřevin:

V poslední době začíná na území NP Podyjí hynout olše lepkavá a javor babyka. Bude nutné zjistit důvody tohoto stavu. Rovněž půjde o sledování vývoje tracheomykózních onemocnění u dubů.

Zpracovatel: možným řešitelem bude VÚLHM Praha nebo VŠZ Brno, lesnická fakulta.

Finanční krytí: z prostředků MŽP ČR.

Předpokládaný termín: není stanoven.

Další potřeby monitorovacích programů vyplynou nutně s postupujícím poznáním přírodních procesů na území národního parku a budou dle naléhavosti a možnosti zařazovány do ročních plánů činnosti Správy Národního parku Podyjí.

5.1.2. Inventarizační průzkumy

Rozsah cílů a úkolů v oblasti inventarizačních průzkumů je podmíněn absencí základních údajů o území zapříčiněných zneprůstupněním území po dobu 40 let (hraniční pásmo).

5.1.2.1. Střednědobé cíle

Základním cílem této oblasti je ucelení poznatků o druhovém bohatství přírody národního parku. Jedním z nejdůležitějších úkolů je ukončit základní výzkum flory a vegetace. Jedním z jeho výstupů bude monografické dílo - Flora NP Podyjí. Průběžně bude nutno inventarizovat skupiny hmyzu a dalších bezobratlých, s jejichž výzkumem se již započalo, a vzhledem k bohatství forem bezobratlých je nutno začít inventarizovat skupiny další. Přitom by měl být upřednostňován výzkum těch skupin, jež mají prokazatelný bioindikační význam, nebo vykazují vyšší podíl druhů s K - strategií. Postupně by tak měla být inventarizována fauna hmyzu i ostatních bezobratlých vázaná na všechny typy ekosystémů přítomných v Národním parku Podyjí. Podobný princip je nutno uplatnit i při inventarizaci dalších skupin fauny i vzhledem k tomu, že na území národního parku jsou zatím značné rezervy, zejména při pátrání po druzích obtížně prokazatelných. Veškeré získané údaje budou převedeny do systému GIS - ARC/INFO.

5.1.2.2. Krátkodobé cíle a úkoly

a) stávající a zadané úkoly

Výzkum fytogenofondu:

Je prováděn na území celého národního parku a v jeho blízkém okolí, včetně rakouské části Podyjí. Jsou inventarizovány všechny druhy vyšších rostlin a doplňkově i mechorosty a lišejníky.

Zpracovatel: výzkum provádí katedra botaniky MU Brno.

Finanční krytí: z prostředků MŽP ČR

Předpokládaný termín: základní část výzkumu bude probíhat do roku 1996.

Výzkum fytocenóz:

Je vztažen ke stejnému území a provádí jej stejný zpracovatel v tomtéž časovém horizontu. Jeho výsledkem by měla být rekonstrukční mapa vegetace území Národního parku Podyjí a jeho okolí, včetně rakouské části.

Hydrobiologický výzkum řeky Dyje:

V tomto úkolu jsou inventarizovány vybrané skupiny bezobratlých živočichů, včetně vývojových stadií s důrazem na skupiny s bioindikačním významem. Tento úkol je součástí zpracovávané " Studie vlivu periodického nárazového kolísání průtoků na společenstva řeky Dyje v Národním parku Podyjí ".

Zpracovatel: katedra zoologie a antropologie PřF MU Brno.
Finanční krytí: z grantů MŽP ČR.
Předpokládaný termín: konec roku 1993 včetně vyhodnocení.

Inventarizační výzkum měkkýšů:

Do zkoumané oblasti je zahrnut Národní park Podyjí a rakouská část údolního zářezu Dyje. Je inventarizována malakofauna se zaměřením na zhodnocení postglaciálního vývoje území.

Zpracovatel: výzkum provádí Geologický ústav ČSAV Praha
a Geografický ústav ČSAV Brno.
Finanční krytí: z grantů MŽP ČR.
Předpokládaný termín: konec roku 1993.

Inventarizační výzkum makrofyt řeky Dyje:

Tento doplňkový výzkum je prováděn v součinnosti s výzkumem fytogenofundu a hydrobiologickým výzkumem.

Zpracovatel: Botanický ústav ČSAV - hydrobotanické odd.
Třeboň.
Finanční krytí: z grantů ČSAV.
Předpokládaný termín: konec roku 1992.

Inventarizační výzkum hmyzu:

Vzhledem k nesmírné početnosti druhů této zoologické třídy a náročnosti zjišťovacích metod bude nutné, aby tento výzkum probíhal dlouhodobě a bylo v něm angažováno široké pole odborníků i na amatérské bázi.

Zpracovatel: V současné době zajišťuje inventarizační výzkum entomologické odd. Národního muzea Praha (Coleoptera, Lepidoptera, Diptera, Hymenoptera) a Správa Národního parku Podyjí (Coleoptera, Lepidoptera). Rovněž jsou zainteresováni někteří amatéři (Coleoptera, Lepidoptera a Diptera). Reálné je rozšíření výzkumu o Orthoptera, Hemiptera, Hymenoptera (Aculeata) a

zapojení Masarykovy university v Brně. Do budoucna je nutno počítat i se zapojením zahraničních specialistů na další skupiny, v první fázi aspoň jako determinátorů.

Finanční krytí: z grantů MŽP ČR.
Předpokládaný termín: dlouhodobě.

Výzkum fauny pavouků:

Je prováděn v rámci výzkumného programu PŘF UK Praha, jeho obsah a rozsah není zatím blíže specifikován. Je doplňován rovněž jednorázovými akcemi a terénními exkurzemi širšího okruhu odborníků.

Zpracovatel: PŘF UK Praha.
Finanční krytí: v rámci grantů MŽP ČR.
Předpokládaný termín: nebyl zatím specifikován.

Inventarizační výzkum drobných savců:

Je prováděn na území národního parku a jeho ochranného pásma. Předmětem inventarizace jsou rovněž ve zvýšené míře netopýři (Chiroptera). Do výzkumu jsou zahrnuty všechny ekosystémy Národního parku Podyjí.

Zpracovatel: PŘF UK Praha.
Finanční krytí: z grantů MŽP ČR.
Předpokládaný termín: dlouhodobě.

Inventarizační výzkum ryb v řece Dyji:

Je zjišťován výskyt všech druhů ryb v řece se zaměřením na objasnění populační dynamiky původní rybí obsádky a se zaměřením na zjištění poměrů ve znojenské vodárenské nádrži.

Zpracovatel: ÚSEB ČSAV Brno.
Finanční krytí: z grantů MŽP ČR.
Předpokládaný termín: konec roku 1994.

Inventarizační výzkum členovců sutí v NP Podyjí:

Na území Národního parku Podyjí jsou velmi významným geomorfologickým fenoménem sutě, jejichž fauna má velmi specifický a často reliktní charakter. Jde zejména o členovce (pavouky, roztoče, hmyz atd.).

Zpracovatel: Ústav krajinné ekologie ČSAV České Budějovice, jedná se o součást výzkumu sutí v celé ČR.
Finanční krytí: z prostředků ČSAV.
Předpokládaný termín: konec roku 1995.

Inventarizační výzkum makromycet v NP Podyjí:

Některé pozoruhodné nálezy svědčí o významu této skupiny v Národním parku Podyjí (Kotlaba, Pouzar ústní sdělení). Inventarizační výzkum má i bioindikační význam vzhledem k minulým zásahům do charakteru lesních porostů a vývoje charakteristik životního prostředí.

Zpracovatel: Moravské muzeum Brno.

Finanční krytí: z grantů MŽP ČR.

Předpokládaný termín: rok 1996.

b) plánované úkoly

Ornitologický výzkum:

Vzhledem k tomu, že zatím nebyla na území národního parku prováděna systematická inventarizace, je nutné zajistit tento výzkum v nejbližším možném termínu. Bude nutné se zaměřit rovněž na prokázání výskytu některých významných druhů.

Zpracovatel: potenciálním koordinátorem této problematiky je PŘF UK Praha.

Finanční krytí: z grantu přiděleného pro PŘF UK Praha.

Předpokládaný termín: začátek výzkumu v roce 1993, termín ukončení dle okolností.

Entomologický výzkum:

V dalším období bude nutné rozšířit spektrum inventarizovaných skupin o některé důležité bioindikačně významné. Jde například o některé čeledi z Hymenoptera, o řád Orthoptera, zástupce půdního hmyzu, některé čeledi Coleoptera atd.

Zpracovatel: od roku 1993 budou přizváni jednotliví odborníci na příslušné skupiny jak z institucí, tak i osoby soukromé.

Finanční krytí: z prostředků MŽP ČR a z prostředků Správy NP Podyjí (hrazení cestovních výloh).

Předpokládaný termín: dlouhodobě.

Batrachologický výzkum:

V NP Podyjí dosud nebyl systematicky prováděn.

Zpracovatel: předběžná dohoda existuje s Moravským muzeem
v Brně.

Finanční krytí: z prostředků MŽP ČR a Správy NP Podyjí.

Předpokládaný termín: zatím nestanoven.

Inventarizační výzkum řas v NP Podyjí:

Realizace tohoto projektu je důležitá už jen vzhledem k tomu, že výsledky inventarizace této bioindikačně významné skupiny bude možno porovnat s výsledky výzkumu ve 40. a 50. letech (Komárek ústní sdělení).

Zpracovatel: Botanický ústav ČSAV - Hydrobotanické oddělení
v Třeboni.

Finanční krytí: z prostředků ČSAV a MŽP ČR.

Předpokládaný termín: začátek výzkumu v roce 1993.

Je nesporné, že další problémy, a tím pádem i potenciální úkoly, vyplynou z průběhu studia území a získávání základních přírodovědeckých znalostí o něm. Rovněž bude nutné rozšířit okruh potenciálních zpracovatelů navázáním nových kontaktů s dalšími institucemi a jednotlivci.

5.1.3. Záchranné chovy

Vzhledem k tomu, že dynamika výskytu většiny druhů živočichů na území Národního parku Podyjí není poznána, nebylo zatím možno zodpovědně zjistit skutečný stupeň ohrožení jednotlivých druhů. Tento stav je způsoben teprve se rozbíhajícím zoologickým výzkumem. Je ale velmi pravděpodobné, že ani v budoucnu nebude zjištěno větší množství druhů, které jsou na území národního parku skutečně ohroženy a budou vyžadovat stabilizaci populace formou záchranného chovu. Většina druhů, které jsou zařazeny dle obecně platné kategorizace do seznamu ohrožených druhů, a které se vyskytují na území národního parku, nejsou přímo ohroženy.

5.1.3.1. Střednědobé cíle

Ve střednědobém horizontu bude nutné v kruhu odborníků zainteresovaných na výzkumu Podyjí (prostřednictvím Sekce pro vědu a výzkum Rady NP Podyjí) vyhodnotit první výsledky inventarizačních výzkumů. Na základě tohoto hodnocení bude sestaven přehled skutečně ohrožených živočichů přírody NP Podyjí, jejichž populace bude nezbytné posilovat záchrannými chovy. Na základě tohoto přehledu bude zpracován program záchranných chovů a bude neprodleně přikročeno k jeho realizaci.

5.1.3.2. Krátkodobé cíle a úkoly

Jediným známým případem druhu, který je účelné stabilizovat formou záchranného chovu je motýl pestrokřídlec podražcový (*Zerynthia polyxena*). Byl znovu zjištěn pro území národního parku před nedávnou dobou ve dvou, početně velmi slabých populacích, jež jsou snadno zranitelné zemědělským provozem nebo likvidací živné rostliny. Bude nezbytné přikročit k umělému rozmnožení a posílení populací v přírodě, případně transferu na jiné vhodné lokality, kde se tento druh dříve prokazatelně vyskytoval.

Řešitel: akci bude garantovat VÚLHM Praha - pracoviště
Znojmo a Správa NP Podyjí.

Finanční krytí: z prostředků Správy NP Podyjí.

Termín: začátek akce v roce 1994

5.1.4. Reintrodukce

Z území Národního parku Podyjí zmizelo v tomto století několik významných druhů rostlin a živočichů. U některých z nich bude nutné se velmi vážně zabývat myšlenkou reintrodukce.

5.1.4.1. Střednědobé cíle

Ve střednědobém horizontu je prvořadě provést průzkum vhodnosti potenciálních stanovišť, na něž bude možno transfer provést. V druhé fázi pak případná rekonstrukce stanovištních poměrů do té podoby, aby vyhovovaly reintrodukovaným druhům. Jmenujme aspoň některé druhy, jimž je nutno ve střednědobém horizontu věnovat pozornost tak, aby byla prověřena možnost jejich reintrodukce.

Kobylka saga (Saga pedo)

U tohoto reliktního druhu bude nezbytné prověřit recentní rozšíření na jižní Moravě a v Dolním Rakousku, stav bývalých znojemských lokalit a jejich vhodnost pro reintrodukci. Dále je nutno dokonale poznat bionomii druhu a možnou metodu reintrodukce.

Jasoň červenooký (Parnassius apollo)

Poslední jedinci pro Podyjí endemické rasy Parnassius apollo marcomanus byli zjištěni ve třicátých letech (Švestka 1987). Některé z lokalit tohoto motýla jsou dnes již díky sukcesním pochodům nevhodné. Přesto je ale možno říci, že po předběžném průzkumu potenciálních lokalit se jeví reintrodukce jako reálná. Ideální možností by byl transfer z nejbližší populace u rakouského Melku (Wachau), jež je údajně tvořena identickou rasou jako vyhynulá populace podyjská. Celá akce bude vyžadovat důkladnou přípravu, včetně prověření možnosti transferu z Rakouska a spolupráce s odborníky, kteří mají s reintrodukcí tohoto druhu zkušenosti.

V budoucnu bude nutné zabývat se systematicky studiem průběhu průběhu a způsobu zmizení některých obratlovců, což by mohlo částečně vypovídat o minulých změnách v ekosystémech tohoto území. Zatím nepotvrzeným je historický výskyt např. tetřeva hlušce či ještěrky zední.

I u rostlin, které reagují v některých případech na změny v ekosystémech pomaleji, se jeví potřeba reintrodukcí. Tomuto kroku musí ale předcházet pečlivý fytoecologický výzkum potenciálních lokalit a stanovení jejich vývoje s případnou nutností umělých zásahů. V současné době je možno uvažovat s reintrodukcí úpolínu evropského (Trollius altissimus), který z většiny lokalit vymizel a dosud přežívají poslední jedinci u Lesné a Podmyče, a po rekonstrukci lokality i ostřice Davallový (Carex davalliana), která je vázána na slatinná prameniště.

5.1.4.2. Krátkodobé cíle a úkoly

Jak již bylo uvedeno výše, není reálné při současné úrovni znalostí o území NP Podyjí počítat s rozsáhlejším vytýčením krátkodobých cílů. Jediným reálným programem je projekt reintrodukce sokola stěhovavého (*Falco peregrinus*). Tento, v Podyjí tradičně hnízdící, druh ve druhé polovině tohoto století zmizel. Jeho reintrodukce je v dohledné době velmi reálná vzhledem ke známé metodice a velmi dobrým přírodním podmínkám. Bude však nutné objektivně zjistit, jestli je reintrodukcí tohoto druhu vůbec účelné provést, vzhledem k rostoucí populaci západně od našich hranic.

Zjištění vhodnosti reintrodukce sokola stěhovavého do NP Podyjí:

Správa NP Podyjí zorganizuje sérii terénních šetření s komisí odborníků na tuto problematiku a vyžádá si od nich závazné posudky a vyjádření.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: konec roku 1993.

Reintrodukce sokola stěhovavého do NP Podyjí:

Realizace tohoto úkolu je podmíněna výsledkem výše zmíněného průzkumu.

Řešitel: Správa NP Podyjí, případně ve spolupráci s ČÚOP - odchovnou dravců Milotice.

Finanční krytí: nutno dořešit.

Termín: od roku 1994.

Reintrodukce spojené s rekonstrukcí čížovských luk

Odstranění melioračních zásahů, reintrodukce vyhubených rostlin a sledování nástupu vegetace na vymezených plochách dřívějších upolínových luk bude spojeno se studiem sukcese.

Řešitel: Správa NP Podyjí

Finanční krytí: z prostředků Správy NP Podyjí.

Termín: od roku 1993

5.1.5. Rekonstrukce

I v národních parcích, tedy nejzachovalejších částech naší přírody, není v celé jejich ploše přírodní prostředí v takovém stavu, aby nebylo nutno určitě jeho části rekonstruovat. V podstatě se dá říci, že v naprosté většině národních parků v Evropě je nutné určitý management ve formě rekonstrukčních zásahů provádět.

V současné době je plocha Národního parku Podyjí tvořena z 83,5% lesními porosty, z nichž pouze přibližně 30% se nachází v přírodě blízkém stavu. Dlouhodobé cíle a úkoly jsou objasněny v kapitole 4.1 a 4.2. Z nich pak vyplývá, že větší část lesních porostů bude nutno rekonstruovat na základě lesnických typologických podkladů a výsledků rekonstrukčního fytoocenologického mapování (rekonstrukční mapa vegetace NP Podyjí). Výsledky hlubokých strukturálních změn v lesích Národního parku Podyjí však budou přesahovat střednědobý horizont.

Je nutné rovněž přikročit k rekonstrukci nelesních ploch. Půjde zejména o obnovu a fixaci určitých sukcesních stadií na druhotných, ale přírodovědecky hodnotných stanovištích (vlhké louky, slatiniště, xerothermní trávníky, vřesoviště apod.).

V neposlední řadě bude nutno počítat s přeměnou nevhodných kultur (orná půda, intenzivní louky) v národním parku. Z větší části budou plochy převáděny na extenzivní travní porosty s přirozenou druhovou skladbou bylin. Rovněž se počítá s obnovou pramenišť, liniových, skupinových a bodových prvků rozptýlené zeleně.

5.1.5.1. Střednědobé cíle

a) v lesních porostech

Vzhledem k tomu, že i na území národního parku platí lesní zákon, je nutno veškerou činnost v lesích podřídit lesnímu hospodářskému plánu. Na objednávku MŽP bylo zadáno zpracování LHP pro podmínky Národního parku Podyjí. Tento dokument v mezích možností respektuje požadavky ochrany přírody a je provozem respektován od 1.1.1992. Platnost LHP je v mezích zákona stanovena na 10 let.

Konkrétní střednědobé cíle při rekonstrukcích v lesních porostech budou obsaženy v " Plánu péče o Národní park Podyjí - lesnická část ", jež bude přílohou tohoto materiálu. S podrobností na porostní skupinu zde budou navržena jednotlivá

konkrétní opatření. Problematikou rekonstrukcí a rehabilitací lesních porostů se blíže zabývá kapitola 5.2. Péče o les.

Závažným problémem je rekonstrukce ekotypu lesa v údolní nivě Dyje. Na místě luk, které přestaly být v 50. letech koseny, roste mladý les a je nutno na základě výzkumu objektivně rozhodnout, které plochy bude nutno rekonstruovat.

b) v nelesních společenstvech

Rekonstrukce ve střednědobém horizontu se týkají zejména:

-některých větších zásahů na vlhkých a slatinných loukách (Louky pod Horním Břečkovem, Ledové sluje, Louky u Jejkala atd.). Po předešlém monitorování dynamiky sukcesních pochodů dojde k odstranění náletových dřevin a aplikaci udržovacích zásahů tak, aby regenerovalo, případně bylo umělými zásahy vytvořeno, žádoucí společenstvo.

-na vřesovištích a stepních ladech je střednědobým cílem dokončení likvidace nežádoucích dřevinných porostů. Dále již budou probíhat jen udržovací zásahy.

c) změny kultur a organizace půdního fondu

Cílem v této oblasti je v některých částech národního parku a jeho ochranného pásma (Čížovsko, Lukovsko) vytvořit krajinné struktury se stabilizovanými ekologickými poměry. Půjde především o postupné, ale poměrně rozsáhlé převody orné půdy na TTP v okolí Čížova a pozemků jižně od Lukova. Rovněž sem spadají výsadby dřevinné zeleně.

5.1.5.2. Krátkodobé cíle a úkoly

a) lesní plochy

V krátkodobém horizontu je nutno započít s rekonstrukcí vytipovaných ploch. Jde především o smrkové a modřínové porosty v I. zóně. Priorita zásahu se odvíjí od naléhavosti zásahů v jednotlivých lokalitách a rámcově vychází z podmínek zonace národního parku. Započetí rekonstrukčních zásahů závisí na:

Dokončení "Plánu péče o NP Podyjí - péče o lesní plochy":

Dokument stanoví konkrétní opatření s úrovní detailu na porostní skupinu.

Zpracovatel: VAMP ČÚOP Brno
Finanční krytí: ČÚOP Praha
Předpokládaný termín: I. zóna, jejíž řešení je z hlediska péče o NP nejnaléhavější, bude zpracována do konce roku 1992. Zbytek prací bude dokončen v polovině roku 1993.

Dohodnutí konkrétních technicko-organizačních podmínek s lesním provozem:

Pro realizaci zamýšlených prací je nezbytná součinnost a pochopení lesnického personálu.

Garant: Správa NP Podyjí
Termín: Pracovní a osvětové kontakty ihned. Realizace záležití na dořešení organizačních podmínek provozního personálu (Lesní správa Čížov).

Realizace vzorových zásahů :

Bude vybráno několik vzorových lokalit, kde budou postupně realizovány rekonstrukční zásahy podle představ ochrany přírody.

Garant: VaMP ČÚOP Brno ve spolupráci se Správou NP Podyjí.
Finanční krytí: Správa NP Podyjí.
Předpokládaný termín: rok 1993 a 1994.

Realizace jednotlivých rekonstrukčních zásahů:

Závisí na dořešení organizačních podmínek. Půjde především o rekonstrukce stanovištně nevhodných porostů borovice lesní a modřínu evropského v 1. a 2. věkovém stupni. Tyto dřeviny byly v minulosti vysazeny do přírodně nejvzácnějších částí území a jejich postupné odstranění je velmi žádoucí. Rovněž půjde o rekonstrukce ploch s porosty smrku (v posledních letech ve velké míře schnoucího) a akátu v podmínkách skalních stepí.

b) nelesní společenstva

Realizace krátkodobých cílů se bude řídit "Plánem péče o NP Podyjí - péče o nelesní plochy". Konkrétní krátkodobé cíle a opatření k nim vedoucí budou uvedeny v kapitole 5.1.6. Péče o lokality zvýšeného zájmu a 5.3. Péče o nelesní plochy.

c) změny kultur a organizace půdního fondu

V krátkodobém výhledu půjde především o:

Vyjasnění vlastnických a majetkoprávních vztahů:

Na tomto úkolu intenzivně pracuje Správa NP Podyjí všemi dostupnými metodami.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: první fáze konec roku 1993, dále průběžně.

Vyřešení vztahů vlastníků půdy k ochrannému režimu v národním parku:

S konkrétními zjištěnými vlastníky jsou zahajována jednání o nutnosti respektovat ochranný režim národního parku, případně jsou uzavírány předkupní smlouvy na prodej pozemků. V nejbližším možném termínu budou uzavírány kupní smlouvy.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: průběžně.

Vypracování ekostabilizační studie:

Budou zde navržena konkrétní ekostabilizační opatření (převody orné půdy na trvalé travní porosty, navržení systému vegetačních prvků, revitalizace prameništ, malých vodních toků a nádrží, změna zemědělské soustavy atd.).

Zpracovatel: Potenciálním zpracovatelem je např. Ekodílna Brno.

Finanční krytí: MŽP Praha.

Termín: polovina roku 1995.

5.1.6. Péče o lokality zvýšeného zájmu

Lokalitami zvýšeného zájmu rozumíme ta místa, která je nutné trvale sledovat či ta místa, kde je třeba provádět zvláštní nebo trvalou péči. Jde o plochy monitorované, sukcesně ohrožené, jinak ohrožené (eroze, eutrofizace a pod.), procházející rekonstrukčními zásahy.

5.1.6.1. Střednědobé cíle

- V příštích 10 letech bude navržena a vytvořena stabilní síť monitorovacích ploch v jednotlivých typech stanovišť, kde bude realizována většina monitorovacích programů (viz kapitola 5.1.1. Monitoring) s aplikací jak v základním výzkumu, tak především pro potřeby péče o národní park.

- Průběžně budou realizovány rozsáhlé programy biotechnických opatření na některých lokalitách (Havranické vřesoviště, porosty akátu na skalních stepích v I. zóně). Tyto programy budou vyhodnocovány a budou hledána východiska pro zobecnění výsledků.

- Výstupem bude prováděcí projekt péče o přírodovědecky cenné lokality s podmíněným režimem včetně organizačního zajištění.

- Na lesních plochách, kde bude prováděna rekonstrukce porostů, bude nutné výsledky monitorovat, vyhodnocovat a jednotlivá opatření korigovat.

- Plochy po likvidaci erozních jevů a po odstranění nadměrných stavů mufloní zvěře bude nutné určitý čas monitorovat, vyhodnocovat sukcesi vegetace, v případě potřeby aktivně zasahovat.

5.1.6.2. Krátkodobé cíle a úkoly

Dořešení majetkoprávních vztahů:

I na lokalitách zvýšeného zájmu je prioritním faktorem vyřešení této problematiky (viz kapitola 5.1.5.2.).

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: průběžně.

Započetí s realizací nejnaléhavějších zásahů:

Na základě zkušeností s vývojem poměrů na nejohroženějších lokalitách je nutné neprodleně přikročit k realizaci některých opatření, zejména v těchto místech:

Horecký kopec (ochranné pásmo NP) - záchrana stepní vegetace odstraněním zbytku pokácených náletových dřevin a znemožněním eutrofizace plochy.

Hradištské terasy - započatí likvidace rychle se šířících porostů akátu.

Ledové sluje - ostraha suťových polí a portálů puklinových jeskyní před poškozováním unikátní vegetace a flory, například porostu ploštičníku evropského (viz kapitola 5.1.7.2.).

Vyhlídkové body - ostraha některých, přes zákaz navštěvovaných, míst (Vraní skála, Liščí skála) před poškozováním stepní a lesostepní vegetace sešlapem.

Erozí postižené plochy - jde především o místa v odlesněném pruhu bývalých drátěných zátarasů. Nejpostiženější místa (u Vranovské brány, Klaperův potok, Žlebský potok) je nutné stabilizovat jednoduchými technickými opatřeními.

Garant: Správa NP Podyjí

Termín: od podzimu 1992 průběžně, u biotechnických zásahů podzim 1993.

Zpracování Plánu péče o jednotlivé lokality zvýšeného zájmu:

V návaznosti na " Plán péče o NP Podyjí - nelesní plochy " je nutné začít zpracovávat tyto dokumenty na výše zmíněné lokality (a další nutné) na úrovni prováděcích projektů včetně organizačního zajištění.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: od poloviny roku 1993 průběžně.

Pokračování započatých biotechnických programů:

Na lokalitách Kraví hora a Široká louka pokračuje již dva resp. čtyři roky program odstraňování nežádoucí dřevinné zeleně.

Garant: Správa NP Podyjí.

Finanční krytí: ze zdrojů Správy NP Podyjí.

Termín: průběžně.

Vyhledávání rizikových a negativně ovlivněných ploch:

Tento úkol je především na bedrech oddělení terénní služby Správy NP Podyjí. Jde zejména o plochy postižené či ohrožené erozí, eutrofizací, sešlapem a pod.

Garant: oddělení terénní služby Správy NP Podyjí.

Termín: od podzimu 1992 průběžně.

Vyhodnocování stavu lokalit ohrožených mufloní zvěří:

V současné době je provedena inventarizace a fotodokumentace těchto míst. Ve spolupráci s katedrou botaniky PřF MU Brno je prováděno vyhodnocování a vypracován návrh opravných opatření.

Garant: Správa NP Podyjí - oddělení speciální ochrany přírody ve spolupráci s katedrou botaniky PřF MU Brno.

5.1.7. Druhov ochrana

Vzhledem k jiz mnohokrát zmnn neprobádanosti území Národního parku Podyjí a jeho ochranného pásma je bohužel nutno konstatovat, že konkrétní potřeby druhov ochrany rostlin a živočichů jsou v tomto území jen málo znm. Konkrtn metody a potřeby ochrany jednotlivých vytipovaných druh bude třeba prověřit.

5.1.7.1. Střednědobé cíle

V průběhu následujících pbližn deseti let je nezbytn sestavit přehled druhů rostlin a živočichů, kterm bude nutno věnovat dlouhodobou pozornost. Prbžn je nutno hledat způsoby jejich aktivn ochrany, těžiště problémů však bude většinou v zajištění odpovídajících stanovištnch podmínek. Ve středndob rovině druhov ochrana úzce souvisí se zajištnm odpovídajících podmínek pro nkter stanovištěně náročnější druhy. Jmenujme jen nkter, dosud znm pklady:

Prstnatec mjov (Dactylorhiza majalis) - na vytipovaných lokalitách bude postupn zamezeno postupu sukcese a ast ploch bude rekonstruována. Jde zejména o lokality: Louky pod Lesnou, u ıžovskho rybníka a pod Ledovmi slujemi.

Prstnatec Fuchsův (Dactylorhiza fuchsii) - platí o nm to, co o pedešlm druhu, vyskytuje se však pouze na jedné lokalitě v poetn velmi slab populaci. Dynamiku populace je nutno dlouhodob sledovat.

Kosatec sibiřsk (Iris sibirica) - jeho výskyt byl rekultivačními a odvodnvacmi zásahy redukován na několik trsů na jedné lokalitě. Populace je jiz delší dobu posilována vegetativn namnoženými jedinci. Pro záchranu druhu v Národním parku Podyjí se přikročilo k transferu na vybrané lokality, kde se jiz dıve vyskytoval (ıžovsko).

V středndobm horizontu je nutné rovněž vyřešit nrazov kolísání průtoků řeky Dyje, vzhledem k tomu, že tento fenomén siln ovlivnuje výskyt a dynamiku některých druhů živočichů vázaných na ekosystém řeky. S tímto problémem souvisí vyřešení ochrany celé řady druh živočichů, jež byly vázány na stabilizovan poměry před začátkem špičkového provozu (např. vydra rcn). Po dokonen výzkumu (viz Kubcek 1991) a dkladn argumentan pıprav je nutno zahájit jednání s resortem energetiky o zrušení špičkového provozu.

Do střednědobých úkolů je také nutno zařadit potřeby a metody druhové ochrany u některých vzácných a mizejících druhů živočichů. Jsou to například: křepelka polní, strnad luční a bělořit šedý. K tomuto výčtu přibudou po provedených inventarizačních výzkumech další druhy. Pro ověření dynamiky populací výše zmíněných druhů bude dle zpracovaného programu navázána spolupráce s externími spolupracovníky.

5.1.7.2. Krátkodobé cíle a úkoly

Do této části je nutno zařadit aktivní ochranu reliktních druhů rostlin (případně živočichů), jež se vyskytují v početně velmi slabých populacích. Příkladem takového druhu je:

Ploštičník evropský (*Cimicifuga europaea*) - rovněž reliktní druh, jež se vyskytuje na jediné lokalitě v několika exemplářích. Již v roce 1993 je nutno zajistit přímou ochranu zejména proti náhodnému zničení návštěvníky nedaleké turistické trasy. Po konzultaci s odborníky bude přikročeno ke generativnímu rozmnožení a případnému posílení volně rostoucí populace.

Garant: Správa NP Podyjí - oddělení speciální ochrany přírody.

Termín: 1993.

Vypracování přehledu priorit druhové ochrany rostlin:

Na základě inventarizace cévnatých rostlin bude možno vypracovat přehled vzácně se vyskytujících druhů. Odborným vyhodnocením tohoto seznamu bude možné zpracovat první verzi priorit ochrany fytoгенofondu a písemně zpracovat programy péče o jednotlivé druhy.

Garant: Správa NP Podyjí - odd. spec. ochrany a GIS s MU Brno

Termín: Počátek r. 1994

Ochrana obojživelníků:

Do krátkodobých úkolů je nutno zařadit zajištění zavodnění malých vodních nádrží v době rozmnožování obojživelníků, což nebylo v minulosti vždy pravidlem. Tyto lokality leží z větší části v ochranném pásmu.

Je pravděpodobné, že s postupem výzkumných prací se objeví potřeba druhové ochrany i v dalších případech i v krátkodobém horizontu.

5.1.8. Věda a výzkum

5.1.8.1. Charakteristika potřeb

Jednou ze základních funkcí národních parků je vědecké poznávání jejich přírodních hodnot. Výzkum (kromě přesahu do obecně platných závěrů) má velký význam zejména pro praktickou ochranu území. Postupným získáváním znalostí o území jsou rovněž poskytovány argumenty pro růst přírodovědecké prestiže území, pro deklarování jeho kulturní a vědecké hodnoty.

Správa národního parku by měla v tomto procesu plnit funkci koordinátora výzkumných aktivit. Musí zde působit odborníci na jednotlivé přírodovědecké obory, kteří dokáží s dostatečným nadhledem posoudit a naplánovat výzkumné potřeby, a kteří dokáží zprostředkovat účast potřebných specialistů.

Do budoucna by měl být používán při zadávání výzkumných úkolů grantový systém z prostředků MŽP ČR. Podle našeho názoru by bylo účelné, kdyby grantové prostředky rozdělovala přímo Správa Národního parku Podyjí. Na základě spolupráce s výzkumnými institucemi jsou do Národního parku Podyjí umístěny i některé výzkumné programy financované z grantů AV ČR.

5.1.8.2. Střednědobé cíle

Vybudování pracoviště GIS:

Po pořízení základního přístrojového vybavení, pořízení nezbytných informačních vrstev a shromáždění základních dat bude v průběhu pěti a více let fungovat pracoviště GIS jako aktivní servisní služba nejen pro potřeby výzkumu, ale i získávání veškerých informací o území.

Vybudování terénních stanic:

Pro zajištění terénních výzkumných prací bude nezbytné dobudovat a vybavit terénní stanice. Vzhledem k tomu, že o osudu potenciálních objektů není stále rozhodnuto (fara Popice, střelnice Hamry, rota Podmolí, Andělský mlýn), není možno zatím naplánovat konkrétní využití.

Botanický výzkum:

Po dokončení základní fáze výzkumu katedrou botaniky PřF MU Brno (asi v roce 1996) budou následovat doplňovací výzkumy nižších rostlin a inventarizační výzkumy mykologické. Výzkum dynamiky vegetace sutí bude mít dopad i na teoretické aspekty fytoecologie. Budou vyhodnoceny některé poznatky získané sledováním ochránářsky významných druhů a budou pokračovat výzkumy a vyhodnocování přírodovědecky cenných ohrožených lokalit. Výstupem botanických prací v NP Podyjí bude publikace " Flora Podyjí " .

Zoologický výzkum:

Obratlovci - po dokončení základních inventarizačních výzkumů všech tříd obratlovců bude v této oblasti zaměřena pozornost k výzkumům na poli druhové ochrany a dynamiky populací některých vzácných či ohrožených druhů. Rovněž bude nutné zaměřit se na postižení bionomických nároků některých citlivých druhů tak, aby mohla být zajištěna účinná územní ochrana. Průběžně bude nutné pokračovat v zachycování druhového spektra, zejména u některých dynamických skupin, např. u ptáků.

Bezobratlí - bude nezbytné intenzivně pokračovat v inventarizaci již zpracovávaných skupin vzhledem k tomu, že mnoho druhů je možno prokázat jen za zvláštních podmínek (např. klimatické anomálie), nebo náhodou (neznalost bionomických nároků, skrytý způsob života atd.). Dále je nutné zajistit započatí inventarizačních výzkumů v co nejširším možném spektru skupin bezobratlých se zaměřením na skupiny bioindikačně významné (viz kap. 5.1.2.).

Výzkum bezobratlých musí pokračovat i formou inventarizačních průzkumů na jednotlivých cenných a ohrožených lokalitách v ochranném pásmu (stepní kopečky, prameniště atd.).

Významnou kapitolou je rovněž průběžná inventarizace fauny sutí.

Veškerý výzkum bezobratlých by měl být směřován ke stanovení podmínek pro zajištění územní ochrany jednotlivých stanovišť. Musí být zachována případně posilována druhová diverzita společenstev bezobratlých, zejména na ohrožených a sukcesí procházejících plochách (stepní lada, lesní okraje a pod.).

Komplexní výzkum Ledových slují:

Této unikátní lokalitě je třeba věnovat stálou pozornost. Ve střednědobém horizontu již bude možno vynést některé shrnující závěry. Bude to vyplývat z vyhodnocování výsledků měření posunů skalních bloků a průzkumu podzemí, jež by spolu s mikrotektonic-

kou analýzou mělo přispět k odpovědi na otázku vzniku a vývoje puklinových jeskyní a celé lokality.

Z hlediska výzkumu živé přírody bude probíhat vyhodnocování inventarizace fauny sutí a puklin s předpokladem výskytu reliktních druhů hmyzu a pavouků.

Spolupráce s institucemi v Rakousku:

Vzhledem k přírodnímu charakteru fenoménu Podyjí (území Dolního Rakouska a České republiky) je nezbytné zainteresovat na výzkumu Podyjí (i vzhledem k připravované bilaterální ochraně) rakouské instituce.

Další střednědobé cíle na poli vědy a výzkumu vyplynou z postupu poznávání území NP Podyjí.

5.1.8.3. Krátkodobé cíle a úkoly

Budování pracoviště GIS:

V současné době je na Správě NP Podyjí oživován systém ARC/INFO, který je univerzálním softwarem používaným pracovišti ochrany přírody. Stávající hardwarové vybavení bude postupně doplňováno dle potřeby. Data v potřebných informačních vrstvách jsou získávána průběžně (např. místopis, hydrologická mapa, porostní mapa atd.). V nejbližší možné době bude zahájen zkušební uživatelský provoz.

Garant: Správa NP Podyjí - pracoviště GIS.

Finanční krytí: z prostředků Správy NP Podyjí.

Termín: průběžně, uživatelský provoz koncem roku 1993.

Zoologický výzkum:

viz kapitola 5.1.2.2.

Botanický výzkum:

viz kapitola 5.1.2.2.

Vzhledem k naprosto nutnému přesahu základního inventarizačního výzkumu na rakouské území bude účelné pokusit se o navázání spolupráce s rakouskými institucemi (univerzita Vídeň apod.).

Malakologický výzkum:

V zájmu objasnění postglaciálního vývoje krajiny v tomto území bude nezbytné v některých vhodných profilech odebrat vzorky ze sond. Vhodné lokality pro výkop sond je nutno neprodleně prověřit.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: jaro 1993.

Mykologický výzkum:

viz kapitola 5.1.2.2.

Podrobný geologický výzkum:

Vzhledem k nezbytnosti ověřit některé fytoecologické závislosti, zejména vliv kombinace reliéfu a geologického podkladu, bude nezbytné některé vybrané lokality prozkoumat podrobným geologickým mapováním. V současné době jsou již takto zpracovávány Ledové sluje.

Garant: Správa NP Podyjí ve spolupráci s PŘF MU Brno.

Termín: průběžně.

Geomorfologické mapování údolí Dyje:

Ještě v roce 1992 budou započaty práce, jejichž výsledkem bude geomorfologická mapa v měřítku 1:10.000. Vybrané lokality budou zpracovány v měřítku podrobnějším. Předpokladem je, že v rámci tohoto úkolu mohou vyplynout i nové teoretické poznatky o vývoji říčních údolí. Geomorfologické mapování bude důležitým pramenem pro výzkumy v dalších oborech.

Zpracovatel: Geografický ústav ČSAV Brno.

Finanční krytí: z interních grantů ČSAV.

Termín: průběžně.

Výzkum Ledových slují:

V rámci již zmíněného komplexního výzkumu této lokality (kapitola 5.1.8.2.) budou v nejbližším období plněny některé dílčí úkoly a cíle:

Výzkum fauny sutí - zmíněno již v kapitole 5.1.2.

Zpracovatel: Entomologický ústav AV ČR

Finanční krytí: z grantů AV ČR.

Termín: konec roku 1994, dále nesoustavně.

Speleologický výzkum podzemních prostor - vzhledem k rozsahu úkolů je zajišťován několika speleologickými skupinami.

Garant: ČÚOP Praha.

Finanční krytí: ČÚOP Praha.

Termín: konec roku 1995.

Sledování pohybu skalních bloků - je prováděno terčovými měřidly stabilně instalovanými na třech vybraných místech. Měření bude probíhat v delším časovém úseku a mělo by přispět k objasnění vzniku a minulého i budoucího vývoje tohoto území.

Garant: ČÚOP Praha ve spolupráci s Ústavem Geotechniky a Správou NP Podyjí.

Finanční krytí: ČÚOP Praha, Správa NP Podyjí.

Termín: odečítání měřidel průběžné v intervalu 14 dní provádí Správa NP.

Botanický výzkum - probíhá jako dílčí součást inventarizačního výzkumu flory a vegetace Podyjí (viz kap. 5.1.2.) se zaměřením na postižení dynamiky vývoje společenstev okrajů sutí a postižení vlivu reliéfu a expozice terénu na vegetační poměry.

Řešitel: Katedra botaniky PřF MU Brno.

Finanční krytí: z grantů MŽP ČR.

Termín: konec roku 1996.

Mikroklimatický výzkum - probíhá za účelem objasnění dynamiky proudění vzduchu v komplexu puklinových jeskyní a jejich okolí v roční i denní periodě.

Garant: ČÚOP Praha.

Finanční krytí: ČÚOP Praha a Správa NP Podyjí.

Termín: konec roku 1994.

Mikroklimatický výzkum údolního fenoménu:

Pro potřeby botanického výzkumu a objasnění některých závislostí vývoje vegetace údolního fenoménu probíhá mikroklimatický výzkum. V několika vybraných profilech budou osazeny kontinuální měřicí technikou příčné transekty údolím Dyje.

Zpracovatel: katedra geografie PřF MU Brno.

Finanční krytí: z grantů MŽP ČR.

Termín: konec roku 1994.

Činnost oddělení speciální ochrany přírody:

- Toto oddělení s výše zmíněnou funkcí (viz kap. 5.1.8.1.) bude v roce 1993 posíleno o dosud neobsazenou funkci zoologa.

- Všichni pracovníci oddělení budou seznámeni s uživatelskou verzí GIS ARC/VIEW a budou zaškoleni na ovládání databázových souborů DBF.Data ze svého oboru tak budou aktivně předávat do databanky GIS.

Termín: do konce roku 1993.

- Všichni příslušní pracovníci budou vytvářet databanku rostlinných a živočišných druhů vyskytujících se v zájmovém území.

Termín: průběžně.

- Všichni pracovníci budou vytvářet bibliografii přírodovědecké literatury, jež se vztahuje k zájmovému území a blízkému regionu.

Termín: průběžně.

- Na oddělení bude založen z důvodů demonstračních herbář rostlin zájmového území a blízkého regionu.

Termín: jaro 1993 a dále průběžně.

- Na oddělení bude pořízena z důvodů demonstračních entomologická sbírka druhů ze zájmového území a blízkého okolí.

Termín: jaro 1993 a dále průběžně.

- Bude dokompletováno materiálně-technické vybavení oddělení (binokulární mikroskop, entomologické pomůcky, lis na rostliny atd.).

- Oddělení bude koordinovat zpracovávání plánů péče o jednotlivé lokality zvýšeného zájmu (viz kap. 5.1.6.).

5.2. P é č e o l e s

5.2.1. Východiska péče o les

Původní návrh zonace lesů v Národním parku Podyjí, zpracovaný počátkem roku 1991 Správou CHKO Podyjí a ČÚOP Praha, vycházel striktně z intenzity potřebné péče, nutné k dosažení cílů ochrany přírody. Zvolená míra generalizace ve prospěch arondace ploch byla poměrně malá, takže výsledná mapa v podstatě odpovídala kategorizaci území podle nutné intenzity managementu. Výsledky této práce jsou cenným obrazem zachovalosti lesů v Podyjí. Dokumentují značnou zachovalost porostů v jádrovém území především po stránce dřevinné skladby, méně struktury porostů a na druhé straně roztržitost přirozených porostů v okrajových partiích (viz přílohy plánu péče).

V předstihu před vyhlášením NP Podyjí byl vyhlášen Lesní hospodářský celek NP Podyjí (rozhodnutí MZe ČR č. 256/SSLH z 25.6.1991). Tímto rozhodnutím byly zároveň lesy v tomto LHC převedeny do kategorie "lesy zvláštního určení". Na ÚHÚL Brandýs nad Labem - pobočka Brno - bylo ministerstvem ŽP ČR zadáno vypracování nového LHP pro právě vzniklý LHC NP Podyjí. Byl schválen Správou NP Podyjí č.j. 1436/92 z 30. 11. 1992. Již předtím bylo rozhodnuto, že i v národních parcích ČR je nutné zachovat platnost zákona č. 61/1977 Sb., o lesích. Nutno podotknout, že platnost lesního zákona v NP do jisté míry komplikuje rychlost a kvalitu realizace ochrannářského managementu.

Při tvorbě nového LHP byla revidována i zonace NP. Hranice zón jde vždy striktně po hranici porostů a respektuje organizační rozdělení lesů. Přílišná roztržitost zón na hranicích les - les tak byla odstraněna. K těmto změnám bylo přikročeno po dohodě ÚHÚL s Odborem ochrany přírody MŽP ČR v Praze.

Celková výměra lesního půdního fondu na území národního parku činí 5.336 ha, výměra porostní půdy je 5.270,71 ha. Na zóny připadá:

zóna I	1.831 ha	34,7%
zóna II	2.506 ha	47,6%
zóna III	893 ha	16,9%
ochranné pásmo	41 ha	0,8%

Nejsou tak striktně respektovány přírodní podmínky a kritéria IUCN pro zonaci NP, ale z hlediska konkrétní situace v Národním parku Podyjí a nároků na jednoznačnost hranic, se toto současné vymezení zón jeví jako organizační a provozní nutnost.

Specifickým rysem NP Podyjí je skutečnost, že zpracování nového LHP pro NP bylo zadáno před vydáním zákonů týkajících se ochrany přírody a před zpracováním Plánu péče o NP, tedy v logicky obráceném pořadí, neboť zásady plánu péče jsou nadřazeny ustanovením lesního hospodářského plánu. Tak jako většina složek přírody v NP je les pro účely péče o něj velmi málo probádán. To se týká podchycení současného stavu detailního určení cílového stavu, i postupů potřebných pro dosažení vytčených cílů.

V zákoně ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, je v § 22 uloženo převést hospodaření v lesích národních parků na správu těchto území. Správa NP Podyjí pokládá realizaci tohoto ustanovení § 22 za stěžejní bod v budoucích možnostech státní ochrany přírody aktivně ovlivňovat vývoj přírodního prostředí v národních parcích. Realizace tohoto progresivního ustanovení by umožnila:

- managementová opatření a zásahy bude možno přenášet přímou cestou do praxe a bude je možné kumulovat a ztotožňovat s lesnickou činností.
- snadnou a účinnou kontrolu prováděné lesnické činnosti a managementových zásahů.
- nezávislost lesního personálu na ekonomických stimulech platných v intenzivním lesním hospodářství.
- účinnou výchovu pracovníků lesního provozu.
- lesní personál bude zároveň plnit funkci strážní a kontrolní.
- myslivecké využití území bude možné přímo podřídit zájmům ochrany přírody.
- techniku a pracovní síly bude možno využít i pro další nutné práce v území NP (např. budování terénního informačního systému a terénního vybavení, opravy cest a pod.).
- při převedení hospodaření na správu NP by bylo třeba přenosem kompetencí vyřešit rozpor, kdy Správa NP by měla ve své kompetenci jak hospodaření v lesích, tak státní správu v nich.

Plán péče o národní park určuje hlavní zásady péče o porosty podle jejich stavu a kvality, vymezuje činnosti přípustné v jednotlivých zónách a stanoví úkoly k zajištění lesnické činnosti. Jeho zvláštní přílohou jsou konkrétní postupy péče o jednotlivé porostní skupiny. Konkrétní opatření jsou poplatná současným znalostem a časovým možnostem, je třeba počítat s tím, že budou postupně doplňována a přizpůsobována novým poznatkům.

Úkoly na úseku LH lze podle časového plnění rozdělit na střednědobé a krátkodobé. Pokud budou v rámci těchto úkolů prováděny jakékoli výzkumy, je nutné aby obsahovaly realizační výstupy ve formě doporučených opatření.

5.2.1.1. Střednědobé cíle

- Materiální a personální dobudování složky lesního provozu při Správě NP Podyjí. Tato problematika bude řešena samostatnou studií (viz 5.2.1.2.).

- Zajištění potřeby autochtonního sadebního materiálu v požadovaném množství i sortimentu z vlastních zdrojů tak, aby byl zaručen jeho původ i nároky na pěstování.

- Podle výsledků managementových opatření a rekonstrukčních zásahů přikročit k revizi zonace v lesích NP Podyjí.

- Průběžná aplikace výsledků přírodovědeckého výzkumu území NP do " Plánu péče o NP - péče o lesní plochy ", jejich promítnutí do provozních opatření.

- Vytvoření samostatného hospodářského souboru glaciálních erozních strží.

- Vytyčit reprezentativní zkusné plochy a zahájit výzkum dynamiky lesních ekosystémů.

- Provést detailní typologický průzkum území a v návaznosti na něj navrhnout druhovou skladbu pro soubory lesních typů.

- Provést inventarizaci:
 - druhů a rozšíření dubů
 - rozšíření akátu
 - rozsahu a stavu pařezin
 - rozsahu a stavu světlin a bezlesých lesostepních ploch
 - skalních borů.

- V návaznosti na inventarizaci vymezit semenné a uznané porosty pro potřeby ochrany přírody.

5.2.1.2. Krátkodobé cíle a úkoly

Dokončení "Plánu péče o NP Podyjí - péče o lesní plochy":

Zpracovatel: VaMP ČÚOP Brno.

Finanční krytí: ČÚOP Praha.

Termín: část tohoto dokumentu, jež se týká I. zóny NP, je nutno odevzdat do konce roku 1992. Zbývající část bude dokončena do června roku 1993.

Realizace převodu hospodaření v lesích NP Podyjí:

K převodu by mělo dojít delimitací z organizace "Lesy ČR" a závisí na dořešení kompetenčních problémů.

Garant: MŽP ČR.

Termín: červen 1993.

Osvětová a informační kampaň u lesního personálu:

Bude důležitou součástí vytvoření vztahu těchto pracovníků k principům ochrany přírody a pravidlům managementových opatření. Bude uskutečňována zejména pracovníky Oddělení péče o les Správy NP Podyjí pravidelnou účastí na výrobních poradách. Později budou pořádány pro pracovníky lesního personálu odborné semináře, terénní exkurze a pod.

Důsledné uplatňování kontroly:

Půjde zejména o vytvoření důvěry a propojení formou osobní účasti pracovníků Oddělení péče o les při těžebních, pěstebních a managementových zásazích. Dodržování zákonů v oblasti ochrany přírody a lesního hospodářství bude zajišťováno výkonem státní správy na těchto úsecích.

Garant: Správa NP Podyjí - oddělení péče o les.

Termín: průběžně.

Zpracování studie "Materiální a personální podmínky lesnické činnosti při správě NP Podyjí":

Pro zajištění bezproblémové delimitace lesního provozu pod Správu NP Podyjí v souladu s § 22 zák. 114/92 Sb. je nutno připravit tuto rozvalu, která by objasnila problematiku přechodu a následného chodu celého lesního provozu. Studie bude obsahovat i ekonomická východiska.

Garant: Správa NP Podyjí - oddělení péče o les.

Termín: březen 1993.

Převedení lesů pod hrází Vranovské přehrady do LHC NP Podyjí

Jde o lesy ležící v ochranném pásmu NP Podyjí, které nebyly do LHC NP Podyjí zařazeny z důvodů administrativních nejasností.

Garant: Správa NP Podyjí

Termín: při obnově LHC Znojmo

5.2.2. Zásady lesnické činnosti v typech porostů a zónách

Porosty v NP lze z hlediska pěstebních zásahů rozlišit do tří skupin:

- A) Porosty přírodě blízké dřevinné skladby, různověké nebo alespoň s vyvinutými etážemi, přirozená společenstva odpovídající danému stanovišti. Část porostů, kde je to možné, ponechat přirozenému vývoji. U zbylé části porostů je třeba tvořit a podporovat prostorovou a věkovou diferencovanost a stabilitu porostů, vnést chybějící dřeviny přirozené skladby. U části z nich směřovat k výběrnému způsobu hospodaření. Porosty výhledově ponechat přirozenému vývoji. Již nyní v nich simulovat přírodě blízké podmínky (ponechat souše, vývraty).
- B) Porosty s přijatelnou dřevinnou skladbou, avšak se zastoupením nepůvodních dřevin, nebo nedostatečné věkové a porostové rozrůzněnosti.

U porostů výchovou nebo obnovou měnit dřevinnou skladbu, vnášet chybějící dřeviny přirozené skladby. Menšími obnovními prvky porosty věkově diferencovat, připravovat pro přechod do kategorie A.

- C) Porosty s nevyhovující dřevinnou skladbou, nebo s nízkým tvarem lesa.

Část porostů bude ponechána a z důvodů přírodovědných či naučných dále pěstována ve stávající podobě.

Část porostů bude dopěstována běžným způsobem, v průběhu obmýtlí bude připravována pro obnovu na les přírodě blízký (vhodná dřevinná skladba, prostorová a věková diferencovanost).

V části přeměna porostů bude před dosažením mýtného věku provedena. Pořadí bude závislé na agresivitě stávajících dřevin a lokalizaci porostu. Do provedení přeměn budou případně cenné části těchto porostů chráněny před šířením agresivních dřevin. Při přeměnách akátu lze v případě nezbytnosti použít Roundup, přednostně bude využívána přeměna přes borové mlaziny.

5.2.2.1. I. zóna

Lesnická činnost v I. zóně je zaměřena na dosažení porostů typu A. Činnost v celé zóně musí být zaměřena k ochraně přírodních společenstev, udržování a posilování jejich autoregulačních schopností.

Zásady péče o les v I. zóně:

- Při obnově využívat v maximální míře zmlazení stanovištně vhodných dřevin.
- Zajistit doplnění a vylepšení formou podsadeb a podsíjí geneticky vhodným materiálem místní provenience a ověřovat jeho původ, zajišťovat osivo sběrem v území, sledovat způsob produkce sadebního materiálu.
- Chemické ošetření kultur (kromě nátěrů proti okusu zvěří) a hnojení porostů se nepřipouští.
- Výchovné zásahy v porostech se provádějí s cílem dosažení přirozené druhové a věkové skladby porostů a prostorové diferencovanosti.
- Při zásazích bude část hmoty dle dohody ponechávána v porostech.
- Při těžebních zásazích v porostech se ponechávají význačné solitery a doupné stromy.
- Při případné obnově se používá clonná seč; násek popř. plošně omezená holoseč, kterou lze uplatnit u porostů agresivních dřevin, v pěstebně naléhavých případech.
Velikost a tvar obnovních prvků určí Správa NP Podyjí.
- Holosečí ve smíšených porostech se rozumí těžba se zachováním životaschopné, druhově vyhovující listnaté složky ve všech věkových kategoriích. Opatření v návaznosti na možnosti zpracování LHP.
- Úmyslné těžby včetně přibližování dřeva budou prováděny v období od 1. 11. do 15. 3. následujícího roku.
- Použití těžebních a odvětvovacích strojů, jakož i těžkých traktorů pro přibližování, je vyloučeno.
- Budování a rekonstrukce svážnic a svahových cest a dále budování mysliveckých zařízení vyjma těch, které slouží k redukci zvěře, se vylučuje. Opravy a údržby cest a svážnic budou prováděny po dohodě se Správou NP.
- Stávající síť turistických cest, která již nebude výrazně měněna, je nutno technicky zabezpečit tak, aby nemohlo docházet k erozním škodám v trase cesty i na okolních lesních pozemcích.
- Provede se urychlená optimalizace stavů lovné zvěře. V případě nepůvodních druhů postupná likvidace.
- Světliny a řediny v lesostepních lokalitách se nebudou zalesňovat, ponechat přirozenému vývoji, popř. uvolňovat okraje a udržovat plochy bezlesé. Stejný postup se bude uplatňovat i v případě stávajících holin a neúspěšných zalesnění.

5.2.2.2. II. zóna

Většina II. zóny bude postupně, v návaznosti na průběh změn porostů, přiřazená k I. zóně. Část zóny bude s ohledem na územní členění a plnění funkcí rekreačních a kulturně-naučných přiřazena ke III. zóně.

Úkolem péče o les je preference dřevin odpovídajících přirozené druhové skladbě a vytváření všestranně diferencovaných porostů. Obnovní těžby budou sledovat přípravu porostů k přirozené obnově.

Zásady péče ve II. zóně jsou obdobné jako v I. zóně s tím, že velikost a tvar sečí bude Správa NP Podyjí odsouhlasovat. Při clonné seči je výměra zásahu v prvních dvou fázích do výměry určena zákonem, umístění a velikost sečí následných fází bude Správou NP Podyjí určována s ohledem na stanovištní podmínky a vývoj porostu. Násečnou nebo holosečnou maloplošnou formou se bude postupovat u porostů stanovištně či provenienčně nevhodných a u porostů typu "delegačních porostů", výměra zásahu bude do jedné třetiny povolena zákonem. Myslivecká zařízení lze umísťovat s ohledem na minimalizaci škod zvěří, jejich umístění bude předem projednáno se Správou NP. Budování a rekonstrukce svážnic a svahových cest lze provádět pouze se souhlasem Správy NP.

5.2.2.3. III. z ó n a

Tato zóna zahrnuje okrajové území národního parku a v současné době zde převládají lesy s výrazným hospodářským charakterem.

V nově zpracovaném LHP se počítá s postupnou přeměnou lesů III. zóny na stanovištně optimální porosty. Na omezené ploše podél turistických tras budou v budoucnu demonstrovány produkční a současné lesní porosty a způsoby hospodaření.

Výchovné zásahy se provádějí s cílem odstranění druhově nevhodných dřevin. K obnovním těžbám jsou přednostně, avšak s přihlédnutím k minimalizaci ztrát, navrhovány porosty nepůvodních dřevin.

V lesích III. zóny platí v péči o les stejně zásady jako ve II. zóně s tím, že v porostech, které mají demonstrovat současné způsoby hospodaření, se hospodáří běžným způsobem. Budování účelových staveb se omezuje s přihlédnutím k ekologickému a estetickému vlivu. Budování a rekonstrukce svážnic a svahových cest lze provádět pouze se souhlasem Správy NP.

5.2.2.4. O c h r a n n é p á s m o

Malá část porostů ochranného pásma cca 41 ha je součástí LHC NP Podyjí. Byly sem zahrnuty z důvodů organizačních a v neposlední řadě pro svou přírodovědeckou hodnotu. Je v nich uplatňován režim zóny II.

V ostatních porostech ochranného pásma (Onšovsko, lesy pod hrází Vranovské přehrady), které nebyly do LHC NP Podyjí zahrnuty, je potřeba zajistit součinnost v uplatňování alespoň některých opatření (úprava stavu zvěře).

V nejbližším možném termínu (2 - 3 roky) je třeba začlenit všechny porosty ochranného pásma do LHC NP Podyjí.

5.3. P é č e o n e l e s n í p l o c h y

5.3.1. Charakteristika nelesních ploch

Nelesní část území národního parku zaujímá 16,5% z jeho celkové plochy. Z důvodů zarovnání hranic a zachování územní celistvosti byly do národního parku zahrnuty rovněž intenzivně obhospodařované pozemky orné půdy a v menší míře i sady a vinice, jež jsou obklopeny přírodně cennými lokalitami. Nelesní plochy v NP Podyjí lze rozdělit zhruba takto:

Vlhké a mezofilní louky

Jsou situovány převážně v údolní nivě Dyje a v údolnicích jejich přítoků na nelesních plochách (louky U Jejkala, pod Lesnou, u Horního Břečkova, Lukovské louky atd.). Často se jedná i o slatinná prameniště s velmi cennou florou a faunou (louky u Podmolí, Jejkal). Jde o náhradní společenstva olšin a potočních luhů. Na značné části těchto stanovišť bylo v poválečném období upuštěno od optimálního způsobu extenzivního využívání. Tato místa jsou dnes většinou pokryta náletovým porostem dřevin v různém stadiu sukcese. Kvůli této okolnosti dosud nebylo možno přesně zinventarizovat a plošně kvantifikovat rozlohu těchto společenstev. Vzhledem ke značné přírodovědecké hodnotě je nezbytné tato společenstva zachovat a optimálním režimem je udržovat.

Xerothermní společenstva

V Národním parku Podyjí se jedná o vřesovištní a stepní plochy zejména na východním okraji NP, jež vznikla ve středověku na místech vykloučených předpokládaných teplomilných doubrav. Po odstranění lesa byla na těchto plochách prováděna pastva, která přispěla k rozšíření náhradních keříčkových společenstev, zejména vřesu (*Calluna vulgaris*) a kručinky chlupaté (*Genista pilosa*). Kromě pastvy byly dalšími faktory , jež přispěly ke vzniku těchto unikátních společenstev, výsušnost stanovišť, nízký úhrn srážek a dlouhé vegetační období spolu s vysokou průměrnou teplotou v tomto období. Jen malá část vřesovištních a stepních stanovišť nebyla prokazatelně nikdy pokryta lesními společenstvy a jedná se o primární bezlesí, což je možno doložit výskytem reliktních druhů rostlin a živočichů.

Celkově se dá říci, že vřesovištní a stepní lokality patří k přírodovědecky nejvzácnějším partiím NP Podyjí. Jejich plošný rozsah není možné v současné době přesně stanovit, vzhledem k šíření porostů náletových dřevin, zejména borovice lesní, osiky,

akátu, šípku apod. Lze však s určitostí říci, že výměra těchto společenstev přesahuje plochu 140 ha. Jde z větší části o náhradní společenstva v substabilním stavu, jež musí být udržována vnášením dodatečné energie (odstraňování dřevain a vegetace, pastva a pod.).

Je nutné zdůraznit, že do této skupiny nelesních ploch nejsou zahrnuty lesostepní formace v údolí Dyje. Tato vegetace po fytoecologické stránce náleží k primárním bezlesím (skalní stepi), nebo je součástí xerothermních typů lesních společenstev. Většina ploch se nachází ve stabilním stavu.

Orná půda

Největší komplex orné půdy v národním parku je v enklávě Čížovska - 169,3 ha. Dalším větším celkem jsou pozemky jižně od Lukova v prostoru mezi bývalými drátěnými zátarasy a lesem. Zde se jedná o rozlohu 115,8 ha. Rovněž v nivě Dyje v úseku u Hardeggu jsou dva pozemky orné půdy o výměře 16 ha, u nichž bude snaha ze strany ochrany přírody o přednostní zatravnění. Na východním okraji NP bylo rovněž nutné zahrnout některé pozemky orné půdy do národního parku. Evidenčně se jedná o 16,04 ha, z nichž ovšem část již dnes nemá charakter orné půdy.

Na území NP Podyjí je tedy celkem 301,14 ha orné půdy. Vzhledem k poslání národního parku je tento stav nežádoucí a ze strany ochrany přírody bude uskutečňován postupný program na přeměnu pozemků orné půdy s intenzivním hospodářským režimem na plochy stabilnější. V menší míře půjde o zalesňování, výsadby krajinné zeleně, realizaci protierozních opatření a především o zakládání extenzivních trvalých travních porostů. Jen malá část plochy zůstane trvale zorněná z důvodů demonstračních a výzkumných. V ochranném pásmu, jež je z větší části tvořeno ornou půdou, bude nutné nalézt optimální způsob zemědělského využití tak, aby nedocházelo k negativnímu ovlivňování území NP.

Intenzivní sady a vinohrady

Do Národního parku Podyjí bylo nutno zahrnout z důvodů zachování územní celistvosti i plochy intenzivně využívaných sadů a vinic. V komplexu Havranického vřesoviště byly začátkem sedmdesátých let zřízeny dva sady (višně, třešně). Jejich existence významně zasáhla do přírodního prostředí zmenšením plochy vřesoviště, aplikací biocidů a hnojiv, existencí oplocení a rozdělením vřesoviště na dvě části. Celková plocha těchto dvou sadů je 30,5 ha. V budoucnu bude třeba přikročit k přímé likvidaci části sadů a revitalizaci travinných společenstev. Zbytek sadu bude převeden na extenzivní režim.

V lokalitě Šobes je na ploše 11,9 ha provozován již od středověku vinohrad. Specifikou této plochy je fakt, že leží na svahu údolního zářezu Dyje a je obklopena přirozenými lesy

spadajícími do I. zóny. V posledním období byl režim hospodaření značně zintenzifikován (chemická ochrana, hnojení, závlaha) a je těžko slučitelný s režimem NP. Vzhledem k historické tradici tohoto vinohradu Správa NP počítá s jeho převodem na alternativní vinařské hospodaření.

Další plochy

V území NP se nachází zastavěná část obce Čížov, která má statut ochranného pásma. Není počítáno s jejím územním rozvojem (viz kapitola 5.10.).

Významnou, i když plošně méně rozsáhlou, součástí plochy NP jsou vodní toky a nádrže. Sem je možno řadit vlastní tok Dyje s vodárenskou nádrží Znojmo, přítoky Dyje, na nichž je rovněž vybudováno několik malých vodních nádrží (Klaperův potok, Žlebský potok). Péče o vodní plochy a toky je řešena v kapitole 5.8. Vodní hospodářství.

5.3.2. Střednědobé cíle

5.3.2.1. Vlhké a mezofilní louky

- na základě výsledků a závěrů úkolu " Inventarizace nelesních ploch ", na základě fytoocenologických výzkumů a optimálního uspořádání vlastnických vztahů k půdě realizovat navržený model managementu na všech lokalitách.
- iniciovat optimální uspořádání vlastnických vztahů k půdě s cílem postupného převodu těchto lokalit do vlastnictví Správy NP Podyjí, některé pozemky je potom možno předat do dlouhodobého pronájmu.
- průběžně zajišťovat osvětovou činnost zaměřenou na informovanost uživatelů luk o výsledcích výzkumu lučních společenstev, o možnostech finančního krytí údržby luk atp.

5.3.2.2. Xerothermní společenstva

- dle fytoocenologických výzkumů, pokusů s dynamikou obnovy vřesovišť a výsledků úkolu " Inventarizace nelesních ploch " a dále na základě vyhodnocení zkušeností s pokusnou pastvou na vřesovišti navrhnout a začít využívat managementový model péče o vřesoviště.
- uspořádání vlastnických vztahů k půdě usměrňovat s cílem postupného převodu pozemků do vlastnictví Správy NP Podyjí, vytipované lokality pak zájemcům pronajímat.

- osvětovou činnost zaměřit na vysvětlování významu a přírodovědecké hodnoty těchto společenstev, na vysvětlování významu jejich řízené údržby.

5.3.2.3. Orná půda

- v souvislosti s komplexními pozemkovými úpravami realizovat krajinné úpravy (protierození ochrana, TTP, výsadba zeleně, revitalizace toků ...). Jako výchozí podklady využít generely SES.
- realizace projektu zatravnění pozemků vypracovaného z hlediska ochrany přírody a vodohospodářských požadavků.
- usměrňovat optimální uspořádání vlastnických vztahů k půdě s cílem přenechat užívání půdy vlastníkům příp. nájemcům (družstva) za předem dohodnutých podmínek.
- s nájemci a vlastníky pozemků uzavírat písemné dohody, ve kterých budou vymezeny ochranné podmínky dle zpracované studie zemědělského využití NP a jeho ochranného pásma a stanovena výše finančního příspěvku poskytovaného za splnění dohodnutých podmínek.
- zajišťování kontrolní činnosti dle vypracovaného plánu kontrol, která bude zaměřena na kontrolu dodržování dohodnutých podmínek.
- zajišťovat průběžně osvětovou činnost se zaměřením na téma alternativní zemědělství, rodinné ekofarmy s využitím agroekoturistiky, seznamování uživatelů půdy a jejich vlastníků s ochrannými podmínkami národního parku.

5.3.2.4. Plochy intenzivních kultur

- zahájit realizaci přechodu současného hospodaření ve vinici Šobes na ekologické s cílem jejího přeřazení z III. zóny do zóny II., dle studie přechodu na ekologické hospodaření.
- usměrňovat uspořádání vlastnických vztahů k půdě s cílem postupného převodu pozemků do vlastnictví Správy NP Podyjí a jejich dlouhodobého pronájmu (ZD, soukromí rolníci).
- realizace studie přechodu intenzivně využívaných sadů u Havraníků na extenzivní, včetně vyřešení optimálního uspořádání vlastnických vztahů k půdě.
- osvětová činnost bude zaměřena na vysvětlování zásad ekologického hospodaření, možností finančního krytí za plnění dohodnutých podmínek atp.

5.3.2.5. Území ochranného pásma

- realizace managementu na lokalitách, které jsou z hlediska ochrany přírody cenné (Horecký kopec, Mašovická střelnice - vytipované lokality, další cenné lokality).
- iniciování optimálního uspořádání vlastnických vztahů k půdě v ochranném pásmu s cílem přenechání jejich užívání vlastníkům a nájemcům pozemků (kromě cenných lokalit).
- zajistit realizaci krajinných úprav s využitím výchozích podkladů - generelů SES.
- s nájemci a vlastníky pozemků uzavírat písemné dohody, ve kterých budou vymezeny ochranné podmínky v souladu se studií zemědělského využití NP a jeho OP a stanovena výše finančního příspěvku.
- realizace projektu zatravnění pozemků vypracovaného z hlediska ochrany přírody a vodohospodářských požadavků.
- zajišťování kontrolní činnosti dle plánu kontrol, která bude zaměřena na dodržování dohodnutých podmínek.
- průběžně zajišťovat osvětovou činnost zaměřenou na vysvětlování významu alternativního zemědělství, rodinných ekofarm s využitím agroekoturistiky, významu programů obnovy vesnice.
- iniciovat postupnou realizaci programů vesnice v obcích ochranného pásma.

5.3.3. Krátkodobé cíle a úkoly

5.3.3.1. Vlhké a mezofilní louky

- Dle výsledků úkolu " Inventarizace nelesních ploch ", (zpracovatel: pracoviště VaMP Brno), na základě fytoecologických výzkumů (PŘF MU Brno) a na základě optimálního uspořádání vlastnických vztahů vypracovat model managementu.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: konec roku 1994.
- Dle výsledků výše zmíněných prací vytipovat lokality, jejichž údržbu bude muset s ohledem na jejich přírodovědeckou hodnotu zajišťovat Správa NP Podyjí. Poté zajistit jejich převod do vlastnictví Správy NP (výkupy pozemků, náhradní pozemky, bezúplatný převod státního vlastnictví do vlastnictví Správy).
Finanční krytí výkupu pozemku: Státní fond ŽP.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: konec roku 1993.

- Na všech loukách zajistit kosení, doby seče usměrnit dle výsledků úkolu " Inventarizace nelesních ploch v NP Podyjí " a postupnou realizaci biotechnických zásahů.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: průběžně od r. 1993.
- Vypracovat vzor písemné dohody, která bude uzavírána s nájemci luk (příp. vlastníky).
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: květen roku 1993.
- Vypracovat vzor nájemní smlouvy pro vybrané pozemky ve vlastnictví Správy NP, které budou uzavírány se zájemci o kosení luk.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: konec r. 1993.
- Průběžně doplňovat a obnovovat seznam zájemců o údržbu a kosení luk (průzkum v obcích, organizacích).
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: průběžně.
- Zahájit osvětovou činnost zaměřenou na informovanost nájemců a vlastníků luk o podmínkách jejich údržby a možnostech finančního krytí jejich plnění.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: průběžně od r. 1993.
- S vlastníky a nájemci luk uzavírat písemné dohody o obhospodařování pozemků.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: průběžně od r. 1993.

5.3.3.2. Xerothermní společenstva (vřesoviště, stepní lokality)

- zajistit vyhodnocení fytoocenologického výzkum a pokusů s dynamikou obnovy vřesovišť (Dr. Petříček, PřF MU Brno).
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: konec roku 1993.
- zajistit pokusnou pastvu a její vyhodnocení (formou diplomové práce - VŠZ, PřF MU Brno).
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: rok 1996.
- zajištění trvalého pastevního režimu na vřesovištích.
Finanční krytí: Správa NP Podyjí.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: konec r. 1994.
- realizace výkupu pozemků od vlastníků, příp. bezúplatného převodu pozemků ve státním vlastnictví na Správu NP Podyjí ve

spolupráci s Pozemkovým fondem Znojmo, zajišťování náhradních pozemků.

Finanční krytí: Státní fond ŽP.

Garant: Správa NP Podyjí ve spolupráci s Programem péče o CHÚ.

Termín: průběžně.

- vypracování vzoru dohod (příp. nájemních smluv) mezi vlastníky pozemků , kteří se rozhodnou ponechat si pozemky ve svém vlastnictví, a Správou NP Podyjí.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: polovina roku 1993.

- zahájení osvětové činnosti, která bude zaměřena na objasnění významu řízené údržby těchto lokalit, na vysvětlování jejich přírodovědecké hodnoty.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: průběžně od r. 1993.

5.3.3.3. Orná půda (Čížovsko, Lukovsko)

- navázat úzkou spolupráci s Okresním pozemkovým úřadem, ref. ŽP při OÚ Znojmo a ref. regionálního rozvoje a výstavby a s vlastníky pozemků a jejich nájemci při realizaci krajinných úprav navrhovaných v souladu s Generely SES při komplexních pozemkových úpravách.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: r. 1993.

- zajistit vypracování generelů SES. Generely budou zajišťovány postupně dle kat. území tak, jak bude zajištěno finanční krytí. Generel SES pro k. ú. Čížov, Horní Břečkov, Lesná, Vranov bude odevzdán v termínu do 10. 12. 1992.

Finanční krytí: Správa NP Podyjí, OÚ Znojmo.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: r. 1993.

Zpracovatel: Ekologická dílna Brno.

- zadání projektu zatravnění pro pozemky na území NP a jeho OP.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: rok 1994.

- řešení optimálního uspořádání vlastnických a nájemních vztahů k půdě, identifikace parcel, spolupráce s Geodézií Znojmo, zem. organizacemi.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: do konce r. 1993.

- vytipování vhodných lokalit pro zavedení některé formy alt. zemědělství (ve spolupráci s VÚV Brno) a zadání projektu alt. zemědělství (ve spolupráci s hosp. subjekty).

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: průběžně.

- vypracování vzorové dohody, která bude uzavírána s vlastníky a nájemci pozemků.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: r. 1993.

- zajištění aktualizace studie zemědělského využití NP Podyjí a jeho ochranného pásma.
Finanční krytí: Správa NP Podyjí.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: r. 1994.
Zpracovatel: Ekologická dílna Brno.

- vypracování modelu výpočtu finančního příspěvku za plnění dohodnutých podmínek ve smyslu zmíněné studie.
Finanční krytí: Správa NP Podyjí.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: r. 1994.
Zpracovatel: Ekologická dílna Brno.

- identifikace parcel dle zón navržených zemědělskou studií jako podklad pro výpočet finančního příspěvku.
Zajistí: Správa NP Podyjí.
Termín: do konce r.1993.

- iniciovat zpracování komplexních pozemkových úprav v katastrech Čížov a Lukov.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: r. 1994.

- vypracování modelu kontrolní činnosti zaměřené na dodržování dohodnutých podmínek s vlastníky a nájemci pozemků, v souvislosti se zahájením kontrolní činnosti prohloubit spolupráci se všemi zainteresovanými organizacemi ke sjednocení cílů a zájmů v ochraně přírody NP a jeho OP (Česká inspekce ŽP, ref. ŽP OÚ Znojmo, Hygienická služba, Povodí Moravy, VÚV Brno, VaMP Brno atp., včetně zajištění potřebné laboratorní kapacity).
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: pol. r. 1994.

- zahájit osvětovou činnost zaměřenou na téma:
alternativní zemědělství a jeho význam, rodinné ekofarmy, možnosti využití agroekoturistiky, seznamování vlastníků a uživatelů pozemků v kulturách ochranného pásma se zásadami jejich využívání.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: průběžně od r. 1993.

- vypracovat informační publikaci pro místní obyvatelstvo s cílem seznámit je se zásadami zemědělského využívání pozemků v NP, možnostmi realizace rodinných ekofarem atp.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: r. 1994.

5.3.3.4. Plochy intenzivních kultur

- vypracování studie přechodu na ekologické hospodaření na vinici Šobes.
Finanční krytí: Správa NP Podyjí.
Zpracovatel: svaz Altervin.
Termín: do 31. 12. 1992.
- jednání s vlastníky pozemků na Šobeské vinici, informační kampaň zaměřená na řešení optimálního uspořádání vlastnických vztahů (kupní smlouvy, převodní smlouvy, sepisování dohod).
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: do konce r. 1993.
- zadání studie řešící převod intenzivního hospodaření v sadech u Havraníků na extenzivní režim.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: r. 1994.
- vyřešení uspořádání vlastnických vztahů k půdě v sadech u Havraníků.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: průběžně od r. 1993.
- zahájení osvětové činnosti: zásady ekologického hospodaření ve vinicích, sadech, možnosti finančního krytí za plnění dohodnutých podmínek.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: průběžně od r. 1993.

5.3.3.5. Území ochranného pásma

- vytipování cenných lokalit v ochranném pásmu NP Podyjí a zajištění jejich ochrany (ve spolupráce s VaMP Brno).
Garant: Správa NP Podyjí ve spolupráci s VaMP Brno.
Termín: r. 1993.
- řešení uspořádání vlastnických vztahů v ochranném pásmu (přednostně na výše zmíněných cenných lokalitách).
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: průběžně.
- zadání zpracování generelů SES jako podkladů pro krajinné úpravy.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: postupně dle k. ú.
- vypracování vzorové dohody pro vlastníky pozemků a jejich nájemce, ve kterých budou stanoveny podmínky zemědělského využívání pozemků.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: r. 1993.

- zadání aktualizace studie zemědělského využití pozemků v NP a jeho OP.
 Finanční krytí: Správa NP Podyjí.
 Garant: Správa NP Podyjí.
 Termín: do konce r. 1994.
 Zpracovatel: Ekologická dílna Brno.

- zadání projektu zatravnění pozemků u vytipovaných pozemků v OP.
 Garant: Správa NP Podyjí.
 Termín: r. 1994.

- vypracování modelu kontrolní činnosti zaměřené na dodržování dohodnutých podmínek s vlastníky a nájemci pozemků. V souvislosti se zahájením kontrolní činnosti prohloubit spolupráci se všemi zainteresovanými organizacemi ke sjednocení cílů a zájmů v ochraně přírody NP a jeho OP.
 Garant: Správa NP Podyjí.
 Termín: průběžně od r. 1993.

- zahájit osvětovou činnost zaměřenou na vysvětlování významu alternativního zemědělství, rodinných ekofarem s využitím agroekoturistiky, významu programů obnovy vesnice.
 Garant: Správa NP Podyjí.
 Termín: průběžně od r. 1993.

5.4. Ekotony

5.4.1. Charakteristika ekotonů v národním parku a jeho ochranném pásmu

Na území národního parku se setkáme s několika typy ekotonů. Jejich význam z hlediska ekologické stability a biodiverzity roste zejména směrem k okrajům území. V těchto místech došlo v poválečném období díky intenzifikaci zemědělského hospodaření k degradaci, ale i k přímému ničení ekotonových společenstev (likvidace rozptýlené vegetace, luk a pastvin atd.). Vzhledem k nesmírnému významu těchto společenstev zvláště pro III. zónu NP a ochranné pásmo bude nutné zajistit regeneraci porušených a tvorbu nových ekotonů. Jmenujme aspoň několik nejdůležitějších typů ekotonů, jež jsou v NP zastoupeny.

Typ les - pole

Tvoří převážnou část severní a západní hranice národního parku. Jeho charakter a přírodní hodnota je většinou značně narušená díky intenzivnímu lesnímu a zemědělskému hospodaření, často je silně redukováno kvantitativně i kvalitativně keřové patro. Bylinné patro je značně pozmeněno, zejména díky silné eutrofizaci.

Typ les - louka

Zbylé fragmenty tohoto dříve mnohem častějšího ekotonu mají většinou odpovídající přírodní kvality, včetně živočišné složky ekotonových společenstev. Převážná část tohoto typu ekotonu je zachována v údolní nivě Dyje, dále na Čížovsku (povodí Klaperova potoka) a v západní části NP (lokalita u Jejkala). Tato společenstva v minulosti mizela samovolným rozšiřováním plochy lesa při absenci kosení luk (zejména po 2. světové válce) a zorněním lučních enkláv, zejména pramenišť potoků. Toto zornění se týká především okolí Lukova (Volský potok) a Čížova (Klaperův potok).

Typ les - step

Společenstva vzniklá buď polopřirozeně (Havranické vřesoviště, Kraví hora) nebo přímo původní (lesostepní lokality v údolí Dyje). Je zde vyvinut vysoký stupeň biodiverzity a přírodní prostředí na těchto plochách je jedním z hlavních motivů ochrany celého území. Lokality jsou buď ve stadiu klimaxu nebo jen s nízkou dynamikou sukcesních pochodů (Havranické vřesoviště).

Typ pole - step

Tento typ se vyskytuje v omezené míře na kontaktu Havranického vřesoviště se zemědělskou půdou a na Hradišti. Je pro něj typický výskyt např. vzácných teplomilných plevelů, jež je víceméně vázán na tradiční způsoby zemědělského hospodaření. Společenstva tohoto typu jsou ohrožena zejména intenzifikací zemědělské výroby, jež nepříznivě působí i na stepní společenstva (insekticidy, nitrifikace, vápnění, závlaha).

Typ litorální zóna

Na území NP Podyjí je několik menších vodních nádrží, jejichž litorální pásma jsou specifickým typem ekotonu se značnou biodiverzitou a s výskytem některých pozoruhodných druhů, například v rybnících " U Jejkala " roste masožravá bublinatka (*Utricularia australis*).

5.4.2. Střednědobé cíle

- dosažení změn způsobu zemědělského hospodaření v ochranném pásmu NP ve smyslu ekologizace a zmenšení intenzity hospodaření.

- postupná regenerace všech typů ekotonů v NP přímým i nepřímým způsobem (pozastavení nadměrné nitrifikace, přeměna lesů na přirozenou skladbu).

- změna krajinných struktur na nelesní půdě III. zóny NP a ochranném pásmu NP. Půjde o obnovu lučních společenstev, výsadbu liniové, plošné i soliterní vegetace, přičemž dojde i ke vzniku a regeneraci ekotonových společenstev (viz. kapitola 5.3.). Celková délka přechodových společenstev se zejména v okrajových partiích NP a v ochranném pásmu podstatně zvýší, což bude znamenat značné posílení ekologické stability krajiny.

5.4.3. Krátkodobé cíle a úkoly

- inventarizace významných ekotonů všech typů v celé ploše NP.
Zpracovatel: Správa NP ve formě textové zprávy a mapových příloh.

Termín: do konce roku 1994.

- analýza terénních průzkumů a návrh nápravných opatření.

Zpracovatel: Správa NP Podyjí.

Termín: do konce roku 1995.

- aktualizace LÚSES. Návrh nových krajinných struktur v rámci pozemkových úprav v ochranném pásmu NP a v rámci projektu krajinných úprav.

Garant: Správa NP

Termín: konec roku 1995

5.5. Ú z e m n í s y s t é m e k o l o g i c k é s t a b i l i t y

5.5.1. Charakteristika ekostability území NP Podyjí a jeho ochranného pásma

Ekologickou stabilitu krajiny určuje v obecném slova smyslu míra schopnosti ekosystémů na určitém vymezeném území a čase zachovávat a udržovat se v rovnovážném stavu. Nejvyšší ekologickou stabilitu mají takové systémy, kde není třeba žádná dodatečná energie a jež se udržují v homeostáze autoregulačními mechanismy. Jedním ze strategických cílů v národních parcích je dosáhnout velké plošné zastoupení takových ekosystémů.

V okrajových částech Národního parku Podyjí budou ale vždy existovat plochy, kam bude nutno energii vkládat.

Takovými plochami jsou například vřesoviště, jejichž existence je vázána na znemožnění sukcese dřevin. Podobně je tomu například u slatinných pramenišť.

Nejmenší míru ekologické stability v Národním parku Podyjí a jeho ochranném pásmu mají zejména plochy orné půdy. Nutná vložená energie je zde obrovská. Využívání biologicko-energetického potenciálu krajiny je vybičováno až k horní hranici různými intenzifikačními faktory (nadměrné hnojení, chemické ošetřování kultur, používání vysoce produktivních, ale choulostivých odrůd atd.). Tím je překročena mez únosnosti a takové " hospodaření " má trvalé destruktivní následky pro fyzikálně - chemické vlastnosti půd a pro jejich biologické oživení.

Hospodaření tohoto typu, které je provozováno v ochranném pásmu na Čížovsku a Lukovsku, má značný negativní vliv i na stabilní ekosystémy v jádrové části NP. Projevuje se to zejména transportem biocidních látek a hnojiv povrchovými i podzemními vodami a vodní erozí s transportem nerozpustných látek. V nedávné minulosti bylo intenzivní hospodaření spojeno i s likvidací stabilních krajinných prvků. V Národním parku Podyjí šlo zejména o likvidaci:

- stepních kopečků a skalních výchozů (okolí Popic a Havraníků)
- vlhkých luk v nivách vodotečí (Čížovsko)
- pramenišť (Lukovsko, Čížovsko)
- rozptýlené zeleně (ve větší míře i v posledních 15 letech na Čížovsku)
- oslabení retenční schopnosti krajiny likvidací mezí (Čížovsko, Lukovsko) a výstavbou drenážních systémů (v západní části ochranného pásma a na Čížovsku).

Pro posílení ekologické stability, zejména zemědělsky využívaných ploch, je nutno aplikovat principy územního systému ekologické stability krajiny (ÚSES). Mimo to přispívá ÚSES k uchování genofondu krajiny. Základem pro vymezení ÚSES je inventarizace kostry ekologické stability. Ta byla zpracována v Oborovém dokumentu (1985) a dále publikována (např. Buček, Lacina 1990).

" Na území CHKO Podyjí bylo vylišeno celkem 53 ekologicky významných segmentů krajiny, jež tvoří kostru ekologické stability tohoto území " (Buček, Lacina 1990). Plocha těchto segmentů je 1.400 ha. Čtyři z nich (Ledové sluje - Braitava, Hardeggské skály, Nový Hrádek - Vraní skála, Havranické vřesoviště)

byly vzhledem k velkému biogeografickému významu klasifikovány jako biocentra nadregionálního významu.

Celé údolí Dyje mezi Vranovem n. Dyjí a Znojmem je díky téměř úplné katéně ekosystémů, nesmírné druhové diverzitě a biogeografické poloze hodnoceno jako biocentrum nadregionálního významu a jako součást biokoridoru provinciálního významu (Buček Lacina 1990).

Z výše jmenovaného počtu 53 ekologicky významných segmentů krajiny jsou - 4 lokality nadregionálního významu
- 18 lokalit regionálního významu
- 31 lokalit významu lokálního.

Z hlediska ekotopů jde o 18 lesních lokalit, 10 lesostepních a skalních lokalit, 11 ekotopů vřesovištních a stepních lad, stejný počet mokřadů a rybníků, dvě mezofilní louky a jeden říční ekosystém.

Ekologická stabilita na lesních pozemcích

Obecně lze říci, že ekostabilita se v této části národního parku snižuje od středu k okrajům území. Vzhledem ke skutečnosti vyhlášení národního parku bude otázka zvyšování ekologické stability lesa řešena diferencovaným managementem dle jednotlivých zón, jak je uvedeno v kapitole 5.2. Zvyšování ekologické stability zejména ve II. a III. zóně je tedy procesem doprovázejícím úpravu přírodních podmínek.

Ekologická stabilita na nelesních pozemcích

Mimo ploch s vysokou ekologickou stabilitou, jež jsou součástí biocenter a biokoridorů (Havranické vřesoviště, louky v údolí Dyje), se v Národním parku Podyjí jedná především o Čížovsko. Tato převážně polní enkláva má z větší části podobný charakter jako krajina ochranného pásma. Výhodiska péče o nelesní plochy jsou již uvedena v kapitole 5.3. Veškerá opatření, jež budou realizována na nelesních plochách, musí vycházet z principů ÚSES. O zpracování lokálního územního systému ekologické

stability (LÚSES) se pokusil Urbion Bratislava v Územním plánu VÚC CHKO Podyjí (1989). Vzhledem ke změněným společenským podmínkám, okolnosti vzniku NP Podyjí a ne zcela vyhovujícímu zpracování, je nutno vytvořit nový projekt LÚSES pro NP a jeho ochranné pásmo s přihlédnutím k širším krajinným vazbám. Zohlednit právě širší krajinné vazby se jeví jako velmi důležité, vzhledem k úzkému a protáhlému tvaru území.

5.5.2. Střednědobé cíle

- Pokračovat v realizaci tvorby LÚSES na území ochranného pásma na Čížovsku a jižně od Lukova
 - převody orné půdy na TTP
 - výsadby krajinné zeleně
 - zřizování biokoridorů
 - revitalizace pramenišť a nelesních úseků malých vodotečí.
- Dořešení majetkoprávních vztahů pro záměr zřizování ekostabilizačních prvků na orné půdě.
- Dokončení realizace " Komplexních pozemkových úprav " na zemědělské půdě v ochranném pásmu NP Podyjí, případně na pozemcích orné půdy ve III. zóně Národního parku Podyjí.

5.5.3. Krátkodobé cíle a úkoly

- Zajistit zpracování generelů SES pro k. ú. Čížov, Horní Břečkov, Lesná a Vranov.

Zpracovatel: Ekologická dílna Brno.

Finanční krytí: Správa NP Podyjí, Okresní úřad Znojmo.

Termín: polovina roku 1993.

- Kompletní inventarizace kostry ekologické stability v nelesní části III. zóny NP a v ochranném pásmu.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: konec roku 1995.

- Zajistit zpracování generelů SES pro zbývající katastrální území v nelesní části III. zóny NP a v ochranném pásmu NP.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: konec roku 1995.

- Dořešení vlastnických vztahů na zemědělské půdě v NP a jeho ochranném pásmu.

Garant: Identifikaci pozemků a jednání s vlastníky jménem SOP provádí Správa NP Podyjí.

Termín: konec roku 1993.

- Realizace komplexních pozemkových úprav ve smyslu zákona ČNR " O pozemkových úpravách a pozemkových úřadech " č. 284/1991 Sb. Přednostně musí být řešen katastr Čížov.

Garant: Pozemkový úřad Znojmo.

Termín: konec roku 1994.

- Realizace LÚSES na vytipovaných místech zejména k. ú. Čížov.

Garant: Okresní pozemkový úřad Znojmo, Správa NP Podyjí.

Finanční krytí: z fondu ŽP ČR.

Termín: konec roku 1995, potom průběžně.

5.6. Myslivost

5.6.1. Charakteristika současného stavu

Myslivost v národních parcích má své zvláštní postavení a musí být ve smyslu definice IUCN účelově podřízena poslání národních parků. Výkon práva myslivosti musí být součástí celkového managementu komplexní ochrany území a druhové rozmanitosti. Přitom podle potřeb a zájmů ochrany přírody může být omezen, případně v některých částech národního parku až vyloučen. Zásadně nelze myslivost v národních parcích provozovat na komerční bázi.

Základními právními normami upravujícími vztahy mezi ochranou přírody a myslivostí jsou zák. č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a zák. č.23/1962 Sb., o myslivosti, v úplném znění vyhlášeném pod č.512/1992.

Mysliveckým hospodařením je nutné minimalizovat škody zvěří na nárostech, kulturách a lesních porostech, ale i škody na půdním krytu a další vegetaci i následné škody působené erozí a eutrofizací.

Zájmy ochrany přírody a péče o les jsou, za nepřítomnosti velkých predátorů, limitujícími faktory pro kmenové stavy spárkaté zvěře.

Rozhodujícími druhy zvěře v Národním parku Podyjí jsou z pohledu ochrany přírody jelen evropský (*Cervus elaphus*), srnec evropský (*Capreolus capreolus*) a prase divoké (*Sus scrofa*).

Významnou skupinu představují druhy nepůvodní, které byly na území národního parku uměle vysazeny - muflon (*Ovis musimon*) a daněk skvrnitý (*Dama dama*). Tato zvěř je na území národního parku nežádoucí.

Další skupinu zvěře tvoří druhy méně podstatné, jako např.: zajíc polní (*Lepus europaeus*), liška obecná (*Vulpes vulpes*), jezevec lesní (*Meles meles*), kuna lesní (*Martes martes*), kuna skalní (*Martes foina*), tchoř tmavý (*Putorius putorius*), tchoř světlý (*Putorius evermanni*), ondatra pižmová (*Ondatra zibethica*), bažant obecný (rod *Phasianus*), koroptev polní (*Perdix perdix*), kachny (podčeleď *Anatidae*) a husy (rod *Anser*).

Myslivecké hospodaření se spárkatou zvěří je poznamenáno silnou migrací jelena evropského, daňka skvrnitého, prasete divokého, konfigurací terénu, jakož i tvarem, velikostí a umístěním národního parku. Specifická je i skutečnost, že hlavní

Životní areály (stávaníště) této zvěře se nacházejí převážně v I.zóně národního parku. Zvláště zde se potom zájmy ochrany přírody a zájmy myslivosti těžko sladují.

Vzhledem k charakteru převládajících druhů zvěře nebylo možno akceptovat dosavadní uspořádání honiteb a proto byla, v rámci možností, vytvořena na území národního parku prakticky jediná honitba tak, aby bylo možné zabezpečit naplnění hlavních cílů ochrany přírody.

5.6.2. Management péče o zvěř

Hlavním cílem mysliveckého hospodaření je jeho uvedení do harmonického souladu s potřebami a zájmy ochrany přírody, které jsou v národním parku prioritní, a zajištění optimální věkové i sociální struktury zvěře. Z těchto důvodů se stanovují následující podmínky výkonu práva myslivosti:

- vlastník honitby nepronajme honitbu jiné fyzické nebo právnické osobě nebo jejich sdružení,
- výkon práva myslivosti je podřízen zájmům ochrany přírody a může být podle potřeby, na základě rozhodnutí Správy Národního parku Podyjí, omezen nebo vyloučen,
- na honebních pozemcích I.zóny Národního parku Podyjí:
 - a) výkon práva myslivosti je omezen pouze na individuální redukční odstřel podle plánu lovu,
 - b) redukčním odstřelem bude pověřován převážně místní personál,
 - c) do 1. 7. 1993 budou odstraněna veškerá krmná zařízení,
 - d) do 1. 7. 1993 budou odstraněna lovecká zařízení v bezprostřední blízkosti značených turistických cest,
 - e) ostatní lovecká zařízení budou postupně omezována v závislosti na tempu redukce přemnožené zvěře, zcela výjimečně budou v zájmu redukce využita nová lehká zařízení,
- naháňky a natláčky budou prováděny pouze v omezeném rozsahu za účasti maximálně 10 účastníků znalých místních poměrů a to pouze v období redukce zvěře,
- používání motorových vozidel loveckými hosty při výkonu práva myslivosti se řídí základními ochrannými podmínkami národního parku (§16 odst. 1 písm. d) zák. č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny).

K zabezpečení cílů mysliveckého hospodaření je nutno:

1. Radikálně snížit, během 3-5 let, skutečné stavy jelení zvěře tak, aby odpovídaly normovaným stavům, přednostně redukovat stavy zvěře holé a jelenů I. věkové třídy, přičemž plán odstřelu může být stanoven jako minimální. V rámci redukce koordinovat plán lovu prostřednictvím okresního úřadu s uživateli okolních honiteb. Po skončení redukce bude

vyhodnocen stav populace jelení zvěře, zejména ve vztahu ke škodám na lesních porostech a zájmům ochrany přírody a případně budou upřesněny normované, resp. únosné stavy.

2. Průběžným odstřelem udržovat stav srnčí zvěře na normovaných stavech.
3. Intenzivně lovit zvěř černou, s preferencí odlovu zvěře mladé, a minimalizovat tak škody na lesních a zemědělských kulturách.
4. Programově důsledně likvidovat zvěř mufloní tak, aby její stav byl do 5 let minimalizován až zcela vyloučen. Do likvidace po přechodnou dobu zapojit vhodnou formou případně i uživatele okolních honiteb. Pomocí výjimky maximálně únosně prodloužit dobu lovu zvěře holé.
5. Minimalizovat stav zvěře dančí a průběžně za pomoci výjimky lovit migrující zvěř.

5.6.3. Střednědobé cíle

- Prostřednictvím ročních plánů lovu redukovat jelení zvěř na normovaný, únosný stav.
- Programově likvidovat zvěř mufloní a dančí.
- Za účelem hodnocení úspěšnosti výkonu práva myslivosti (kvalita a věková struktura populace) jedenkrát za 3 roky provádět veřejnou přehlídku trofejí spojenou s propagací činnosti Správy NP Podyjí.

5.6.4. Krátkodobé cíle a úkoly

- Projednat s OÚ Znojmo možnosti spoluúčasti uživatelů sousedních honiteb na redukci mufloní popř. dančí zvěře v souvislosti s jejich migrací.

Zajištění: Správa NP
Termín: konec roku 1993

- Zahájit jednání s rakouskou stranou za účelem koordinace výkonu práva myslivosti na obou stranách NP.

Zajištění: Správa NP
Termín: konec roku 1993

- Na základě skutečného lovu v roce 1993 a sčítání zvěře k 31.3.1994 zrevidovat dosavadní zařazení honiteb do jakostních tříd.

Zajištění: Správa NP
Termín: duben 1994

5.7. Rybářství

5.7.1. Charakteristika současného stavu

Výkon rybářského práva je provozován na revírech Dyje 12,12A,13,14,ležících na území NP a na části revíru Dyje 11,ležícím v ochranném pásmu NP. Bližší charakteristiky revírů jsou uvedeny v tabulce č. 21 a v mapce (součást přílohy).

Hospodaření na tekoucích vodách NP a jeho ochranného pásma prováděl do r. 1990 Český rybářský svaz a od r. 1991 je zajišťuje Moravský rybářský svaz. Revír Dyje 11 je zařazen mezi vody mimopstruhové, ostatní výše uvedené revíry patří mezi vody pstruhové. Prakticky do r. 1990 byl výkon rybářského práva ovlivňován existencí běžně nepřístupného hraničního pásma. Rybolov zde byl mnohdy výsadou prominentních jedinců, existence normální kontrolní činnosti v povodí byla prakticky znemožněna. Z tohoto důvodu lze předpokládat, že statistické údaje o zarybňování a lovu ryb z minulých let jsou zatíženy chybou.

Podmínky sportovního rybolovu jsou dány zákonem č.102/1963 Sb., o rybářství, jeho prováděcí vyhláškou č. 103/1963 Sb. a rybářským řádem, který je vydáván rybářským svazem. V hraničním úseku Dyje je umožněn lov již od 16.3. (vzájemná dohoda s Rakouskem), v ostatních částech pstruhových revírů je lov umožněn od 16.4. Doby hájení a nejmenší lovné míry hlavních lovných druhů ryb - pstruha obecného (*Salmo trutta*), sivena amerického (*Salvelinus fontinalis*), pstruha duhového (*Oncorhynchus mykiss*), lipana podhorního (*Thymallus thymallus*) - jsou dány výše uvedenými předpisy. Na zmíněných revírech platí zákaz lovu na mrtvou rybkou, povolen je lov umělými vláčecími nástrahami a lov na umělou mušku. Podmínky rybolovu jsou v podstatě totožné na naší i rakouské straně.

Revíry Dyje 12-14 jsou druhotnou pstruhovou vodou, vytvořenou pod Vranovskou přehradou, která výrazně ovlivňuje říční ekosystém Dyje (kolísání průtoků, teplota vody). Voda je relativně čistá, oligosaprobni, prokysličená, z hlediska vodohospodářského klasifikována třídou I.b. Prostředí vyhovuje rybám z čeledi Salmonidae, především pstruhovi obecnému, který je zde původní, oproti introdukovaným pstruhovi duhovému a sivenovi americkému. Typickým druhem v Dyji je též lipan podhorní. Z doprovodných druhů dominují ostroretka stěhovavá (*Chondrostoma nasus*) a vranka obecná (*Cottus gobio*). Rybí obsádka je pochopitelně rozmanitější a její složení je též předmětem ichtyologického výzkumu. Druhovú skladbu se mění v závislosti na charakteru toku (proudná voda Dyje, vodárenská nádrž Znojmo se stojatou vodou).

Z hlediska ochrany přírody je rybářství aktivitou, která výrazně ovlivňuje prostředí NP, především jeho první zóny, a to zejména vlivem na stav populací některých druhů ryb, jejich věkovou skladbu, genetickou čistotu populací (zarybňování z umělých chovů, geograficky či geneticky cizí materiál), zaváděním allochtonních druhů. Neopominutelné je riziko druhotných škod, způsobených výkonem rybářského práva (brodění, nežádoucí návštěvnost některých partií území, spojená s rušením živočichů, devastací břehových porostů sešlapem či zanecháváním odpadků, vjezdy motorových vozidel atd.).

5.7.2. Střednědobé cíle

- Podílet se na přípravě (úpravě) příslušných právních norem, které se týkají výkonu práva rybářství (tzn. chovu a lovu ryb) ve vztahu k národním parkům, zejména předpokládané novely zákona o rybářství.
- V návaznosti na právní úpravu v ČR, Rakousku a na kritéria IUCN dohodnout s rakouskou stranou způsob rybářského využívání řeky Dyje a koordinovat případné omezení v zájmu ochrany přírody v souvislosti s přípravou bilaterálního chráněného území - NP Podyjí/Thayatal.
- Zajistit průběžnou spolupráci s Rakouskem v oblasti rybářství (výměna informací, koordinace při posilování rybích populací, případných veterinárních opatření apod.).
- V návaznosti na předpokládanou optimalizaci průtoků v Dyji postupně dosáhnout přirozeného složení rybí obsádky.
- Průběžně provádět výkon státní správy na úseku rybářství dle příslušných předpisů s ohledem na prioritu zájmů ochrany přírody v celém území NP.
- V rámci dlouhodobého monitoringu sledovat dynamiku vývoje ichtyofauny.

5.7.3. Krátkodobé cíle a úkoly

- Zajištění výkonu státní správy na úseku rybářství ve smyslu znění § 78 odst. 4, zák. č. 114/1992 Sb., zák. č. 102/1963 Sb., o rybářství a jeho prováděcí vyhlášky č. 103/1963 Sb.

Garant : Správa NP Podyjí.

Termín : průběžně.

- Vyřešit režim využívání řeky a ostatních vodních ploch ke sportovnímu rybolovu s ohledem na zájmy ochrany přírody, vymezit části revírů, vhodných pro rybolov a části celoročně hájené (např. formou vyhlášení chráněných rybích oblastí).
Garant: Správa NP Podyjí ve spolupráci s příslušnými organizacemi MoRS.
Termín: 1993.

- Projednat výše uvedená opatření s příslušnými orgány a organizacemi v Rakousku.
Garant : MŽP ČR, Správa NP Podyjí.
Termín : 1993.

- Vhodným a účinným způsobem regulovat návštěvnost revírů, zejména na jaře (zahájení pstruhové sezóny).
Garant : Správa NP Podyjí ve spolupráci s organizacemi MoRS a policií.
Termín : I.Q 1993.

- Dořešit způsob účelového rybářského hospodaření na vodárenské nádrži Znojmo dle návrhu podniku Povodí Moravy.
Garant : Povodí Moravy, Správa NP Podyjí.
Termín : 1993.

5.8. V o d n í h o s p o d á ř s t v í

5.8.1. Charakteristika oblasti

Na rozdíl od většiny velkoplošných chráněných území je NP Podyjí z hydrologického hlediska sběrným a tranzitním územím jediného většího toku. Povrchová voda včetně příměsí směřuje od okrajů řešeného území k jeho centru - tedy z hlediska přírodní hodnoty k jeho nejcennějším lokalitám.

S ohledem na tuto skutečnost se jeví jako nezbytné v blízké době zajistit účinná opatření před znečišťováním té části povodí Dyje, která kumuluje povrchový odtok do území Národního parku Podyjí. Cílem těchto opatření je zajistit trvale příznivé podmínky pro zachování ekosystému Dyje a jejích přítoků. Rovněž je nutné zachovat a zlepšit kvalitu prostředí malých vodních nádrží na území NP a ochranného pásma.

Hlavním tokem na území národního parku je řeka Dyje, určena vyhl. MLVH ČR č. 28/1975 Sb. pod poř. č. 573 vodohospodářsky významným tokem. K jeho ochraně jsou vymezena pásma hygienické ochrany vodárenské nádrže Znojmo, vyhlášená Rozhodnutím Jm KNV v Brně OV LHZ č.j. Vod 3249/1985 z něhož vyplývají opatření k ochraně kvality vody v řece Dyji korespondující se zájmy ochrany přírody.

Mezi Znojmem a Vranovem nad Dyjí, tj. na území národního parku a jeho ochranného pásma, nemá Dyje větších přítoků. Jde pouze o drobné vodoteče, které však mohou za určitých okolností výrazně ovlivnit kvalitu vody v Dyji, především v případě havárií (únik ropných látek, silážních šťáv atp.). Z rakouské strany se do Dyje v Hardeggu vlévá říčka Fugnitz. Vzhledem k tomu, že velkou část jejího povodí zaujímají zemědělské pozemky (zejména na středním toku), je při letních přívalových deštích do Dyje přinášeno velké množství nerozpustných splavenin, které výrazně ovlivňují kvalitu vody v řece Dyji. Ostatní přítoky Dyje z rakouské strany (Tiefenbach, Kajabach) jsou opět jen drobné vodoteče, které občas v letních měsících vysychají.

5.8.2. Výčet hlavních vodohospodářských problémů NP a jeho ochranného pásma - návrh opatření

Špičkový provoz Vranovské elektrárny

Negativní vliv každodenního nárazového zvyšování průtoku v Dyji podrobně rozebírá Kubíček (1991). K objasnění skutečného vlivu na biotu řeky do všech důsledků bude nutno v roce 1993 provést některé další výzkumy. Zejména je nutno zhodnotit jarní

aspekt bentických organismů a doplnit celý výzkum chemickými analýzami.

Opatření - po shromáždění veškerých argumentů potvrzujících negativní vliv špičkového provozu elektrárna na říční ekosystém bude zahájeno jednání na úrovni ministerstev o úpravě špičkového provozu elektrárny.

Vojenská střelnice Mašovice

Z vodohospodářského hlediska je její provoz naprosto nevyhovující. Důvodem je jednak množství střel s olověným jádrem (možná kontaminace půdy a vody olovem), dále jsou zde umístěny sklady PHM a po celé ploše střelnice je prováděn provoz bojových vozidel pěchoty (úniky PHM). Nutno podotknout, že areálu Mašovické střelnice se v minulosti vyhýbala PHO IIb.

Opatření - území střelnice zahrnout do PHO II - vnější část. Ukončit provoz střelnice v termínu do 31.3.1996, jak bylo dohodnuto při jednání ministrů obrany ČSFR a životního prostředí ČR. Do té doby zajistit respektování útlumového programu (dle dohody FMO a MŽP ČR z března 1991). Využití území po zrušení střelnice musí respektovat ochranné podmínky stanovené pro PHO II - vnější část. Způsoby využití a údržby ploch po zrušení střelnice budou stanoveny na základě podrobného průzkumu vegetačních poměrů a na základě zjištění stavu kontaminace půdy.

Lom Mašovice

Provoz lomu trvale znečišťuje Mašovický potok, rovněž představuje potenciální možnost kontaminace potoka PCB a ropnými látkami. Provozování lomu bylo v roce 1986 rozhodnutím hlavního hygienika zastaveno, ale později byl termín ukončení tehdejší ONV Znojmo (OV LHZ) prodloužen do konce roku 1994. V současné době vedení lomu uvažuje o prodloužení provozu lomu i po tomto termínu.

Opatření - nepovolit prodloužení provozu lomu, dosáhnout ukončení nejdéle do r. 1994. Do této doby zajistit provoz odpovídající vodohospodářským požadavkům. K tomuto využít spolupráce s referátem ŽP OÚ Znojmo, OHS Znojmo a zejména s Povodím Moravy. Zjistit stav kontaminace prostoru (rozborů půdy a podobně).

Zemědělství a lesnictví

Rozsáhlost a šíře problémů vyplývá z velkoplošného charakteru těchto činností. Celkové zlepšení je závislé na realizaci rozsáhlých a dlouhodobých opatření, zejména na území ochranného pásma (výstavba malých vodních nádrží, vhodná agrotechnika, změny kultur, výsadby zeleně atd.).

Určité omezující podmínky pro hospodaření vyplývají z existence pásem hygienické ochrany vodárenské nádrže Znojmo. Problém však spočívá v absenci účinné kontroly dodržování aplikační kázně ochranných prostředků a hnojiv. Je rovněž důležité iniciovat preventivní opatření proti bodovému znečištění z provozů živočišné výroby.

Opatření - uzavřít dohody se zainteresovanými vodohospodářskými orgány o přesném vymezení kompetencí při kontrole a prevenci. Tato dohoda je zatím uzavřena s Povodím Moravy. Realizovat výstavbu malých vodních nádrží na vhodných lokalitách. Předběžně je vytipováno 12 možných profilů. Realizovat celý systém opatření souvisejících se změnami využívání krajiny na lesních i zemědělských plochách. Základní zásady jsou uvedeny v kapitole 5.3.

Splaškové vody z obcí

V současné době jsou likvidovány splaškové vody nevyhovujícím způsobem. U jednotlivých rodinných domků v obcích jsou vybudovány žumpy a septiky, jejichž stav není prověřen a jejichž značná část je nevyhovující. V následujícím přehledu jsou uvedeny nejvhodnější varianty likvidace splaškových vod v jednotlivých obcích.

Vranov nad Dyjí - vybudování jedné ČOV uprostřed obce. Část splašků sváděna gravitačně, část se bude čerpat. Obecním zastupitelstvem byl schválen projekt italské firmy IGP s rakouskou technologií HUBER.

Lesná - výstavba ČOV nad prvním rybníkem pod obcí.

Horní Břečkov - výstavba soustavy rybníků pod obcí v kombinaci s kořenovou čistírnou. Nutno dobudovat kanalizaci. Vzhledem k nedostatku financí je výstavba ČOV odsunuta. V návrhu jsou dvě varianty - kořenová čistírna nebo ČOV WALTER.

Čížov - kořenová čistírna v kombinaci s rybníkem, popř. se soustavou rybníků. Je třeba vybudovat kanalizaci.

Lukov - kořenová čistírna v kombinaci s rybníkem, popř. se soustavou rybníků. V první fázi výstavba kanalizačního sběrače.

Podmolí - rekonstrukce rybníka na Žlebském potoce a výstavba kanalizace na malou ČOV.

Mašovice - výstavba ČOV a kanalizace. V současné době je zpracována projektová dokumentace a stavba je před zahájením.

Hradiště - výstavba kanalizace je zhruba v polovině. Splaškové vody budou odváděny na novou ČOV do Sedlešovic - typ HYDROTECH.

Onšov - výstavba ČOV a kanalizace. Navržena ČOV PURATOR PX 4-25-27.

Hnanice - výstavba kanalizace je asi ve dvou třetinách. Zpracován projekt na ČOV WALTER a na ČOV OXICLAR.

Z obcí na východním okraji NP, jejichž území je odvodňováno mimo NP, je řešena situace zatím pouze v obci Hnanice. Zde je ve výstavbě kanalizace a ČOV je připravena k realizaci.

Likvidace odpadů

Na celém území okresu Znojmo jsou zřízeny pouze dvě vhodně zabezpečené skládky odpadů s řízeným provozem, na které je možné ukládat odpady vznikající na území NP a jeho ochranného pásma. Jsou to skládky Únanov a Uherčice. V přípravě je též skládka ve Chvalaticích, termín jejího otevření však není znám.

V současné době je zpracována studie likvidace domovních odpadů z území národního parku a jeho ochranného pásma (zpracovatel ing. arch. Klajmon Brno). Cílem je svoz odpadů mimo území NP a jeho ochranného pásma. Průmyslový odpad na území NP a jeho OP není produkován.

Zorněné pásy po zrušení ženíjně-technických zátarasů

Po zrušení ŽTZ došlo ke vzniku neudržovaných pásů holé, kontaminované půdy, na nichž dochází ve svažitých úsecích ke značné vodní erozi (Klaperův potok, Žlebský potok, Ledové sluje). Pro jejich údržbu byly v minulých letech využívány totální herbicidy (zejména Zeazín). Vzhledem k absenci vegetace na některých místech je zřejmé, že půda těchto pásů je kontaminována rezidui. Splachy zeminy jsou tak vážným nebezpečím pro čistotu vod, zejména povrchových vod.

Opatření - v nutných případech realizovat technická odvodňovací zařízení a protierozní zábrany. V lesních úsecích zajistit zalesnění původními dřevinami. V úsecích, které sousedí se ZPF, zajistit zatravnění a výsadbu zeleně dle projektu. Provéřit stav kontaminace půdy jako doplňující podklad pro projekt VÚV Brno - sledování kvality vody v Dyji.

Malé vodní nádrže

Pro zabezpečení přírodních samočisticích schopností vodotečí, jejich ekologickou stabilitu, retenci a eliminaci splachů zřizovat malé vodní nádrže v souladu s ÚP VÚC CHKO Podyjí. Zároveň je nutné zajistit účinnou ochranu stávajících vodních nádrží, v nichž došlo ke vzniku druhotných ekosystémů, které však prokazují výraznou diverzitu s výskytem chráněných druhů flory a fauny.

Revitalizace toků a pramenišť

V minulých letech došlo k umělým úpravám pramenných částí některých přítoků řeky Dyje. Cílem ochrany přírody je proto citlivými zásahy uvést tyto lokality do přírodě blízkého stavu (Klaperův potok, dva čížovské bezejmenné přítoky Klaperova potoka, Lukovský potok, Žlebský potok). Vzhledem k analogiím z rakouské části Podyjí mají tyto lokality v přirozeném stavu značnou přírodovědeckou hodnotu.

5.8.3. Střednědobé cíle

Zrušení špičkového provozu Vranovské hydroelektrárny:

Z hlediska ochrany přírody jde o jeden z nejdůležitějších cílů v oblasti vodního hospodářství. Jeho uskutečnění závisí na výsledcích jednání s rezortem energetiky a na navržených technických možnostech.

Revitalizace malých vodních toků:

Jde zejména o prameniště a přilehlé úseky Klaperova, Lukovského a Žlebského potoka.

Komplexní náprava hydrologických a hydropedologických poměrů:

Jedná se zejména o nelesní části v NP a v ochranném pásmu NP. Patří sem revize funkčnosti a přiměřená úprava vybudovaných odvodňovacích systémů, změna způsobu hospodaření včetně agrotechnických metod, celkové zlepšení retenčních schopností krajiny (protierozní opatření, půdní vodojímavost atd.).

Realizace malých vodních nádrží v ochranném pásmu NP:

Rovněž výrazně posílí retenční schopnosti území. Budou plnit důležitou funkci záchytného prostoru při možných únicích toxických látek a odpadů do vodotečí.

Vyřešení čištění odpadních vod:

Jde o problém ve všech obcích NP a jeho ochranného pásma.

Likvidace čerpací stanice " U Devíti mlýnů "

Je nezbytné zmapovat provozní podmínky čerpací stanice a navrhnout způsob ukončení provozu a vymístění.

5.8.4. Krátkodobé cíle a úkoly

Vyřešení majetkoprávních vztahů k ZPF a vodním plochám:

Garant: Správa NP Podyjí ve spolupráci s Okresním pozemkovým úřadem Znojmo, Katastrálním úřadem Znojmo a vlastníky pozemků.

Termín: konec roku 1993.

Realizace programu spolupráce s Povodím Moravy na základě podepsané dvojstranné dohody:

Garant: Správa NP Podyjí, Povodí Moravy.

Termín: průběžně.

Realizace výzkumného projektu VÚV Brno " Zabezpečení trvale příznivého stavu jakosti vody pro zachování přirozených biocenóz a krajinnotvorné hodnoty řeky Dyje v oblasti NP Podyjí - Thayatal " :

Garant: Výzkumný ústav vodohospodářský Brno ve spolupráci s mnoha subdodavateli a Správou NP Podyjí.

Termín: polovina roku 1994.

Kompletace argumentů dokládajících negativní vliv špičkového provozu vranovské elektrárny na říční ekosystém, zahájení jednání na úrovni ministerstev:

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: průběžně.

Iniciace zadání prováděcích projektů na výstavbu malých vodních nádrží a kořenových čistíren (po vyřešení majetkoprávních, organizačních a finančních záležitostí):

Garant: Obecní úřady.

Termín: průběžně.

Shromáždění a zkompletování argumentů pro jednání o zrušení provozu lomu Mašovice, iniciovat jednání k tomuto problému:

Garant: OÚ Mašovice, Správa NP Podyjí.

Termín: polovina roku 1993.

Zabezpečit přípravu území Mašovické střelnice ke zrušení provozu, vyjasnit majetkoprávní vztahy, průzkum flory a vegetace, zjistit stav kontaminace půdy, návrh na využití území, návrh na ochranu některých ploch, revize PHO:

Garant: Obecní úřad Mašovice a Správa NP Podyjí.
Termín: průběžně do roku 1996.

Zadání projektů na revitalizaci vybraných úseků malých vodotečí a prameništ:

Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: od roku 1993.

Zadání projektů protierozních opatření ve svažitéch územích a podél bývalých drátěných zátarasů, realizace drobných opatření:

Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: průběžně.

Realizace otevřeného odvodňovacího příkopu s ozeleněním u Čížova:

Garant: Správa NP Podyjí, Meliorační správa Brno.
Finanční krytí: Státní meliorační správa Brno.
Termín: od roku 1994-1995.

Podchycení a evidence všech zdrojů možného znečištění povrchových a podzemních vod na území NP a jeho ochranného pásma:

Garant: Správa NP Podyjí ve spolupráci s referátem ŽP OÚ Znojmo a Povodím Moravy.
Termín: konec roku 1993.

Realizace nápravných opatření k zajištění ochrany podzemních a povrchových vod:

Garant: Správa NP Podyjí jako orgán státní správy v ochraně přírody, referát ŽP OÚ Znojmo, Povodí Moravy, ČIŽP.
Termín: průběžně.

Sběr argumentů pro likvidaci čerpací stanice " U Devíti mlýnů:

Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: průběžně.

5.9. Rekreační aktivity na území národního parku a jeho ochranného pásma

5.9.1. Turistika

5.9.1.1. Charakteristika současného stavu

Území dnešního Národního parku Podyjí patří k tradičním turistickým oblastem. V období mezi oběma světovými válkami zde existovala poměrně hustá síť turistických cest (viz mapa v příloze), z níž vychází i koncepce v současnosti vyznačených tras (viz turistická mapa Podyjí 1 : 50 000).

V roce 1951 bylo území národního parku zřízením hraničního pásma znepřístupněno pro veřejnost, mimo malou část západně od Znojma. Zprovoznění Znojenské přehrady v roce 1967 navíc zamezilo vstup do údolí Dyje ve směru od Znojma. Za této situace zbyly pro turistickou veřejnost pouze dvě zokruhované značené trasy na levém a pravém břehu Dyje, obě cca 10 km dlouhé, západně od Znojma. Ty umožňovaly navštívit dvě tradiční vyhlídková místa - Králův stolec a Sealsfieldův kámen a malý úsek údolí Dyje u Znojma.

Po zrušení hraničního pásma přistoupila Správa CHKO Podyjí ve spolupráci s Klubem českých turistů, na základě předem zvolené koncepce, ke stanovení nových turistických tras. Vzhledem ke tvaru území je volena jedna hlavní trasa spojující Vranov se Znojmem, z níž jsou vedeny kratší odbočné trasy na turisticky atraktivní místa. Přes hraniční přechod Čížov - Hardegg je síť turistických cest napojena na trasy v rakouské části Podyjí.

Turistické cesty jsou voleny tak, aby umožňovaly poznání všech krajinných typů a přírodních pozoruhodností NP Podyjí. Celkem 16,4 km cest je vedeno přímo údolím Dyje a na dvou místech (Devět mlýnů, Hardegg) je údolí přetnuto. Trasy jsou zároveň voleny tak, aby respektovaly hlavní poslání národního parku - uchování přírodního prostředí. Proto jsou určité úseky národního parku (většinou totožné s územím první zóny) znepřístupněny veřejnosti. Jde o tato území:

- komplex Braitavy
- údolí Dyje od Nového Hrádku po oblast Lipiny
- území Kozí stezky a Vraní skály
- území levého břehu Dyje v prostoru mezi Šobesem a Královým stolcem.

Po dvouletých zkušenostech s provozem na turistických trasách chce Správa Národního parku Podyjí přikročit k pokusnému rozšíření sítě turistických tras o dva dílčí úseky. Půjde o zokruhování turistické trasy Devět mlýnů - Sealsfieldův kámen a trasy Čížov - Hardegg. Detailní trasování těchto cest a jejich označení bude provedeno ve spolupráci s KČT.

Předpokládaná maximální kapacita sítě turistických cest je 2.700 turistů na den (viz dodatek k ÚP VÚC CHKO Podyjí, Urbion Bratislava 1991). Těchto hodnot je dosahováno v některých dnech hlavní turistické sezóny na trase Čížov - Hardegg (dle informací pasové služby) na hraničním přechodu. Celkově se dá říci, že návštěvnost po kulminaci v sezóně 1990 je značně nižší. Dle údajů z Lukova (Škorpík ústní sdělení), je

pokles na hlavní turistické trase:
ze 700 - 800 návštěvníků za den v roce 1990
na 40 - 190 návštěvníků za den v roce 1992,

a na cykloturistické trase:
z 250 - 330 návštěvníků za den v roce 1990
na 30 - 90 návštěvníků za den v roce 1992.

Údaje se týkají prázdninových měsíců.

Celkový trend návštěvnosti v dalších letech není možno jednoznačně stanovit. Existuje však opodstatněný předpoklad, že návštěvnost bude mírně a trvale stoupat. Nebude se však opakovat situace z roku 1990, jež byla v prvé řadě způsobena náhlou atraktivitou desítky let nepřístupného území.

Cykloturistické stezky

Pro potřeby cykloturistiky je především využívána asfaltová komunikace podél bývalých drátěných zátarasů. Hlavní trasa vzniká propojením dvou větví od Mitterretzbachu a Znojma a pokračuje na Vranov. Je propojena s rakouským Hardeggem a železniční stanicí Šumná (viz turistická mapa Podyjí 1 : 50 000 1992). Dále pak pokračuje do Vranova. Trasy v regionu NP Podyjí jsou součástí budoucí sítě cykloturistických stezek na jižní Moravě a jsou propojeny s již zřízenou sítí v Dolním Rakousku přes hraniční přechody Hnanice - Mitterretzbach a Čížov - Hradegg.

Mototuristika

Oblast národního parku je pro automobilový provoz přístupná po komunikacích, jež procházejí ochranným pásmem. Na východě je to silnice Hnanice - Znojmo. Severní okraj ochranného pásma je ohraničen silnicí Znojmo - Hradiště - Lesná a dále Vranov - Podmýče. Návštěvnícký režim je zamýšlen tak, že mototuristé budou zachycováni na odstavných parkovištích v jednotlivých obcích a na turistické trasy budou nastupovat krátkými radiálními spojkami do

centra parku. Vlastní území NP je mototuristům přístupné pouze po silnici 3.třídy Horní Břečkov - Čížov. Z obce Čížov, kde je zřízeno odstavné parkoviště, je možno nastoupit na turistické trasy směr Lukov, Vranov a Hardegg.

Hlavní místa koncentrace návštěvnosti v NP Podyjí

Zámek Vranov nad Dyjí

Jde o tradičně velmi navštěvovaný památkový objekt na samotné hranici národního parku. Hromadění návštěvníků čekajících na prohlídku je možné zmírnit vytýčením dvou vycházkových okruhů (směr Feliciino údolí a směr Hraběňčina louka), jež jsou atraktivní z krajinářského hlediska.

Zřícenina Nového Hrádku

Od jara 1992 je toto atraktivní místo v samotném srdci národního parku přístupné veřejnosti. V objektu je zajištěna průvodcovská služba s výkladem o stavebním vývoji a historii objektu a je rovněž podána základní informace o NP Podyjí.

Turistická trasa Čížov - Hardegg

Čtyřkilometrový úsek cesty s atraktivním vyvrcholením v podobě městečka Hardegg s románsko - gotickým hradem. Jde o nejnavštěvovanější turistickou trasu v NP Podyjí. Vzhledem k tomu, že Čížov je hlavní křižovatkou turistických tras v NP a konečnou stanicí mototuristů, bude žádoucí zde zřídit informační středisko Správy NP Podyjí.

Návštěvní řád NP Podyjí

Je to norma upravující především turistické a rekreační aktivity na území NP a jeho ochranného pásma. Kritéria pro návštěvní režim jsou stanovena odstupňovaně, dle zonace národního parku. Návštěvní řád NP Podyjí je zpracován v návrhu a bude vydán formou obecně závazné vyhlášky po projednání a odsouhlasení se zainteresovanými stranami (obce, Rada NP Podyjí). Návrh Návštěvního řádu NP Podyjí je v příloze Plánu péče o Národní park Podyjí a jeho ochranné pásmo.

5.9.1.2. Střednědobé cíle

- Vybudování záchytných parkovišť v obcích po obvodu ochranného pásma národního parku.

- Dokončení úplné sítě vybavení turistických tras (WC, přístřešky, odpočívadla, odpadkové koše apod.).
- Zajištění průběžné údržby povrchu turistických cest.
- Komplexní rekonstrukce povrchu cykloturistické trasy.
- Zbudování lávky u Devíti mlýnů.
- Zřízení informačních center Správy NP pro návštěvníky NP (Čížov, Znojmo, Vranov).

5.9.1.3. Krátkodobé cíle a úkoly

Průběžná údržba značení turistických tras:

Garant: KČT ve spolupráci se Správou NP.
 Finanční krytí: KČT.
 Termín: průběžně.

Údržba povrchu některých úseků turistických cest (např. Pašerácká stezka, Sealsfieldův kámen a pod.).:

Garant: Správa NP ve spolupráci s KČT.
 Finanční krytí: Správa NP.
 Termín: průběžně.

Údržba značení zonace NP a dopravního značení na cestách v NP:

Garant: Správa NP Podyjí.
 Termín: průběžně.

Zřízení závor na lesních cestách v NP:

Garant: Správa NP ve spolupráci s lesním provozem.
 Termín: rok 1994.

Vyjasnění majetkoprávních vztahů k asfaltové komunikaci podél bývalých drátěných zátarasů:

Iniciátor: Správa NP Podyjí.
 Termín: konec roku 1993.

Zajištění dílčích oprav povrchu cykloturistické trasy:

Garant: Správa NP ve spolupráci s OSS, Lesy České republiky, zemědělskými podniky atd.

Finanční krytí: sdružené prostředky.

Termín: rok 1994.

Zadání projektu definitivního terénního informačního systému:

Garant: Správa NP.

Finanční krytí: z vlastních zdrojů.

Termín: konec roku 1993.

Postupné budování terénního informačního systému:

Garant: Správa NP.

Finanční krytí: z vlastních zdrojů.

Termín: průběžně.

Zadání projektu přemostění Dyje u Devíti mlýnů:

Garant: Správa NP Podyjí.

Finanční krytí: z vlastních zdrojů.

Termín: konec roku 1993.

Sdružení prostředků na přemostění Dyje u Devíti mlýnů, kontaktování sponzorů:

Garant: Správa NP Podyjí ve spolupráci s KČT, referátem regionálního rozvoje OÚ Znojmo.

Finanční krytí: sdružené prostředky.

Termín: od roku 1993 průběžně.

Zadání projektové dokumentace na vybavení turistických tras:

Garant: Správa NP Podyjí.

Finanční krytí: z vlastních zdrojů.

Termín: rok 1993.

Započetí realizace terénního vybavení turistických tras:

Garant: Správa NP.

Finanční krytí: z vlastních zdrojů.

Termín: konec roku 1993.

Dořešit udělování vyjímek pro vjezd na území NP, vyjasnění kompetencí s jednotlivými organizacemi působícími v území NP (Lesy ČR, Celní stráž, Pohraniční policie atd.):

Garant: Správa NP.
Termín: konec roku 1992.

Zajištění informovanosti osob a organizací o podmínkách pohybu a působení v Národním parku Podyjí:

Garant: Správa NP.
Termín: průběžně.

Sledování a vyhodnocení návštěvnosti na území NP:

Garant: Správa NP.
Termín: průběžně.

Navrhnout a zřídit odlehčovací vycházkový okruh pro návštěvníky Vranovského zámku do Feliciina údolí:

Garant: Správa NP.
Termín: konec roku 1993.

Vyřešit otázku zpoplatnění vjezdu motoristů na území NP (silnice Horní Břečkov - Čížov):

Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: konec roku 1993.

Iniciovat a podporovat vytvoření služeb pro turisty v obcích, přiléhajících k NP (ubytování, stravování, informační služby, doprava, další služby):

Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: průběžně.

Zjištění alternativ pro vybudování informačních center pro turisty v NP a zadání projektu těchto zařízení:

Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: polovina roku 1994.

Zpracování projektu nové trasy turistické a cykloturistické stezky přes vinici Šobes:

Zpracovatel: OSS Znojmo.
Finanční krytí: Správa NP Podyjí.
Termín: konec roku 1992.

Realizace nového úseku turistické stezky přes vinici Šobes.

Garant: Správa NP Podyjí.
Finanční krytí: Správa NP Podyjí.
Termín: podzim 1993.

Upřesnění trasování a realizace dvou nových úseků turistických cest Hardegg - Čížov a Devět mlýnů - Sealsfieldův kámen:

Garant: Správa NP Podyjí ve spolupráci s KČT.
Termín: jaro 1993.

Vydání Návštěvního řádu NP Podyjí formou obecně závazné vyhlášky:

Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: rok 1993.

5.9.2. Rekreační a sport

5.9.2.1. Charakteristika současného stavu

Rozvoj stacionární rekreace byl na území NP v poválečném období znemožněn zřízením hraničního pásma a střelnice v Mašovicích. Pro pravděpodobný vývoj při neexistenci těchto faktorů možno najít analogie v podobných říčních údolích (Berounka, Sázava) nebo na nedaleké Vranovské přehradě. Rozvoj živelné chatové zástavby byl však naštěstí znemožněn.

V předválečném období již bylo možno některé prvky stacionární rekreace zaznamenat (letní tábory YMCA, ubytování v Baštově mlýně, rozvoj chat na Šobeské vinici, ubytovna na Novém Hrádku atd.). Všechny tyto objekty a činnosti však po roce 1951 zanikly.

Úkolem Správy NP je zabránit vzniku stacionární rekreace na území NP. Správa NP bude podporovat rozvoj soukromých ubytovacích kapacit v obcích po obvodu NP Podyjí s preferencí lehké rodinné

turistiky. Tento trend byl již nastoupen zejména v obcích Lukov a Čížov, kde určitá část bytového fondu po dožití majitelů slouží jako rekreační objekty, jež jsou v sezóně pronajímány nebo svým majitelům slouží k víkendové rekreaci.

Negativní vlivy rekreace na území NP:

Na území NP Podyjí bezprostředně navazuje významná jihomoravská rekreační oblast - údolní nádrž Vranov nad Dyjí. Poměrně velké ubytovací možnosti jsou zejména v hlavní sezóně přímo v obci Vranov nad Dyjí (1660 lůžek). Další značné množství potenciálních návštěvníků Národního parku Podyjí se rekrutuje z rekreatů ubytovaných na Vranovské pláži a v chatové zástavbě kolem přehrady. Silné zvýšení turistického provozu západní části národního parku (od Hamrů přes Ledové sluje až po Hardegg) je pravidelně zaznamenáváno v hlavní turistické sezóně v případě oblačného počasí, kdy je snížena možnost rekreace přímo u vodní nádrže.

V těsné blízkosti Znojma je na hranici NP několik zahrádkářsky využívaných ploch (Hradiště, Kraví hora, Konice, Havraníky), které v minulosti vznikaly většinou živelně na úkor přírodního prostředí. Jsou využívány většinou k denní a víkendové rekreaci. Některé přírodovědecky nejcennější lokality národního parku (Hradištské terasy, Kraví hora, Havranické vřesoviště), jsou tak ve svých okrajích přímo negativně ovlivňovány. Jde především o:

- hlukovou zátěž od kultivačních mechanismů
- vznik divokých skládek odpadu
- světelnou zátěž v nočních hodinách
- kontaminaci území splaškovými vodami
- kontaminaci území hnojivy a pesticidními látkami.

Shrneme-li však celkový účinek stacionární rekreace, je zejména ve srovnání s dalšími VCHÚ v ČR nepatrný. Vzhledem ke statutu území je to situace jistě příznivá, a je úkolem Správy NP zabránit zhoršování současného stavu.

Pokud se týče dalších, v přírodě provozovaných rekreačních aktivit, jako je myslivost, rybářství, sport atd., je o nich pojednáno v samostatných kapitolách (5.6., 5.7., 5.9.2.).

Sportovní a rekreační aktivity:

Na území NP Podyjí je povolena řízená pěší turistika a cykloturistika. Taxativně jsou ve smyslu zákona ČNR č. 114/1992 Sb., Nařízení vlády ČR č. 164/1991 Sb. a připravovaného Návštěvního řádu zakázány tyto sportovní aktivity:

- provozování hromadných sportovních, turistických a jiných veřejných akcí
- vodácké sporty
- horolezectví
- létání na padácích a závěsných kluzácích.

Bližší podmínky upravující rekreační a sportovní aktivity jsou stanoveny v Návštěvním řádu NP Podyjí.

5.9.2.2. Střednědobé cíle

- udržení současného trendu vývoje stacionární rekreace, podpora rozvoje ubytovacích možností rekonstrukcí domovního fondu stávajících sídel po obvodu NP.

- ostatní střednědobé cíle jsou obsaženy v ostatních kapitolách, především v kapitole 5.9.1. - turistika.

5.9.2.3. Krátkodobé cíle a úkoly

Iniciovat revizi ÚP VÚC CHKO Podyjí pro potřeby Národního parku Podyjí:

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: započítí prací v roce 1994.

Spolupodílet se na schvalovacím procesu přepracovávaného ÚP SÚ Vranov nad Dyjí:

Zpracovatel: Stavoprojekt Jihlava.

Garant: Obecní úřad Vranov nad Dyjí.

Finanční krytí: OÚ Vranov nad Dyjí.

Termín: polovina roku 1993.

Důsledná kontrola a regulace výstavby rekreačních objektů na celé ploše ochranného pásma NP Podyjí:

Ostatní krátkodobé cíle jsou obsaženy v ostatních kapitolách především v kapitole 5.9.1. - turistika.

5.10. Stanovení mezí pro rozvoj sídel

5.10.1. Vymezení problémových okruhů a zásady řešení

Podle vládního nařízení č. 164/91 Sb. se může nová výstavba uskutečňovat pouze ve 3. zóně národního parku a jeho ochranném pásmu. Tyto plochy je nutné považovat za chráněné území dotčené výstavbou. Realizace nových staveb v první a druhé zóně národního parku - až na výjimky - je totiž zakázána.

- V souladu s územním plánem předpokládáme, že dojde k rozvoji města Znojma i jeho čtvrtí Konice a Popice, jakož i k rozvoji Vranova nad Dyjí. Tento rozvoj však nepřekročí stávající hranice zastavěných území obcí.

- U ostatních obcí se počítá především s citlivou rekonstrukcí stávajících objektů pro účely trvalého bydlení. Nová výstavba rodinných domků v těchto obcích se bude uskutečňovat v souladu s architektonickými a urbanistickými hodnotami území. Také v těchto obcích se bude jak bytová, tak rekreační výstavba realizovat pouze stávajících hranic jejich zastavěných území.

- Pro obce Čížov, Horní Břečkov a Hnánice bude považován zpracovaný a schválený "Program obnovy vesnice" za směrodatný podklad pro jejich obnovu a rozvoj. Součástí "Programu obnovy vesnice" bude i vhodné ozelenění obcí.

- Osvětová činnost bude dlouhodobě zaměřena k důsledné podpoře "Programu obnovy vesnice" a jeho uplatňování ve všech dotčených obcích.

- Ve všech těchto obcích bude podporován rozvoj drobných služeb, zejména soukromého sektoru. Pro všechny obce je nutné postupně zpracovat územní plány.

- Správa Národního parku Podyjí bude prostřednictvím Ministerstva životního prostředí ČR prosazovat zřízení účelově vázaného finančního fondu, který bude určen k dotování těch stavebníků, kteří budou obnovovat staré chátrající objekty v požadovaném stylu.

- U nových objektů individuální výstavby je třeba preferovat vytápění elektrinou či plynem, jakož i další ekologicky přijatelné způsoby vytápění. V regionu se počítá s postupnou plynofikací Vranova nad Dyjí a Lesné.

- V dotčeném území je zcela zakázána výstavba nových vedení velmi vysokého napětí. Ostatní nově budovaná elektrická vedení musí být řešena pouze jako podzemní kabelová. Všechny stávající rozvody v obcích budou v rámci prováděných rekonstrukcí postupně kabelizovány.

- U vybraných obcí budou vybudovány čistírny odpadních vod. Do nich bude svedena rekonstruovaná i nově budovaná kanalizace.

- Nová výstavba malokapacitních objektů živočišné výroby je v dotčeném území přípustná jen vyjíměčně. Musí přitom splňovat všechna kritéria "Metodického návodu pro posuzování chovu zvířat z hlediska péče o vytváření a ochranu zdravých životních podmínek", který vydalo Ministerstvo zdravotnictví ČR pod č.j. HEM - 300 - 12 - 12.6.92. Rovněž musí splňovat kritéria estetická, stanovená Správou NP Podyjí. Výstavba nových velkokapacitních objektů - jak živočišné, tak i rostlinné výroby - je v dotčeném území (mimo areály stávajících středisek zemědělské výroby) vyloučena.

- K rozvoji průmyslu dojde jen ve Vranově nad Dyjí a ve městě Znojmě, pouze na rozvojových plochách schválených územním plánem.

- Na území národního parku ani jeho ochranného pásma se nebudou zřizovat ani provozovat skládky jakéhokoli odpadu. Stávající nepovolené skládky, které se zde vyskytují, budou odstraněny.

- Bude zajišťována odborná rekonstrukce a restaurace kulturních památek. Stavby v areálu Nového Hrádku budou postupně dle projektové dokumentace rekonstruovány, objekt bude v únosné míře zpřístupněn veřejnosti.

- Stávající silniční a železniční síť nebude v zájmovém území rozšiřována. Dojde k rekonstrukci příhradového železničního viaduktu ve Znojmě. V roce 1993 bude ve Vranově nad Dyjí zprovozněna lávka přes Švýcarskou zátoku. Lodní doprava na Vranovské přehradě bude zajištěna výhradně plavidly s elektrickým pohonem.

- Na lesní a zemědělské půdě nesmí dojít k živelnému zřizování účelových komunikací.

- Počítá se s otevřením dvou nových hraničních přechodů, a to Podmyče - Felling pro pěší a cyklisty a Šafov - Langau (resp. Šafov - Riegersburg) pro osobní automobily.

5.10.2. Střednědobé cíle

- V plné míře bude realizován program obnovy vesnice ve všech obcích ochranného pásma NP, které se k němu přihlásí.
- Vybudování čistíren odpadních vod a napojení na kanalizační systémy v jednotlivých obcích.
- Vytvoření účelového finančního fondu pro příspěvek majitelům na obnovu cenných objektů.
- Záchrana cenných památek lidové a sakrální architektury a jejich odborná restaurace.
- Iniciování rozvoje drobných služeb v obcích (ubytování, stravování atp.), podpora soukromého podnikání.
- Pokračování v osvětové činnosti zaměřené na problematiku obnovy vesnice a na spoluúčast obyvatel při rozvoji NP.
- Při rekonstrukcích a nové výstavbě objektů individuálního bydlení dosáhnout souladu výsledků realizace se záměry Správy Národního parku.
- Otevření hraničních přechodů Podmýče - Felling (pro pěší a cyklisty) a Šafov - Langau pro osobní automobily.
- Usměrnění rozvoje sídel Znojma a Vranova nad Dyjí.
- Úplná kabelizace stávajících elektrických vedení, zejména v zastavěných částech obcí.
- Uplatnění mechanismu podpory čistých způsobů vytápění.

5.10.3. Krátkodobé cíle a úkoly

Zpracování "Programu obnovy vesnice" pro Horní Břečkov,
Čížov a Hnánice:

Zpracovatel: Ateliér obnovy vesnice Brno, VÚVA Brno.
Finanční krytí: MH Praha.
Termín: pololetí 1993.

Přepřerování územního plánu sídelního útvaru Vranov nad Dyjí:

Zpracovatel: Stavoprojekt Jihlava.
Finanční krytí: Obecní úřad Vranov.
Termín: polovina roku 1993.

Zpracování pasportu nepovolených skládek v NP Podyjí a jeho ochranném pásmu:

Zpracovatel: Správa Národního parku Podyjí.
Termín: konec roku 1992.

Likvidace nepovolených skládek v NP Podyjí a jeho ochranném pásmu:

Garant: Správa NP Podyjí jako orgán státní správy,
Okresní úřad Znojmo.
Finanční krytí: obec.
Termín: průběžně.

Zlepšení spolupráce se stavebními úřady:

Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: průběžně.

Realizace ČOV Mašovice, Hnanice, Vranov nad Dyjí:

Garant: Obecní úřady.
Finanční krytí: Obecní úřady.
Termín: 1995.

Aktualizace územního plánu VÚC Podyjí:

Zpracovatel a finanční krytí: MH ČR - reg.pracoviště Brno.
Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: 1994.

Likvidace provozu lomu Mašovice:

Garant: Obecní úřad ve spolupráci se Správou NP Podyjí.
Termín: 1994.

Ukončení provozu na vojenské střelnici Mašovice:

K likvidaci dojde na základě dohody MŽP ČR a FMO ČR.

Garant: MŽP ČR.

Termín: březen 1996.

Vyjasnit možnosti likvidace čerpací stanice pro závlahy
" U devíti mlýnů ":

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: 1994.

Dokončení zabezpečovacích prací a konzervace " Nového
Hrádku ":

Garant: Památkový ústav Brno.

Finanční krytí: Památkový ústav Brno.

Termín: konec 1994.

Provedení nezbytných zabezpečovacích prací na památkových
objektech v NP Podyjí:

Garant: Obecní úřad Vranov nad Dyjí, Správa NP Podyjí.

Finanční krytí: z vlastních zdrojů.

Termín: průběžně.

5.11. O s v ě t o v á č i n n o s t , v ý c h o v a

Jedním z požadavků na národní park zakotvených v zákonu ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a současně kladený mezinárodními kritérii IUCN pro národní parky, je umožnit využití přísně chráněného území pro účely osvěty a výchovy.

5.11.1. Vývoj problematiky v NP Podyjí v době jeho existence

Národní park Podyjí byl vyhlášen jako území téměř neznámé nedlouho po zpřístupnění hraničního pásma. Rychlost politických změn ve společnosti a rychlost s jakou byl vyhlášen národní park výrazně předběhla možnosti pracovníků tehdejší Správy CHKO Podyjí účinně osvětově a výchovně působit na veřejnost, zejména pak na místní obyvatelstvo. Vzhledem k režimu hraničního pásma (do roku 1990) byla prakticky znemožněna obvyklá propagace území CHKO (filmové pořady, informační tiskoviny) a území nebylo normálně turisticky využíváno na rozdíl od většiny ostatních VCHÚ. Po zpřístupnění území vzniklo obrovské vakuum v informovanosti návštěvníků i místních obyvatel, ve vybavenosti území běžnou infrastrukturou (síť turistických cest, terénní informační systém, služby návštěvníkům atd.). Tento handicap se daří postupně odstraňovat.

Po důkladné analýze praktických poznatků z 1. "ověřovací" sezóny v r. 1992 je zřejmé, že znalosti návštěvníků i místních obyvatel o důvodech a potřebách ochrany přírody, o území Národního parku Podyjí i o přírodě samotné jsou často velmi nedostatečné a zavádějící.

Z psychosociologického hlediska je velmi zajímavý a škodlivý jev vyhocování nevraživosti místních obyvatel k národnímu parku a jeho správě. Tento jev je zejména způsoben:

- existencí určitých omezení, jež vyplývají z ochranného režimu NP a jeho ochranného pásma pro obyvatele.
- existencí úzkých skupinových zájmů, jež jsou díky ochranným podmínkám v NP omezovány.
- nepochopením nezbytnosti územní ochrany přírodního prostředí.
- vznikem a šířením nepravdivých fám a informací.

Posledně jmenovaný důvod je pro široké vrstvy místních obyvatel při vytváření jejich vztahu k instituci NP často rozhodující. Emotivně motivovaný odmítavý postoj je v principu založen na nedostatku informací a svůj velký dluh zde má Správa Národního parku.

Dosavadní působení správy v oblasti ekologické výchovy a osvěty bylo soustředěno především na pořádání přednášek a průvodcovskou službu (dle zájmu různých skupin). Na přelomu let 1991 - 1992 proběhla téměř ve všech obcích ochranného pásma NP Podyjí série besed s občany. Správa NP Podyjí se zúčastnila svojí expozicí Všeobecné československé výstavy v Praze (ekologický pavilon). Průběžně bylo spolupracováno s tiskem, rozhlasem a televizí.

5.11.2. Metody a formy působení na veřejnost

Pro účinné působení na veřejnost je nezbytné zvolit celý souhrn metod, forem a postupů, jejichž obecnou funkcí je:

- informovat - Správa NP musí soustavně a nepřetržitě podávat základní informace o poslání, funkci a úkolech ochrany přírody a národního parku. Musí rovněž zprostředkovávat věcné informace o území NP (např. v oblasti živé a neživé přírody, záměrů na využití NP a jeho ochranného pásma atd.).
- regulovat - usměrňovat zájem a zejména návštěvnost s ohledem na prioritu ochrany přírody v území.
- motivovat - vhodnými metodami a formami práce vést k zájmu o území, jeho zachování a ochranu. Vytvářet vztah k přírodě a uvědomovat si odpovědnost za své jednání. U místních obyvatel vytvářet a podporovat zdravý patriotismus.
- umožnit relaxaci - rekreační využití, propojení funkcí poznávacích a oddechových. Funkce oddechově - poznávací - rekreační je zřejmě nejhlavnějším cílem a záměrem, pro který je národní park navštěvován.

5.11.3. Stanovení cílových skupin veřejnosti

V navrhované koncepci jsou funkce rozpracovány tak, aby bylo zajištěno co možná nejvyšší působení na chování, jednání a cítění všech potenciálních zájemců o národní parky. Ty lze rozdělit do dvou základních kategorií:

- a) na širokou veřejnost bez větší diferenciaci,
- b) na jednotlivé části společnosti vymezením cílových skupin.

Konkretizace činností

a) pro širokou veřejnost bez větší diferenciaci:

- rozvoj nezbytné infrastruktury území (tábořiště, záchytná parkoviště, turistické a cyklistické stezky vybavené informačním systémem, jezdecké trasy, ubytování, stravování, občerstvení).
- vybudování výchovného areálu s odpovídajícím zařízením a vybavením (biofarma, pozemky pro alternativní zemědělství), návštěvnického střediska a příslušných informačních center v obcích a nejfrekventovanějších částech parku (hraniční přechody, vstupy do parku ...).
- vyřešení toku informací k adresátům, jejich proniknutí do povědomí veřejnosti (zajištění, zpracování a vytištění průvodců, plakátů, informačních brožur a letáčků, map a orientačních plánků). Zavádět a provozovat terénní informační systém pro návštěvníky (zjednodušený návštěvní řád ve formě piktogramů apod.).
- informování nejširší veřejnosti pomocí veřejných sdělovacích prostředků (rozhlas, televize, tisk).

b) pro jednotlivé části společnosti vymezením cílových skupin:

Předpokládá se cílené diferencované působení na tyto skupiny, ovlivňování jejich výchovných programů a zapojení do struktury výchovné práce v národním parku v podobě: programových pobytů, seminářů, exkurzí s odborným výkladem, přednáškovou činností, besedami, školami v přírodě, prázdninovými a víkendovými pobyty atd.

Podmínkou je vybudování fungujícího zázemí. Předpokládá se, že do těchto programů budou zapojeny formální i neformální skupiny, organizované v nejrůznějších sdruženích a to zejména:

- mládež regionu - děti předškolní, školní, mládež středoškolská, rodiny s dětmi.
- mládežnické organizace - skauti, YMCA, organizace světské, církevní atd.
- ekologické iniciativy a nadace - Brontosaurus, EkoCentrum, Ekolyceum atd.
- zájmová sdružení, svazy a kluby - myslivci, rybáři, chovatelé, zahrádkáři, turisté, vlastivědné kluby atd.
- ostatní organizace - zemědělská družstva, soukromí zemědělci, vodohospodáři, vojsko, policie, celní stráž, drobní podnikatelé, podniky, které na území parku přímo působí nebo významně ovlivňují jeho stav.
- obyvatelé obcí ležících v ochranném pásmu národního parku.
- cizinci, a to zejména rakouští státní příslušníci.

5.11.4. Střednědobé cíle

- Vytvoření koncepce a následná realizace projektu řešícího zachycení a soustředění návštěvnického tlaku na cílová místa. Součástí projektu bude:

- zřízení naučných stezek a okruhů s věkovým a tematickým specifíkem,
 - malé botanické zahrady místních rostlin,
 - zřízení informačního střediska,
 - půjčovny kol, jezdeckých koní, povoznictví,
 - možnosti sportovního využití v obcích (tenisové kurty apod.).
- Zřízení ekologicko - výchovného střediska Národního parku Podyjí. Zde by měly být zajišťovány:
- exkurze, brigády, prázdninové a víkendové pobyty,
 - školy v přírodě,
 - pracovní semináře a setkání,
 - specializované kursy,
 - další akce s působností regionální i nadregionální.

Požadavky na vybavenost tohoto zařízení: ubytovací kapacity asi pro 40 osob, byt správce, soliterní poloha objektu, kuchyně, jídelna, společenská místnost, učebna, odborné pracovny, skladovací prostory. Možnou součástí areálu budou i stáje a hospodářské objekty, pokusné plochy, kultury ukázkových rostlin, školky. Provoz by měl být celoroční.

- Dotvoření a zdokonalení terénního informačního systému.
- Zdokonalování činnosti návštěvnického střediska (pořádání specializovaných výstav, konferencí apod.).
- Rozvíjet spolupráci s masmédií.
- Nepřetržitou informační a osvětovou činností prohlubovat kontakty s jednotlivými cílovými skupinami, zejména s místním obyvatelstvem (přednášky, exkurze, besedy).

- Systematické obohacování knihovního fondu a videotéky Správy NP Podyjí.
- Průběžné publikování propagačního materiálu (monotematické publikace, sborníky, překlady, naučné filmy apod.).
- Vydávání vlastního pravidelného periodika.

5.11.5. Krátkodobé cíle a úkoly

- Realizace provizorního terénního informačního systému. Jde o jednotně řešené panely na turistických trasách, zejména na významných a frekventovaných místech, kde jsou podávány návštěvníkům základní informace o území a o pravidlech chování ve formě piktogramů.

Garant: Správa Národního parku Podyjí.

Finanční krytí: z vlastních zdrojů.

Termín: před turistickou sezónou 1994.

- Realizace informačních panelů v obcích. Jsou určeny zejména obyvatelům obcí v ochranném pásmu NP. Kromě základních informací o NP zde budou umístovány aktuální sdělení obyvatelům.

Garant: Správa Národního parku Podyjí.

Finanční krytí: z vlastních zdrojů.

Termín: podzim 1993 a potom průběžně.

- Zprovoznění návštěvnického informačního střediska. Správa NP zřídí v bývalé celnici v obci Čížov informační středisko, včetně stálé výstavy o NP Podyjí.

Garant: Správa NP.

Finanční krytí: sdružené prostředky (fondy, nadace, sponzoři).

Termín: rok 1995 a dále.

- Pořádání besed s občany, na nichž budou prezentovány přírodní hodnoty území, smysl a cíl ochrany, legislativní nástroje a opatření, budou diskutovány problémy občanů (likvidace odpadů, obnova vesnice, alternativní způsoby hospodaření, zřizování služeb) ve vztahu k existenci NP Podyjí a činnosti správy.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: průběžně.

- Zajištění pravidelného informačního servisu. Nejdůležitějšími způsoby budou:
 - relace oblastního rozhlasu po drátě,
 - informační vývěsky v obcích,
 - periodické rubriky v místním tisku,
 - propagační letáčky vysvětlující záměry a cíle Správy NP Podyjí.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: průběžně.

- Intenzivní kontakty se starosty a zastupitelstvy obcí ochranného pásma NP: Je nutno využívat všech možných způsobů a vhodných příležitostí k objektivní informovanosti těchto lidí (návštěvy, konzultační dny).

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: průběžně.

- Osvětová a výchovná činnost u dětí školního věku

Půjde zejména o spolupráci se zájmovými kroužky Domu dětí a mládeže Znojmo (účast na schůzkách, výstavy, soutěže). Širší vrstvy školní mládeže je nutno ovlivňovat přímo na školách formou besed, exkurzí a pod.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: průběžně.

- Zprovoznění a soustavné doplňování knihovny Správy NP. V dohledné budoucnosti zpřístupnění knihovního fondu externím spolupracovníkům.

Garant: Správa Národního parku Podyjí.

Termín: průběžně.

- Zajistit vytištění obrazového souboru pohlednic (cca 5.000 ks pro účely prodeje).

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: rok 1993.

- Vydat publikaci " Národní park Podyjí - Sborník odborných prací 1992-1993 " v počtu přibližně 200 výtisků.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: rok 1994.

- Vydát český překlad "Kritérií IUCN" v nákladu cca 200 výtisků.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: rok 1994.

- Vydát " Informační zpravodaj " s obsahem základních informací o NP a pokyny pro návštěvníky (v novinovém provedení cca 5000 výtisků).

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: rok 1994.

- Vydát "Informační materiál" (skládačka) s mapkou a základními informacemi o NP. Ilustrován bude barevnými fotografiemi. Náklad 30 000 výtisků, vydání částečně hrazeno prodejem.

Garant: Správa NP Podyjí.

Finanční krytí: částečně sponzoři, Správa NP Podyjí.

Termín: konec roku 1992.

- Vydát rozsáhlejší a výpravnější obměnu "Informačního průvodce" ve formě brožurky.

Garant: Správa NP Podyjí.

Finanční krytí: zatím nespecifikováno.

Termín: rok 1994.

- Zabezpečit přípravné práce na fotografické publikaci o území NP Podyjí.

Garant: Správa NP Podyjí ve spolupráci se zpracovateli.

Termín: rok 1996.

- Zabezpečit vytištění plakátu Národního parku Podyjí (prvního z předpokládané edice).

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: rok 1993-94.

- Aktualizovat současný přednáškový soubor diapozitivů o Národním parku Podyjí (včetně standartního sylabu a jeho jazykových mutací).

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: rok 1993 a dál.

- Sestavit specializované tématické pořady (např. Květena NP, Zvířena NP, negativní vlivy na území NP, stavební památky NP atp.)

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: od roku 1993 průběžně.

- Vybavit pracoviště kvalitní videoaparaturou (TV, rekordér, kamera), využívat v rámci akcí KVČ a k dokumentačním účelům pro odborné úseky.

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: 4. Q 1992 až 1993.

- Zajistit uskutečnění sociologického výzkumu mezi místními občany zaměřeného na zjištění příčin negativních postojů obyvatel k národnímu parku.

Garant: Správa NP Podyjí.

Zpracovatel: katedra sociologie FF MÚ Brno.

Termín: začátek výzkumu v r. 1994.

5.12. Terénní služba

5.12.1. Charakteristika a funkce terénní služby

Pro potřeby zajištění terénní a průvodcovské služby, pro zajišťování pomoci při ochraně všech složek krajiny a přírody, výchovu návštěvníků, pro kontrolu návštěvního řádu, Nařízení vlády ČR č. 164/1991 Sb., kterým byl zřízen Národní park Podyjí, zákona číslo 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení předchozího zákona a ostatních předpisů souvisejících s ochranou přírody, zřizuje Správa Národního parku Podyjí stráž přírody. Při Správě NP pracují dvě složky této stráže:

- profesionální - je tvořena čtyřmi pracovníky oddělení terénní služby,
- dobrovolná - ustanovená z řad dobrovolných spolupracovníků ochrany přírody.

Členové stráže přírody budou vykonávat pravidelnou strážní službu v určených strážních obvodech (viz mapa v příloze).

Kromě výše uvedeného bude stráž přírody zajišťovat tyto úkoly:

- spolupráce na úkolech v oblasti osvětové, vzdělávací a informační činnosti (přednášky a besedy pro veřejnost, práce s mládeží atd., informační a poradenská činnost v terénu).
- provádění dohledové a kontrolní činnosti v terénu.
- spolupráce při činnostech spojených s provozem a údržbou uvažovaných terénních stanic (Andělský mlýn, fara Popice a bývalá střelnice v Hamrech).
- spolupráce s Policií ČR, s orgány obecních úřadů, mysliveckou, lesní a vodní stráží při kontrole dodržování zákonů a Návštěvního řádu Národního parku Podyjí.

5.12.2. Střednědobé cíle

- podíl na realizaci úplného terénního informačního systému (viz kapitola 5.11.).

- materiálně technické zabezpečení výzkumných programů a monitoringu na území národního parku.

5.12.3. Krátkodobé cíle a úkoly

Trvalá údržba značení hranic NP, ochranného pásma a I. zóny:

Garant: oddělení terénní služby.
Termín: průběžně.

Označení hranic zón ve smyslu vyhlášky č. 395/1992 Sb.:

Garant: oddělení terénní služby.
Termín: polovina roku 1993.

Aktualizace koncepce značení turistické sítě cest na území národního parku. Na základě zkušeností z dvouletého provozu se jeví jako důležité přistoupit k dílčím změnám v trasování turistických cest. Rovněž budou pokusně zřízeny dva nové kratší úseky (Hardegg, Devět mlýnů):

Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: jaro 1993.

Rekonstrukce sítě informačních panelů v obcích a na turistických stezkách:

Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: rok 1993.

Ve spolupráci s cyklistickou komisí KČT provést definitivní značení cyklistické stezky:

Garant: Správa NP Podyjí, Klub českých turistů.
Termín: rok 1993.

Vyřešení kompetence pro údržbu turistických cest na území NP na základě jednání s KČT:

Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: rok 1993.

V součinnosti s KČT provést opravu a údržbu vybraných turistických tras (okolí Ledových slují, Pašerácká stezka, okolí kamenných moří u Sealsfieldova kamene):

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: rok 1993.

Vyjasnit majetkoprávní vztahy u objektů bývalé fary v Popicích, Andělského mlýna a bývalé střelnice v Hamrech, provést jejich převzetí a zajistit nejnutnější opravy a údržby:

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: průběžně.

Vytvoření profesionální průvodcovské služby. Provést nabídku průvodcovské činnosti specializovaným cestovním kancelářím. Průběžně provádět průvodcovskou službu především zájmovým skupinám z řad ochránářských organizací, škol atd.:

Garant: Správa NP Podyjí - odd. terénní služby.

Termín: průběžně od jara 1993.

Provádět strážní službu v strážních obvodech s cílem regulování a usměrňování lidských aktivit a přenosu v terénu získaných informací a poznatků na odborná oddělení Správy NP:

Garant: Správa NP - oddělení terénní služby.

Termín: průběžně.

Zřídit dobrovolný sbor stráže přírody při Správě NP, provést proškolení a prozkoušení jeho členů jako zpravodajů (ve smyslu § 20, vyhl.č. 395/1992 Sb.). Provést jejich vybavení služebním odznakem a průkazem:

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: jaro 1993.

Provést proškolení a prozkoušení profesionálního sboru stráže přírody a ostatních zaměstnanců Správy NP, kteří budou vykonávat strážní službu (ve smyslu § 20, vyhl. č. 395/1992 Sb.). Provést jejich vybavení služebním odznakem, průkazem a razítkem, stejnokrojem a ochrannými pomůckami:

Garant: Správa NP Podyjí.

Termín: jaro 1993.

Provést krátkodobý kurs němčiny pro profesionální strážce, zaměřený na ovládnutí běžných hovorových situací při setkání s rakouskými návštěvníky NP:

Garant: Správa NP Podyjí.
Termín: rok 1993.

Pořízení, zprovoznění, využívání a postupné doplnění vlastní radiofonní sítě:

Garant: Správa NP Podyjí.
Finanční krytí: z prostředků Správy NP Podyjí.
Termín: rok 1993.

Provádění ochrannářských biotechnických zásahů na vybraných přírodních plochách v NP (např. Kraví hora, Havranické vřesoviště, louky u Dyje atd.):

Bližší údaje v kapitole 5.6.1.

Garant: Správa NP Podyjí, oddělení terénní služby.
Termín: průběžně.

Vedení brigád dobrovolných skupin při asanačních zásazích:

Garant: Správa NP Podyjí, oddělení terénní služby.
Termín: průběžně od roku 1993.

Provádět trvalou terénní dohledovou službu na rizikových místech (např. silnice Čížov - Hardegg, Ledové sluje, Vraní skála atd.) s cílem zamezit vstupu návštěvníků do okolních lesních a lesostepních lokalit:

Garant: Správa NP Podyjí - odd. terénní služby.
Termín: průběžně.

6. S p r á v a N á r o d n í h o p a r k u P o d y j í

Správa Národního parku Podyjí vznikla jako samostatná organizace dne 1.7.1991. Sídlo správy je ve Znojmě. Jedná se o příspěvkovou organizaci přímo řízenou ministerstvem životního prostředí ČR. Zřizovací listina byla vystavena ministrem ŽP ČR Ing. Ivanem Dejmalem dne 27. června 1991 jako Rozhodnutí č.10/1991 (viz příloha).

S ohledem na účinnost nového zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, byla ministrem životního prostředí ČR Ing. Františkem Bendou, CSc. zřizovací listina významně upravena jeho Rozhodnutím č.5/93 ze dne 19.května 1993 (viz příloha).

6.1. Přehled vývoje pracoviště

Počátkem roku 1981 vznikla Správa chráněné krajinné oblasti Podyjí jako organizační součást odboru ochrany přírody Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Brně. Nadřízeným orgánem byl odbor kultury JmKNV v Brně, instituce ochrany přírody byly součástí resortu kultury.

V roce 1990 bylo zřízeno ministerstvo životního prostředí ČR a ochrana přírody se stala součástí tohoto resortu. V praxi se to projevilo rozpadem bývalého Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze a vznikem dvou samostatných ústavů - Státního ústavu památkové péče (resort kultury) a Českého ústavu ochrany přírody (resort životního prostředí). Ve druhém pololetí 1990 byly vytvořeny předpoklady pro obdobnou změnu v bývalých krajích - z rozpadajících se krajských středisek (ústavů) státní památkové péče a ochrany přírody se vyčlenila pracoviště středisek OP a pracoviště jednotlivých správ CHKO. Tato přešla od 1.1.1991 delimitacemi pod ČÚOP Praha a stala se jeho samostatnými organizačními jednotkami. Obdobně se tak stalo i se Správou CHKO Podyjí. Správa CHKO Podyjí, resp. od data vyhlášení národního parku Správa Národního parku Podyjí, zůstala součástí ČÚOP do 30.6.1991 a poté, od 1.7.1991, se stala samostatnou organizací (delimitací od ČÚOP) .

6.2. Statut Správy Národního parku Podyjí, předmět činnosti organizace

Statut pracoviště je dán výše uvedenou zřizovací listinou ze dne 19.5.1993, která již postihuje závažné změny v oblasti legislativy ochrany přírody, jež se významně dotkly právě postavení správ národních parků. Zřizovací listina definuje postavení správy a přesně specifikuje předměty činnosti této organizace vycházejíc ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, popř. z prováděcích předpisů a odborných i ekonomických potřeb správy.

Předmětem činnosti Správy NP Podyjí je:

- státní správa a odborná činnost v oboru ochrany přírody a krajiny na území národního parku a jeho ochranného pásma,
- státní správa v oborech lesního hospodářství, myslivosti, rybářství a ochrany zemědělského půdního fondu na území národního parku,
- odborná činnost především v oborech lesnictví, zemědělství, vodního hospodářství, územního plánování a stavebního řádu, regionálního rozvoje a hospodaření s odpady,
- strážní, kontrolní, informační a průvodcovská služba,
- kulturně výchovná činnost, ekologická výchova a vzdělávání, provozování návštěvnických středisek a zařízení specializovaných na ekologickou výchovu,
- propagační a publikační činnost v oboru ochrany přírody a životního prostředí,
- dokumentační činnost,
- monitoring přírodního prostředí a s tím související koordinační a metodická činnost,
- poradenská, metodická a znalecká činnost v oboru ochrany přírody a životního prostředí,
- sanační, údržbářské práce, biotechnické zásahy, údržba cest a terénních zařízení,
- obchodní, zahraničně obchodní, hospodářská a odborná činnost v souvislosti s ochrannou přírodou a krajiny národního parku a jeho ochranného pásma, zejména v oboru cestovního ruchu, turismu a využívání území,
- hospodářská činnost v lesích NP Podyjí a jeho ochranného pásma, včetně hospodaření s lesním půdním fondem a jiným lesním majetkem.

6.3. Organizační uspořádání Správy Národního parku Podyjí

Tvorba vnitřní organizace správy vycházela již od vzniku pracoviště ze stávajících i předpokládaných předmětů činnosti. Musela však být přizpůsobena postupnému obsazování pracoviště pracovníky potřebných profesí. Je možno konstatovat, že stav k polovině roku 1993 téměř odpovídá potřebám správy. K dalšímu rozvoji, popř. zásadním organizačním změnám dojde pravděpodobně k 1.1.1994, kdy delimitací přejde Lesní správa Čížov LČR pod Správu NP Podyjí v rámci naplnění ustanovení § 22 zák. č. 114/1992 Sb.

Při budování organizační struktury bylo od počátku přihlíženo k dvojakému poslání pracoviště - jako orgánu s výkonem státní správy v několika oborech ochrany životního prostředí a zároveň jako odborné organizace ochrany přírody. Za zásadní předpoklad při tvorbě oddělení s převahou prací v odborných oblastech považujeme neoddělovat výkon státní správy od odborné činnosti. Z tohoto se odvíjí i koncepce organizačního uspořádání, kdy výkon státní správy není zajišťován jedním specializovaným oddělením, nýbrž ve více organizačních jednotkách správy. Jiný organizační model, který je např. uplatňován u sesterských správ národních parků, považujeme vzhledem ke specifickým podmínkám našeho pracoviště (relativně malé pracoviště, relativně nízký počet zaměstnanců, vyšší nároky na všestrannost odborných pracovníků, kumulace funkcí a pracovních náplní) za nepoužitelný v podmínkách Správy NP Podyjí. Jedinou výjimkou, která se odklání od výše zmíněné zásady, je samostatnost pracovníka vykonávající státní správu v lesním hospodářství. Jedná se o úpravu vnitřní organizace Správy NP, ke které došlo k 1.6.1993 v souvislosti s převodem práva hospodaření k lesům na území NP a jeho ochranného pásma od LČR na Správu NP. Tento pracovník je vyčleněn z oddělení péče o les a podléhá přímo řediteli. Jedná se o provizorní opatření na nejbližší období, do doby než bude výkon státní správy v této oblasti převeden mimo vlastní organizaci Správy NP, která bude zajišťovat péči o les.

Organizační schemata Správy Národního parku Podyjí platná k datu 1.1.1993 a 1.6.1993 jsou uvedena dále.

Stávající stav kmenových zaměstnanců je 25 fyzických pracovníků (23 přepočtených), 2 zaměstnanci v civilní službě, 2 pracovnice na mateřské dovolené. Předpokládaný nárůst v r. 1993 - 1994 je o 3 pracovní místa. Skutečná potřeba musí být prověřena praxí (výkon státní správy, realizace managementu apod.).

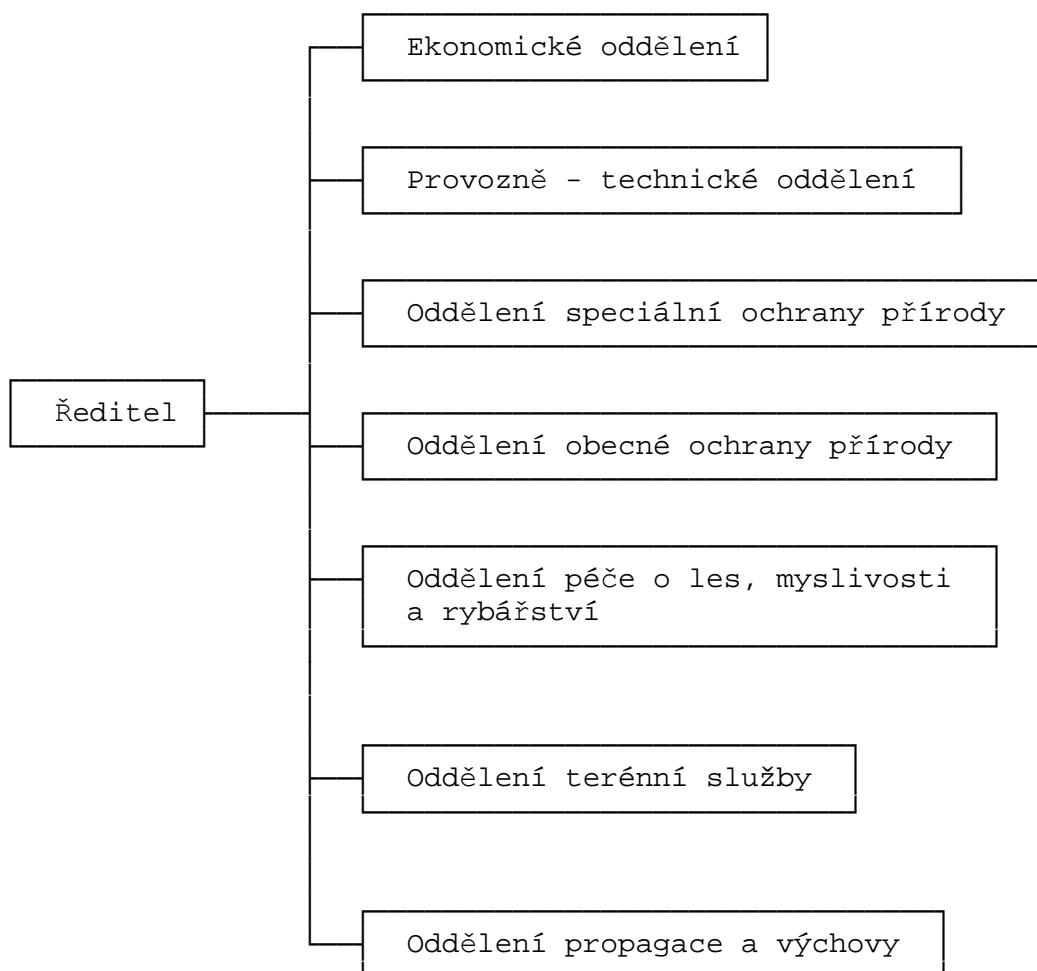
Uvedené informace a organizační schéma ovšem neberou v úvahu stav, který by měl nastat v souvislosti s naplněním znění § 22, zák. č. 114/1992 Sb., tzn. převodu práva hospodaření v lesích NP Podyjí na Správu NP Podyjí. Realizace tohoto ustanovení bude provedena delimitací stávající Lesní správy Čížov od organizace Lesy České republiky Hradec Králové, závod Židlochovice, na Správu Národního parku Podyjí. Tento krok by měl být učiněn ve smyslu posledních jednání mezi resorty životního prostředí a zemědělství nejpozději k 1.1.1994.

V souladu se zněním § 22 zák. č. 114/1992 Sb. bylo převedeno právo hospodaření k lesům v NP Podyjí a jeho ochranném pásmu k 1.6.1993, což bylo potvrzeno dohodou mezi podnikem Lesy České republiky Hradec Králové a Správou NP Podyjí z 31.5.1993. Vlastní výkon hospodaření v lesích byl na dobu určitou (do 31.12.1993) na základě smluvního vztahu mezi uvedenými subjekty přenechán LČR, závodu Židlochovice, LS Čížov. Toto provizorní opatření si

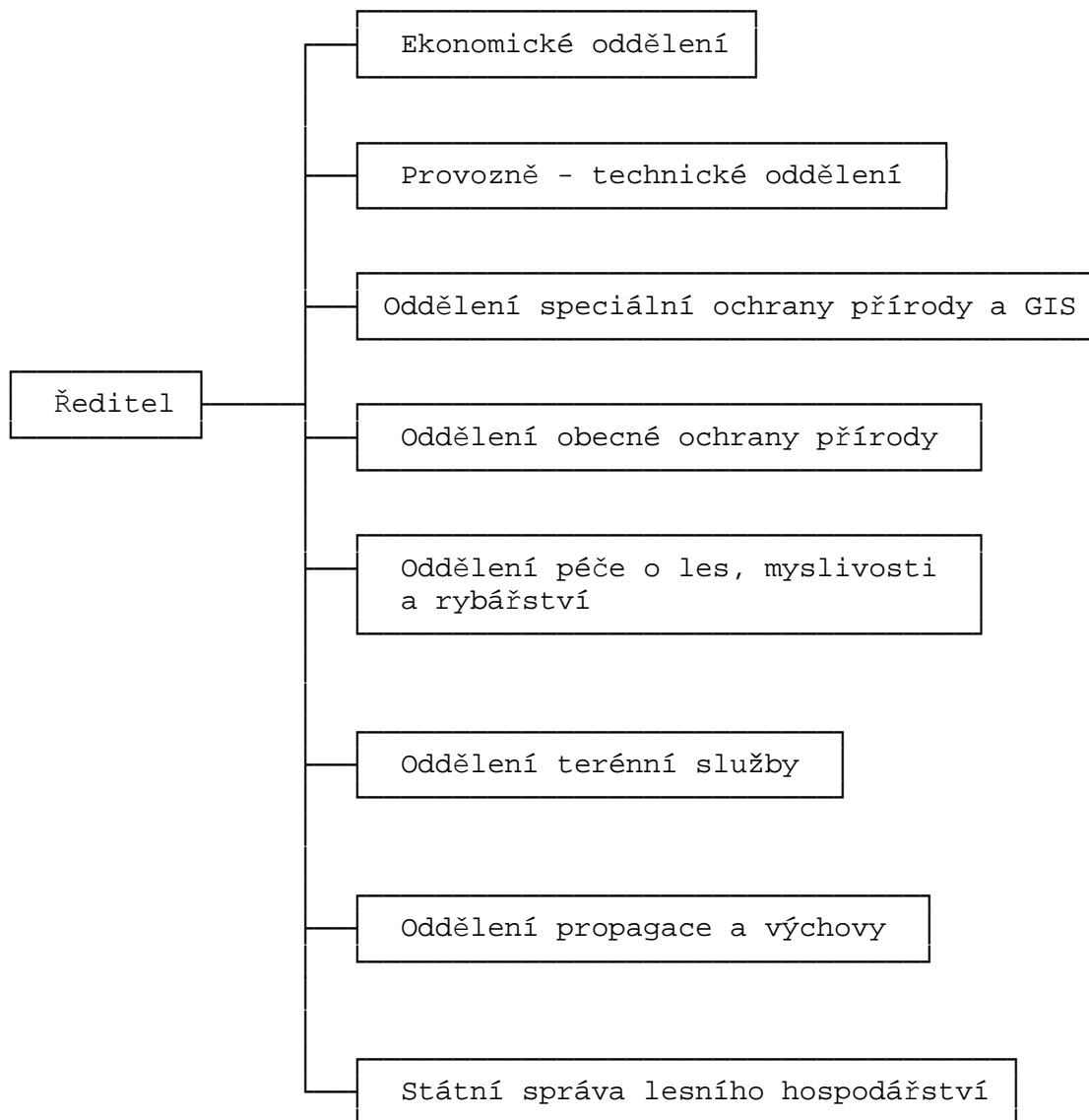
vyžádala stávající ekonomická situace, neboť resort ŽP nevytvořil ekonomické podmínky pro krytí předpokládaného finančního propadu v hospodaření LS Čížov, ačkoliv Správa NP Podyjí příslušné finanční prostředky v rámci plánu rozpočtu na r. 1993 požadovala.

Optimální varianta modelu převodu hospodaření v lesích NP předpokládá převedení cca 15-ti THP a cca 5-ti pracovníků v dělnických profesích pod Správu NP Podyjí. Koncepce převodu práva hospodaření v lesích NP Podyjí ve variantním řešení je obsažena v příloze plánu včetně organizačního schématu této hospodářské jednotky - Správy LHC Podyjí - a jejího začlenění do organizační struktury Správy NP Podyjí.

**Organizační schéma Správy Národního parku Podyjí
(stav k 1.1.1993)**

Organizační schéma Správy Národního parku Podyjí
(stav k 1.6.1993)

Jednotlivá oddělení Správy NP Podyjí a jejich základní činnosti
(stav k 1.6.1993):

1. Ekonomické oddělení

Zajišťuje veškerou ekonomickou agendu organizace, plán a rozpočet, finanční a mzdové účetnictví, agendu PaM, personální agendu, funkci podatelny a spisového archivu, pokladny, administrativního servisu pro všechna pracoviště správy, včetně funkce sekretariátu ředitele.

2. Provozně - technické oddělení

Zajišťuje správu budov (včetně drobné údržby a nenáročných oprav vlastními silami), správu majetku, zejména nástrojů a technického vybavení, plní funkci materiálně - technického zabezpečení a zajištění autoprovozu.

3. Oddělení speciální ochrany přírody a GIS

Zajišťuje úkoly na úseku speciální ochrany přírody, zejména v oblasti koordinace výzkumu a monitoringu (včetně vlastního podílu na těchto aktivitách), speciální práce v oblasti plánování ochrannářského managementu a dohledu nad realizací. Profesionální zastoupení pokrývá oblast ochrany živé i neživé přírody. Oddělení participuje i na konkrétních úkolech na úseku státní správy (např. hospodaření s odpady, péče o volně rostoucí zeleň a pod.). Součástí tohoto oddělení je i pracoviště geografického informačního systému pracující s PC verzí systému ARC/INFO. Počáteční funkcí tohoto pracoviště je shromažďování dat v potřebných informačních vrstvách za účelem jejich budoucího předpokládaného využití v široké uživatelské vrstvě odborných pracovníků Správy NP.

4. Oddělení obecné ochrany přírody

Zajišťuje odborné úkoly a úkoly v oblasti státní správy na úseku zemědělství, ochrany zemědělského půdního fondu, vodního hospodářství, územního plánování a stavebního řádu, evidence nemovitostí a mapové dokumentace.

5. Oddělení péče o les, myslivosti a rybářství

Zajišťuje veškeré úkoly v oblasti péče o les, lesního hospodářství, koordinace lesnického, mysliveckého a rybářského výzkumu. Podílí se na procesu tvorby Lesního hospodářského plánu, koordinuje činnosti v oblasti péče o les s organizací lesního provozu. Vykonává státní správu v oblasti myslivosti a rybářství.

6. Oddělení terénní služby

Zajišťuje úkoly v oblasti strážní, kontrolní, dohledové, informační a průvodcovské služby ve vztahu k návštěvnické veřejnosti. Dále zajišťuje instalaci a údržbu terénního informačního systému a dalších terénních zařízení Správy NP, včetně drobných oprav turistických cest. Organizačně a metodicky se podílí na vedení akcí k realizaci ochrannářského managementu v NP Podyjí (biotechnické zásahy, brigády, výpomoc a pod.).

7. Oddělení propagace a výchovy

Zajišťuje úkoly v oblasti propagace NP Podyjí, zejména publikační a osvětovou činností. Organizuje výchovné akce všeho druhu včetně přednášek a odborných exkurzí. Vede knihovnu Správy NP, fotoarchiv, odbornou dokumentaci. Zajišťuje úkoly v oblasti styku s veřejností a sdělovacími prostředky.

8. Státní správa lesního hospodářství

Vyčleněný samostatný pracovník vykonávající státní správu v uvedeném oboru.

Rada Národního parku Podyjí

Poradním orgánem ve smyslu § 20 zákona č. 114/1992 Sb. je Rada Národního parku Podyjí.

Tento orgán je zřízen k projednání a posouzení všech důležitých dokumentů ochrany národního parku a jeho ochranného pásma. Má charakter iniciativního a konzultačního orgánu. Jeho členy jsou jednak delegovaní zástupci obcí, okresního úřadu a dále orgánem ochrany přírody jmenovaní členové z řad nejvýznamnějších právnických a fyzických osob s podnikatelskou činností v daném regionu, odborníků z vědeckých a odborných pracovišť, popř. jiných orgánů státní správy.

Během roku členové rady pracují v jednotlivých sekcích, které jsou svolávány dle potřeby Správou NP Podyjí. Plénum se schází zpravidla 1x ročně.

Sekce pro vědu a výzkum Rady Národního parku Podyjí plní zároveň funkci vědecké rady Správy NP.

Plenární zasedání Rady NP Podyjí bude svoláno během roku 1993 k projednání a posouzení návrhu plánu péče, který prošel odbornou oponenturou, byl projednán s obcemi a v jednotlivých sekcích Rady NP.

6.4. Ekonomika Správy Národního parku Podyjí

Správa Národního parku Podyjí je příspěvkovou organizací, zřízenou MŽP ČR. Vznikla rozhodnutím ministra životního prostředí ČR č. 10/1991 delimitací z rozpočtové organizace ČÚOP Praha. Její finanční hospodaření se řídí vyhláškou MF ČR č. 205/1991 Sb., o finančním hospodaření rozpočtových a příspěvkových organizací. Podle § 15 odst. 1 cit. vyhlášky hospodaří:

- a) s prostředky, přijatými z rozpočtu zřizovatele (81,5%)
- b) s prostředky svých fondů (15,0%)
- c) s příspěvky od právnických osob (3,0%)
- d) s prostředky, získanými vlastní činností (0,5%)

Údaje v závorce vyjadřují přibližný procentuální podíl jednotlivých finančních zdrojů dle rozepsaného rozpočtu na rok 1993.

- a) Prostředky, přijaté z rozpočtu zřizovatele

Činnost Správy NP Podyjí je finančně kryta asi z 81% z příspěvku od zřizovatele. Z následujícího přehledu je zřejmá výše příspěvků na provoz a dotací na investice (v tis. Kčs) poskytnutých od r. 1991 ve srovnání s našimi požadavky, vyplývajícími z ustanovení § 2 a § 3 Nař. vlády ČR č. 164/1991 Sb., kterým se zřizuje Národní parku Podyjí a stanoví podmínky jeho ochrany:

Tabulka č. 22

	skut. 1991	požad. 1992	skut. 1992	požad. 1993 var.A var.B x)	skut. 1993
příspěvek na provoz	2 354	18 400	4 000	7 170 3 400	6 233
dotace na investice	3 330	6 025	1 000	3 600 1 600	2 500

- x) Vysvětlivka: varianta A - stávající Správa NP Podyjí
 varianta B - zvýšení rozpočtu dle varianty A o částku související s předpokládaným přičleněním organizace provozu lesního hospodářství ke Správě NP Podyjí (§ 22 zák.č. 114/1992 Sb.)

V roce 1991 obdržela Správa NP Podyjí na provozní výdaje příspěvek od zřizovatele 2 354 tis. Kčs. Z těchto prostředků byly vyrovnány původní náklady Správy CHKO Podyjí od 1. 1. 1991 do 30.6. 1991, tj. celkem 548 tis. Kčs. Na investice byla uvolněna dotace 3 330 tis. Kčs, z nichž 3 000 tis. Kčs byly účelově určeny ke koupi objektu sídla správy.

Návrh rozpočtu pro rok 1992 předpokládal dotaci na investice ve výši 6 025 tis. Kčs a příspěvek na provoz 18 400 tis. Kčs. Návrh rozpočtu vycházel ze skutečnosti, že Správa NP Podyjí je nově vzniklou organizací bez potřebného majetkového vybavení a personálního obsazení. Pro naplnění poslání národního parku v souladu s kritérii IUCN a našimi zákonnými normami je třeba nejprve zajistit vybavení objektů (terénní stanice, přístřešky pro turisty s WC, středisko ekologické výchovy, informační středisko) potřebnou technikou a odbornými pracovníky.

Skutečný příspěvek na činnost pro rok 1992 činil 4 000 tis. Kčs a dotace na investice 1 000 tis. Kčs.

Návrh rozpočtu pro rok 1993 byl zpracován odděleně pro stávající Správu NP Podyjí a pro variantu, předpokládající přiřazení Lesní správy Čížov ke Správě NP Podyjí, ke kterému mělo dojít na základě § 22 zákona 114/1992 Sb. Pro stávající správu NP byl předpokládán požadavek příspěvku na provoz ve výši 7 170 tis. Kčs a dotace na investice ve výši 3 600 tis. Kčs. Navýšení oproti r. 1992 bylo způsobeno vlivem metodických změn, vyplývajících ze zákonů, přijatých v r.1992 a vlivem organizačních změn v činnosti správy. K pokrytí ztráty z hospodaření v lesích NP byl v případě realizace druhé varianty požadován příspěvek na provoz 3 400 tis. Kčs a na nákup nezbytného vybavení dotace na investice 1 600 tis. Kčs.

Dle rozepsaného rozpočtu pro r. 1993 činila výše příspěvku na provoz 6 233 tis. Kč a výše dotace na investice 1 500 tis. Kč. Na základě dodatečné žádosti Správy NP Podyjí byl roční limit investičních výdajů zvýšen o 1 milion korun. Tyto prostředky byly účelově určené na nákup objektu v Čížově, ve kterém bude zřízeno turistické informační středisko.

Nárokované finanční prostředky, nutné k zajištění hospodaření v lesích, správa neobdržela. Tato skutečnost byla příčinou toho, že po převzetí práva hospodaření k lesům, lesnímu půdnímu fondu a jinému lesnímu majetku dle § 22 odst.2 zák.114/1992 Sb. ke dni 1.6.1993 nemohl být současně zahájen i výkon tohoto práva. V zájmu zajištění plynulého hospodaření v lesích byla proto mezi Správou NP Podyjí a Lesy České republiky uzavřena dne 31.5.1993 Smlouva o hospodaření v lesích, spočívající v tom, že LČR budou od doby účinnosti této smlouvy, tj. od 1.6.1993 nejdéle do 31.12.1993 vykonávat veškeré nezbytné a obvyklé činnosti související s hospodařením v lesích, a to v rámci schválených LHP a platných právních předpisů o lesním hospodářství a za podmínek, které odpovídají dosavadnímu způsobu financování a plánování těchto činností.

V návrhu rozpočtu na rok 1994 byla vyčíslena potřeba 6 733 tis.Kč příspěvku na provoz pro stávající správu a 4 900 tis.Kč ke krytí plánované ztráty lesního hospodářství. Dotace na investice je požadována ve výši 5 025 tis.Kč pro stávající správu a 7 000 tis.Kč pro lesní hospodářství.

b) Prostředky fondů

Dle § 21 Vyhl. 205/1991 Sb. máme zřízené tyto fondy:

- Fond reprodukce ZP
- Rezervní fond
- Fond odměn
- FKSP

Do kterých je po zúčtování roční účetní uzávěrky a finančním vypořádání se státním rozpočtem přidělován zlepšený hospodářský výsledek dle stanovených pravidel.

Zdrojů ve fondu reprodukce ZP ze zlepšeného hospodářského výsledku a z odpisů ZP bude využito při rekonstrukci návštěvnického informačního střediska v Čížově.

Fond odměn bude použit k posílení hmotné zainteresovanosti pracovníků správy.

FKSP bude čerpán v souladu s platnými právními předpisy.

Prostředky rezervního fondu, budou použity dle potřeby k úhradě neinvestičních potřeb a na rozvoj turistiky a cestovního ruchu.

c) Příspěvky od právnických osob

V současné době disponujeme na účtě rezervního fondu částkou 309 tis.Kč, která je složena z prostředků fondu cestovního ruchu bývalého JmKNV (převedeno delimitací), z prostředků Fondu světové výstavy a z prostředků kanadské pomoci, účelově určené k výstavbě turistické lávky. Všechny tyto prostředky jsou určeny k rozvoji turistiky a cestovního ruchu. Budou hledány možnosti k jejich využití pro financování projektu přemostění Dyje na trase turistické cesty pod Šobeskou vinicí formou sdružení s jinými právnickými osobami.

V souladu s § 3 odst. 1 zákona č. 388/1991 Sb. o Státním fondu životního prostředí bude organizace usilovat o získání finančních prostředků na financování konkrétních akcí, specifikovaných v jednotlivých kapitolách plánu péče.

d) Prostředky, získané vlastní činností

Představují v r. 1993 necelých 0,5 % celkových finančních zdrojů. Skládají se kromě výnosů z přijatých úroků z účtu, z tržeb z prodeje informačních skládaček a plakátů, z průvodcovské činnosti a z poplatků za vjezd na území národního parku.

Vyčíslení potřeby finančních prostředků na krytí komplexní ochrany všech složek přírodního prostředí NP a na management chráněných území v návaznosti na jednotlivé kapitoly plánu péče je v současné době velmi obtížné, neboť doposud nejsou ujasněny základní legislativní, finanční a organizační podmínky. Předpokládáme, že tento úkol bude předmětem odborné studie zadané během r. 1994.

Využití finančních prostředků mimo rozpočet Správy NP Podyjí:

Kromě výše uvedených finančních prostředků koordinuje a zprostředkovává Správa NP financování akcí souvisejících s ochranou prostředí NP z dalších zdrojů:

- a) Program chráněných území - jedná se o program garantovaný MŽP a ČÚOP, který slouží zejména získávání pozemků ve vybraných zvláště chráněných územích (včetně NP) do vlastnictví státu a následnému zajištění plnohodnotné ochrany území. Správa NP Podyjí již během r. 1993 začala využívat tuto možnost a uzavřela několik desítek smluv, na jejichž základě vykoupil SFŽP od soukromých vlastníků vybrané pozemky o hodnotě několika set tis. Kč. V příštích letech hodlá Správa NP Podyjí nadále využívat Programu CHÚ k zajišťování ochrannářských cílů.
- b) Program managementu chráněných území - jedná se o jednorázovou akci garantovanou MŽP a ČÚOP zajišťující realizaci managementu v konkrétních vybraných zvláště chráněných územích. Z tohoto účelového finančního zdroje získala i Správa NP prostředky ve výši 602 tis. Kč, které využila zejména v oblasti péče o vybrané přírodní lokality, údržbu turistických cest a značení CHÚ.

6.5. Informatika

Sběr informací, jejich analýza a další využívání v praxi je nezbytným předpokladem zajištění všech funkcí pracoviště.

Za tímto účelem bude na Správě NP Podyjí vybudován automatizovaný informační systém (AIS). Jeho základem bude 3geografický informační systém (GIS). Správa NP Podyjí byla prostřednictvím MŽP ČR v r. 1991 vybavena instalací PC verze GIS ARC/INFO (USA). V letech 1991 až 1992 bylo pracoviště GIS vybaveno potřebným hardwarem, problémy však byly s personálním obsazením (vysoká odbornost obsluhy), což se podařilo vyřešit až v září 1992. Toto pracoviště je zatím součástí oddělení speciální ochrany přírody. Současným úkolem pracoviště GIS je

sběr, třídění a ukládání dat o území, ve spolupráci s odbornými úseky správy a s externě spolupracujícími odbornými institucemi (např. data získaná v rámci přírodovědeckého výzkumu).

Cíle využívání GIS ARC/INFO na Správě NP Podyjí jsou totožné se Správou KRNAP (dle Plánu péče o KRNAP) a povedou k zajištění:

- informací o určitém jevu na celém území,
- možnosti kombinace jednotlivých údajů,
- kompletní informace o určité části území,
- určování potřeb výzkumu, zpracování výsledků,
- podkladů pro efektivní ochranu a rozhodovací činnost,
- podkladů pro rozvoj celého území i jeho částí,
- souhrnných informací pro veřejnost, zejména ekologickou výchovu veřejnosti.

Uvažuje se o propojení AIS s budoucí Správou NP Thayatal v Rakousku.

Rozvoj užití moderních forem informatiky na Správě NP Podyjí se předpokládá i k zajištění běžného provozu - využitím výpočetní techniky v oblasti ekonomické agendy, účetnictví, administrativy, dokumentace a pod.

7. M e z i n á r o d n í s p o l u p r á c e

Vzhledem k pohraniční poloze NP Podyjí a reálným úvahám o zřízení bilaterálního chráněného území s Rakouskem, je problematika zahraniční spolupráce velmi aktuální. Tímto je dána i nezbytnost orientace na spolupráci s rakouskou stranou, jako hlavním partnerem v této oblasti.

Význam přeshraničních chráněných území (užívání tohoto termínu zdůvodňuje Čeřovský 1992) významně vzrostl po roce 1989 v období zásadních politicko-ekonomických změn ve střední a východní Evropě. Dokladem toho je mj. i aktivita rakouské nevládní organizace WWF Austria směřující k důsledné ochraně těchto území projektem " Ekologické stavební kameny pro náš společný evropský dům ". V dokumentu této iniciativy je NP Podyjí - Thayatal též uvedeno jako jedno ze zájmových území.

První pracovní kontakty s Rakouskem v oblasti ochrany přírody byly navázány ještě před listopadem 1989 na úrovni spolupráce JmKNV a zemské vlády Dolních Rakous. Intenzivní pracovní kontakty nastaly však až po pádu železné opony, kdy se myšlenka zřízení společného chráněného území na hranici obou států ukázala jako reálná. Tato idea byla rozvíjena na úrovni nevládních organizací, odborných institucí, jednotlivých expertů i příslušných úřadů obou zemí. Výsledkem zvýšené aktivity v této oblasti bylo několik oficiálních jednání na všech úrovních, na kterých byly formulovány společné cíle a koordinován postup vedoucí k jejich naplnění.

Výše uvedené aktivity oficiálních struktur jsou podporovány činností nevládních organizací v obou státech. Významným příkladem je získání ceny European Conservation Awards rakousko-českou Občanskou iniciativou pro záchranu Podyjí v prosinci 1990 v Amsterdamu.

Dlouhodobým trvalým úkolem je rozvíjení spolupráce s rakouskou stranou s cílem podpory vyhlášení NP Thayatal v Rakousku.

Průběžná spolupráce se bude týkat zejména těchto oblastí:

- sladění ochranných podmínek v obou částech chráněného území
- koordinace při tvorbě právních norem
- výměna vědeckých informací
- spolupráce při strážní službě
- vytvoření společného informačního systému na bázi GIS
- operativní součinnost správ NP Podyjí - Thayatal při zajišťování ochrany přírody.

Obě strany budou nadále střídavě svolávat zasedání ustanovených pracovních skupin (1. regionální rozvoj, územní plánování a turistika, 2. myslivost a rybářství, 3. zemědělství a lesnictví, 4. vodní hospodářství, 5. věda a výzkum) s konkrétním programem.

Hlavním partnerem Správy NP Podyjí v oblasti odborné spolupráce a přípravy bilaterálního chráněného území NP Podyjí - Thayatal je a bude rakouská společnost Betriebsgesellschaft Marcheldkanal, prac. skupina Nationalpark Thayatal se sídlem v Deutsch-Wagram, prostřednictvím které je zajišťována i další potřebná spolupráce s Úřadem vlády Dolního Rakouska, popř. spolkovým ministerstvem pro ŽP, mládež a rodinu.

Další soustavná spolupráce se předpokládá s některými rakouskými NGO, zejména s občanskou iniciativou Bürgerinitiative zur Erhaltung des Thayatales , WWF Austria a iniciativou Ecological Bricks.

Významným partnerem z oblasti místní správy je a bude obec Hardegg a její představitelé.

V rámci širší mezinárodní spolupráce bude Správa NP Podyjí rozvíjet kontakty s ostatními národními parky a dalšími ochranářskými organizacemi v zahraničí, zejména v Evropě, za účelem výměny informací, zkušeností, publikací, odborných materiálů a expertů.

Prostřednictvím Českého komitétu IUCN naváže Správa NP Podyjí v roce 1993 spolupráci s IUCN. Jedním z cílů této spolupráce je prověření a případné uskutečnění registrace NP Podyjí v seznamu světových chráněných území IUCN v kategorii II - - Národní parky.

V roce 1993 bude Správa NP Podyjí usilovat o členství ve Federaci přírodních a národních parků Evropy.

8. Seznam použité a související
literatury

G E O G R A F I E A G E O M O R F O L O G I E , K L I M A

- CZUDEK T., DEMEK J. a kol.: Přehled geomorfologických poměrů střední části ČSSR. Pr. Brněn. Zákł. Čs. Akad. Věd, Brno, p.493-544, 1961
- FILEK E.: Die Frainer Eishöhlen. Mitteil. der Sekc. für Naturkunde des Österreich. Tour. Club 7., Nr.8., 1895
- HROMAS J. : Ledové a páledové jeskyne v Českej socialistickej republike a ich ochrana. Slov. kras, p.225-229. Martin, 1971
- HYNEK A., TRNKA P.: Topochory dyjské části Znojemska. Folia Fac. Sci. Natur. Univ. Purkyn. Brun., Tomus XXII, Geographia 15, opus 4, 99 p., Brno, 1981
- HYNEK A., TRNKA P.: Krajinný výzkum Dyjského průlomu. Sborn. Čs. Geograf. Spol. 87, č. 1, p. 1-12., 1982
- IVAN A.: K problému úlohy tektonických pohybů při vzniku a vývoji údolních tvarů. Sborn. Sborn. Čs. Společ. Zeměpis., roč. 79, č.1, p.40-47, Praha, 1974
- JARZ K.: Die Eishöhlen bei Frein in Mähren. Petermanns Mittheilungen 28: p.170-176, 1882
- KARÁSEK J. : Geomorfologická charakteristika reliéfu jižní části Znojemska. Sborn. Čs. Geogr. Společ., 90, č.3, p.177-189, Academia Praha, 1985
- KIRCHNER K.: Využití výsledků geomorfologických studií jako podkladu pro ochranu přírody. Sborník Geomorfol. Konf. konané na počest 100. výročí narození prof. J.V.Daneše, Univ.Karlova, p.77-84, Praha, 1982
- kol.: Geografická diferenciacie Jihomoravského kraje. Publ. Inst. Geogr. Brno, 211 p., 1984
- kol.: Chráněná krajinná oblast Podyjí. Oborový dokument. Brno, 148p., ms. depon. in Správa NP Podyjí, 1985
- KOLÁČEK F. : Zanikající páledové sluje u Vranova nad Dyjí. Sborn. Čs. Společ. Zeměvěd., 38: s.153-155. 1922

- KOUTEK J.: O vranovských ledových slujích (Eisleiten) v Podyjí. Čas. vlastenec. Spolku Muzej. v Olomouci XLVII: p.90-91. Olomouc, 1934
- KUČERA B., HROMAS J., SKŘIVÁNEK F.: Jeskyně a propasti v Československu., p.252, Academia Praha, 1981
- KUČERA B. : Paledové sluje u Vranova nad Dyjí. Památ. a Přír., p.241-245, Praha, 1987
- LINHART J. : Podrobná geomorfologická mapa území na jihovýchod od Znojma. Sborn. Čs. Společ. Zeměpis., p.259-270, 1964
- PEŘINKA F. V.: Vranovský okres. Vlastivěda moravská II - místopis, 196 p., Brno, 1906
- QUITT E.: Klimatické oblasti Československa. Studia Geogr., p. 1-79. Brno. 1971
- QUITT E. : Klima Jihomoravského kraje. 165 p., KPÚ Brno, 1984
- ROTH A.: Die Eishöhlen bei Frain in Mähren. Programm des k.k. Gymnasium zu Znaim am Schlusse des Schuljahres, p.3-17, 1863
- RUBÍN J., BALATKA B. et al. : Atlas skalních, zemních a půdních tvarů. Academia Praha, 1986
- SKUTIL J.: Zanikající paledové sluje u Vranova nad Dyjí. Čs. kras 3, p.107-117. Brno, 1950
- ŠPALEK V.: Ledové sluje u Vranova nad Dyjí (Práce č.56 z Geol. ústavu Masaryk. Univ.). Sborn. Čs. Společ. Zeměpis.,roč. 41, p.49-55. Praha, 1935
- ŠPALEK V. : Opuštěné meandry řeky Dyje u Bítova a Vranova. Příroda, č. 3, p.83-85. Brno.1935
- VÍTEK J.: Rozsedlinové jeskyně u Vranova. Sborn. Čs. Geogr. Společ. 84, 1, p.52-54. 1979
- VÍTEK J.: Typy pseudokrasových jeskyní v ČSR. Čs. kras 30, p.17-28, Academia Praha, 1980
- ŽÁKOVSKÝ R.: Ledové sluje u Vranova nad Dyjí. Podyjí. Vlastivěd. Sborn. Muzej. Spolku, sv. I, p.45-46. Znojmo, 1959

G E O L O G I E A P E D O L O G I E

- BATÍK P. : Geologická interpretace kosmických snímků z oblasti dyjské klenby. Věstn. Ústř. Úst. Geol., 3, p.171-173. Praha, 1983 .

- BATÍK P.: Geological structure of the Moravicum between the Bíteš Gneis and Thaya massif. Věstn. Ústř. Úst. Geol., 6, p.321-330. Praha, 1984
- BATÍK P., et al. : Vysvětlivky k základní geologické mapě 1 : 25 000, Šatov, ÚÚG Praha, 1982
- BATÍK P., SKOČEK V. : Litologický vývoj paleozoika na východním okraji dyjského masívu. Věstn. Ústř. Úst. Geol., 568, p.63, Praha, 1981
- CÍCHA I., PAULÍK J., TEJKAL J.: Poznámky ke stratigrafii miocénu JZ části vněkarpatské pánve na Moravě. Sborn. Ústř. Úst. Geol., Paleont., 23, p.307-364. Praha, 1957
- ČTYROKÝ P., et al.: Vysvětlivky k základní geologické mapě ČSSR 1 : 25 000, Znojmo, ÚÚG Praha, 1983
- DLABAČ M. : Neogén na jihovýchodním okraji Českomoravské vrchoviny. In: Nové výzkumy na Moravě. Výzk. práce Ústř. Úst. Geol., 13, p.7-21. Praha, 1976
- DUDEK A.: Vysvětlivky k přehledné geologické mapě ČSSR 1 : 200 000, list M-33-XXVIII Jindřichův Hradec. ÚÚG v N ČSAV, s.1-99. Praha, 1962
- DUDEK A.: Vysvětlivky k základní geologické mapě ČSSR 1: 25 000, list Vranov nad Dyjí M-33-116-B-c. MS Geofond Praha, 1976
- GROH J., SOBOTKA J., et al.: Půdy okresu Znojmo, genetická a agronomická charakteristika. Komplexní průzkum půd ČSSR. Expediční skupina pro průzk. půd Praha, pob. Brno, 1964
- HÁJEK T. : Folds and linear structures in the marginal part of the Dyje massif. Věstn. Ústř. Úst. Geol., 60, 3, p.155-157. Praha, 1985
- CHÁB J., SUK M.: Regionální metamorfóza na území Čech a Moravy. Knih. Ústř. Úst. Geol., 50, p.1-156. Praha, 1977
- JENČEK V., DUDEK A.: Beziehungen zwischen dem Moravikum und Moldanubikum am Westrand der Thaya-Kuppel. Věstn. Ústř. Úst. Geol., 46, 6, p.331-339. Praha, 1971
- JENČEK V., et al.: Vysvětlivky k základní geologické mapě ČSSR 1: 25 000, Vranov, ÚÚG Praha, 1984
- KALÁŠEL J., et al.: Vysvětlivky k přehledné geologické mapě ČSSR 1 : 200 000 M-33-XXIX Brno. ÚÚG v N ČSAV, p.1-256. Praha, 1963

KRATOCHVÍL M., SCHULMANN K.: Correlation of the Moravicum and the Moldanubicum in Dyje Valley on the Basis of Structures of Polyphase Deformation. Čas. Mineral. Geol., 29, 4, p.337-352. Praha, 1984

KRYSTEK I., TEJKAL J.: K litologii a stratigrafii miocénu jihozápadní části karpatské předhlubně na Moravě. Folia Fac. Sci. Natur. Univ. Purkyn. Brun., Geologia, č.7, p.1-31. UJEP Brno, 1968

MÁTL V.: Průzkum kaolínu na Znojemsku. ms. Geofond Praha, 1978

MÍSAŘ Z. 1961: Geologické postavení bítešské ortoruly. Čas. Mineral. Geol. 3, p.289-296. Praha, 1961

MÍSAŘ Z., et al.: Geologie ČSSR I Český masív. SPN, 336p., Praha, 1983

MOLČÍKOVÁ V.: Mikropaleontologie neogénu na listu 34-131 Šatov. ms. Geofond Praha, 1977

PRECLIK K.: Die Moravische Phyllitzzone im Thayatale. Sborn. St. Geol. Úst. ČSR, sv. VI. Praha, 1926

SUESS F. E., GERHART H., BECK H.: Spezialkarte der Republik Österreich 1 : 75 000 Blatt Drosendorf. 1925

SUK M.: Petrologie metamorfovaných hornin. Academia Praha, 1979

VÍTEK J.: Geologické zajímavosti CHKO Podyjí. Geol. Průzk. 24, 3, p.1-88. Praha, 1982

B O T A N I K A

AMBROZEK L., CHYTRÝ M.: Die Vegetation der Zwerkstauchheim im Xerothermen Bereich am Südostrand des Böhmischem Massivs. Čas. Morav. Mus. - Sci. Nat., p.169-184., Brno, 1990

GRULICH V.: Část "Botanika" v Oborovém dokumentu CHKO Podyjí. Brno, depon. Správa NP Podyjí, 1985

GRULICH V.: Květena CHKO Podyjí. Památ. a Přír., p.239-244, 1986

GRULICH V.: in kol. 1985

HIMMELBAUER W., STUME E.: Die Vegetationsverhältnisse von Retz und Znaim. Abh. Zool.-Bot. Ges., 14 (2):p.1-146. Wien, 1923

HOLUB J., PROCHÁZKA F., ČEŘOVSKÝ J.: Seznam vyhynulých, endemických a ohrožených taxonů vyšších rostlin květeny ČR (první verze). Preslia, p.213-237., Praha, 1979 .

- HOLZNER W., et al.: Österreichischer Trockenrasenkatalog. 380p.
Wien, 1986
- CHYTRÝ M.: Rekonstrukční fytocenologická mapa NP Podyjí, ms., 1992
- kol.: Regionálně - fytogeografické členění ČSR - In: Chrtek J.,
et al.: Směrnice pro zpracování Květeny ČSR, p.106 - 120,
Průhonice, 1982
- MÁLEK J.: Entwicklung der Wälder Südwestmährens unter dem
Einfluss des Menschen. Acta Sci. Nat. Acad. Sci. Bohemosl.
Brno, ser. n 4/5, p.1-45, 1970
- NEUHÄUSEL R.: Jedlové doubravy (Abieto-Quercetum Mráz 1959), in:
Současný stav a cíle botanického výzkumu CHKO Křivoklátsko,
184p., SSPPPOP, Praha, 1990
- NISSL G.: Über die Flora der Eisleithen bei Frain. Ver., 6:
p.62-68, Brün, 1868
- OBORNY A.: Flora der Znaimer Kraises. 200p., Brün, 1879
- OBORNY A.: Flora von Mähren und Österr. Schlesien. Brün, 1886
- OPRAVIL E.: Vegetační poměry Znojemska v době halštatské. Čas.
Morav. Mus., p.81-100. Brno, 1960
- RYBNÍČEK K., RYBNÍČKOVÁ E.: Palynological and Historical Evidence
of Virgin Coniferous Forests at Middle Altitudes in
Czechoslovakia. Vegetatio, vol.36, p.95-103, 1978
- VICHEREK J., et al.: Studie fytogenofondu a fytocenóz v Národním
parku Podyjí za rok. 1991. Dílčí zpráva o postupu prací na
výzkumu, 29p., ms. depon. in Správa NP Podyjí, 1991

Z O O L O G I E

- ADOLPH R.: Beiträge zur Herpetologie Mährens. Naturwiss.
Beobachter, 2-3, p.1-6, 1922
- BALÁT F., FOLK Č.: Rozšiřování strakapouda jižního balkánského (
Dendrocopos syriacus balcanicus) na Moravě a na Slovensku.
Vlastivěd. sborn. Vysočiny, Odd. Věd. Přír. 1, p.111-126,
1957
- BARUŠ V., ZEJDA J.: Vydra říční a způsob její ochrany. Památ. a
přír., p.289-292, 1984
- BLATNÝ E.: Vzácné vodní ptactvo na Znojemsku. Ochr. přír.,
p.50-52, 1951

- BUCHAR J.: Nález významného druhu pavouka na Havranickém vřesovišti. In kol.1985
- FOLKMANOVÁ B., KOČIŠ M., ZLÁMALOVÁ M.: Příspěvky k poznání některých edafických skupin členovců z údolí Dyje. Věstn. Čs. Zool. Společ., 14, p.306-330, 1955
- GAISLER J., CHYTIL J., VLAŠÍN M.: The Bats of S-Moravian Lowlands (Czechoslovakia) over thirty years. Přírodověd. práce ústavů ČSAV v Brně XXIV, Nova Series, No 9, p.1-50, 1990
- GINTER O.: Saga serrata F. na Moravě. Sborn. Přírodověd. Spol. v Mor. Ostravě - roč. II (1923-1924), p.93-97. Moravská Ostrava, 1924
- GRULICH I.: Sysel obecný (Citellus citellus) v ČSSR. Acta Sci. Cs. basis Brun. 32, 11, 411, p.473-561, 1960
- HALEŠ J.: Kdo byl " hadem hospodářičkem " starých Slovanů (herpetofauna lidských obydlí). Živa, p. 26-27, 1971
- HANÁK V., ŠKORPÍK M., VLAŠÍN M.: Zvířena CHKO Podyjí a její ochrana (1.A 2. část). Památ. a Přír., p.104-108 et 164-168, 1990
- HANÁK V.: Zpráva o faunistickém výzkumu v NP Podyjí za rok 1990. ms. depon. in Správa NP Podyjí, 1991
- KLEJDUS J.: Ptactvo Znojemska. Zprávy MOS 1980, p.7-83, 1980
- KLEJDUS J.: Význam ochrany ptactva na Znojemsku. Památ. a Přír., p.174-175, 1980
- KRATOCHVÍL J.: Dvě poznámky ke znalostem o tchoři světlém v ČSSR. Zool. Listy, s.213-226, 1962
- LUSK S.: Stručná zpráva o rybím osídlení a rybářství vodních ekosystémů toku Dyje a ÚN Znojmo na území NP Podyjí. Dílčí zpráva z výzkumu, ms. depon. in Správa NP Podyjí, 1991
- OBUCH J.: Potrava Strix aluco a Bubo bubo - zbery v r.1991. Dílčí zpráva z výzkumu, ms. depon. in Správa NP Podyjí, 1991 .
- PELZ P.: Inventarizace avifauny v CHKO Podyjí. Dílčí zpráva z výzkumu, ms. depon. in Správa NP Podyjí, 1991 . .
- PRIEGELHOF K.: Plši na Znojemsku. Sborn. " Podyjí " 2, p.52-53. Znojmo, 1958
- REMEŠ M.: Rozšíření zmiže obecné na Moravě a ve Slezsku. Čas. Vlast. Spol. Mus. v Olomouci, 1923

ŠVESTKA M.: Historický výskyt jasoně *Parnassius apollo marcomanus* Kamm. 1909 v Podyjí. Zprávy Čs. Spol. Ent. při ČSAV, roč. 13, č.2., 1977

ŠVESTKA M.: K současnému výskytu hnědásků rodu *Euphydrias*, *Melitaea* a *Mellicta* na Moravě. Zprávy Čs. Spol. Ent. při ČSAV, roč.22, č. 2. 1986

ŠVESTKA M., VÍTEK P.: Denní motýli (*Lepidoptera*, *Rhopalocera* a *Zygaenidae*) Znojemska. Přír. Sborn. Západomor. Mus. v Třebíči roč. 16, p.25-53. 1988

TUNKA Z.: Sýc rousný novým hnízdním druhem avifauny Znojemska. Živa, p.196, 1988

VLAŠÍN M.: Nový nález užovky stromové na Moravě. Živa, p.151, 1984

VLAŠÍN M., ELEDER P.: Rozšíření ochránářsky důležitých druhů savců v Jihomoravském kraji (I. část). Vlast. Sborn. Vysočiny - oddíl přír. věd, p.209-227, 1991

WERNER F.: Die Reptilien und Amphibien Österreich - Ungarns. Wien, 1897

ZACHER F.: Die Geradeflügler Deutschlands und ihre Verbreitung. 1917

O C H R A N A P Ř Í R O D Y

ANONYMUS: Územný plán v ÚC CHKO Podyjí. 19p.+ příl., JmKNV Brno, 1990

BIEBELRIETHER H.: Grenzüberschreitende Parke Nationalpark, č.2, p.4-5, 1988

BUČEK A., LACINA J.: Bibliografické podklady pro vytvoření územního systému ekologické stability v CHKO Podyjí. Památ. a Přír., p. 99 - 103, 1990

BUČEK A.: Podyjí - Thayatal, aneb národní park místo železné opony. Veronica, č.1, p. 1 - 6, 1991

ČEŘOVSKÝ J.: Aktuální problémy světové sítě chráněných území. Živa, p. 150 - 152, 1991

ČEŘOVSKÝ J.: Pohraniční chráněná území. Ochrana přír., p.110-114, 1992

ČEŘOVSKÝ J., PETŘÍČEK V.: Jak dosud a jak dále v územní ochraně přírody. Živa, p.15, 1991

- EIDSVIK H. K.: A Framework for Conservation Areas Categories
Objektives, Criteria. CNPPA IUCN, 1990
- CHRISTIAN R., et al.: Machbarkeitsstudie Nationalpark Thayatal
Endbericht. Wien, 1992
- KATZMANN W.: Niederösterreich in Zugzwang - Bilaterales
Nationalpark - projekt Thayatal/ Podyjí. Nationalpark, Nr.
69, č.4, p.6-10, 1990
- kol. : Ekologické stavební kameny pro náš společný evropský dům.
Politische Ökonomie, Sonderheft 2, 62p., Verlag für
politische Ökonomie, München, BRD, 1990
- KREJČÍ J.: Chráněná krajinná oblast Podyjí. Naší přír., p.20-21,
1982
- KUBÍČEK F.: Studie vlivu periodického nárazového kolísání průtoku
na společenstva řeky Dyje v NP Podyjí. Dílčí zpráva z
výzkumu, ms. depon. in Správa NP Podyjí, 1991
- LACINA J.: Bude na Znojemsku největší rezervace v ČSR? Veronica,
č.2, p.22, 1989
- LOŽEK V.: K problematice Národního parku Podyjí. Ochrana přír.,
p.163-167, 1992
- SMEJKALOVÁ E.: Chráněná území okresu Znojmo. Veronica, p.22, 1989

SEZNAM PŘÍLOH K PLÁNU PÉČE O NÁRODNÍ PARK PODYJÍ
A JEHO OCHRANNÉ PÁSMO

ZÁKONNÉ NORMY

1. Nařízení vlády ČR č. 164/1991 Sb., ze dne 20.3.1991, kterým se zřizuje Národní park Podyjí a stanoví podmínky jeho ochrany
2. Zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
3. Vyhláška MŽP ČR č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
4. Návštěvní řád Národního parku Podyjí - návrh vyhlášky
5. Seznam zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů, které se vyskytují v NP Podyjí (dle Vyhl. MŽP ČR č. 395/1992 Sb.)
6. Rezoluce z pracovního jednání k přípravě Národního parku Podyjí-Thayatal, které se konalo ve dnech 18.-19.9.1990 ve Znojmě
7. Rozhodnutí o rozdělení LHC Znojmo na LHC Znojmo a LHC Podyjí, Rozhodnutí o vyhlášení lesů zvláštního určení v rámci LHC NP Podyjí

MAPOVÉ PŘÍLOHY

1. Mapa Národního parku Podyjí v měřítku 1 : 10 000 se zákresem hranic NP, jeho ochranného pásma a jednotlivých zón NP
2. Mapa Národního parku Podyjí v měřítku 1 : 25 000 se zákresem hranic NP, jeho ochranného pásma a jednotlivých zón NP
3. Původní mapa zonace NP Podyjí v měřítku 1 : 10 000 z r. 1991
4. Turistická mapa PODYJÍ v měřítku 1 : 50 000
5. Mapa turistických tras na území NP Podyjí před II.svět.válkou
6. Komplexní průzkum půd - kartogram zrnitosti, šterkovitosti a zamokření v měřítku 1 : 10 000
7. Vymezení prostoru ohroženého střelbou z Mašovické střelnice, mapa v měřítku 1 : 25 000
8. Mapa vojenských obranných staveb z období před II.svět.válkou
9. Mapa mysliveckých honiteb na území NP a jeho ochranného pásma
10. Mapa rybářských revírů na Dyji na území NP
11. Mapa strážních obvodů na území NP

STUDIE A VÝZKUMNÉ ZPRÁVY

1. Územní plán VÚC CHKO Podyjí (Urbion Bratislava 1989)
2. Technická dokumentace k Revizi pásem hygienické ochrany vodárenské nádrže Znojmo (Povodí Moravy Brno 1985)
3. Studie lesního hospodaření pro území navrhovaného Národního parku Podyjí (ÚHÚL Brno 1990)
4. Zabezpečení péče o les v NP Podyjí Správou NP Podyjí
5. Předběžné územní vyhodnocení možných variant přechodů mezi Rakouskem a Československem
6. Podyjí - Thayatal aneb národní park místo železné opony (Antonín Buček, Veronica 1/91)
7. Vorläufiger Kurzbericht über die Erforschung des Thayatales in der Jahren 1990 - 1991 (Ložek 1991)
8. Bisherige Ergebnisse der ornithologischen Forschung in dem Nationalpark Thayaland (Pelz, Hanák 1991)
9. Bisherige Ergebnisse der Erforschung der Säugetiere in dem Nationalpark Thayaland (Hanák 1991)
10. Soupis problémů vodního hospodářství v Národním parku Podyjí
11. Inventarizace evifauny v CHKO Podyjí (Pelz 1991)
12. Potrava Strix aluco a Bubo bubo, sběry v r.1991 (Obuch 1991)
13. Inventarizační entomologický výzkum NP Podyjí - závěrečná zpráva za rok 1991 (Jelínek a kol. 1991)
14. Faunistický průzkum řádu brouků (Coleoptera) na vybraných lokalitách v Národním parku Podyjí (Rozsival 1991)
15. Studie vlivu periodického nárazového kolísání průtoku na společenstva řeky Dyje v Národním parku Podyjí (Kubíček a kol. 1991)
16. Vliv špičkování hydroelektrárny Vranov na biotu řeky Dyje pod přehradou (Kubíček a kol 1992)
17. Makromycety Národního parku Podyjí - dílčí výzkumná zpráva za rok 1992 (Antonín 1992)
18. Škody působené zvěří na vegetaci NP Podyjí, optimalizace stavů autochtonních druhů (Koubek, Hrabě 1992)

19. Studie fytogenofondu a fytocenóz v Národním parku Podyjí -
dílčí zpráva o postupu prací za rok 1992 (Vicherek 1992)
20. Inventarizační výzkum klíštat (Ixodidae) NP Podyjí (Hubálek
a kol. 1992)
21. Zpráva o faunistickém výzkumu (Reiter 1992)